

M. T. B. COLLEGE, SURAT

Manuscript Library

No. ^{Ref.}
₅₀₉

Title: *Saptameshika Ka*
Samhi
4 Ky Veda

Value

509

सप्तमाष्टक संहिता (ऋग्वेद)

:	Saptamaṣṭaka	Saṁhita	Title
:	:	of Rgveda.	Author
:	:	:	Editor
:	:	Saka 1739	Year, Vols.
:	:	:	Publisher
509	:	Incomplete	Remarks

न सा जायते कुर्वितस्तस्य रावेर्निहितो यमापदः ॥ यूना ह संता प्रथ
 मं विजज्ञतुर्गुहा हितं जनिमुनेममुद्यतं ॥ १५ ॥ मंडस्वरूपे विविदुर्म
 नीषिण रयेनोयदंधो अभिरत्यरावतः ॥ तं मर्जयंत सुवधेन दीष्टीः ॥
 शतं मंभुं पार्यंत मृगमयं ॥ त्वं मंजति दशयोषणः सुतं सोमं सवि
 मंति सिधी निमिहितं ॥ अयो वारं निरुत देव ह निमिर्न सियतो वाज
 माद विस्तृतये ॥ पुरि प्रयंत वयं सुषं सदं सोमं मनीषा अभ्य नूषतुस्त
 पः ॥ यो धारया मधुमा कृमिणा दिव इयति वाचं रयिषाल मर्त्यः ॥ अ
 यं दिव इयति विश्वमारुतः सोमः पुनानः कुलशेषु सीदति ॥ अद्रिर्गो
 भिर्मृज्यते अद्रिभिः सुतः पुनान इदुर्व रिबो विदत्सियं ॥ एवानः सो
 मपरिषिच्यमानो वयोदधश्चित्रतमं पवस्य ॥ अदृषेद्यावा पृथिवी ऊ

स.स.
१८

वेसुदेवाधुतराविमुरमेसुवीर्यं ॥ २० ॥ इषुर्नधन्वन्प्रतिस्पर्धयतेमतिर्वत्सो
नमातुरुपसुज्यधनि ॥ उरुधारेवदुहेअग्रआयत्यस्यवृतेष्वपिसोमदंष्ट्र
ते ॥ उपोमृतिः पृथ्यतेसिच्यतेमधुमंदाजनीचोदनेअंतरासनि ॥ पवमानः
संतुनिः प्रघ्नतामिवमधुमंदाइपुनः परिवारमर्षति ॥ अव्यवधुयुः पवते
परित्वचिप्रधीतेनृमीरदितेकृतंयुते ॥ हरिरक्रान्यजुनः संयुजोमदीनृ
म्णाशिङ्गानोमहिषानशोषते ॥ उक्षामितातिप्रतिपत्तिधेनवोदेवस्यदे
वीरुपयंमिनिष्ठुते ॥ अत्यक्रमादजुनंवारमव्ययंमत्कुंनत्रिकंपरिसमा
अव्यत ॥ अमृतेनुरुक्षतावाससाहिरिमर्त्योनिर्णिजानः परिव्येत ॥ दि
वस्यधुं बर्हणा निर्णिजेकृतोपुस्तरणं चन्वानसुस्मयं ॥ २१ ॥ सूर्यस्यवर
रमयोद्देवपितृवोमत्सरासः प्रलुपः साकमीरते ॥ तंतुतंतं पेरिसगी

राम
१८

स आशुवोनेंद्रादृतेपवतेधामकिंचन ॥ सिंहप्रवणेनिम्न आशु धो
वोवृषच्युतामदासोगातुमाशुत ॥ शंतोनिवेज्ञोद्विपदेचतुष्पदेस्मेवा
जासोमनिष्ठनुकृष्टयः ॥ आनः पवस्ववसुमदिरण्यवुदश्वावुज्ञोमध
वमत्सुर्थ ॥ धृयहिसोमपितरोममस्तुनदिवोमूर्धानः प्रक्षितावयस्क
नः ॥ एतेसोमोः पवमानासुइंद्रथाइवप्रथयुः साकमच्छ ॥ सुताः पवि नि
त्रुमर्षियंत्यव्यहित्वीवृद्धिहरिनीवृष्टिमच्छ ॥ इद्विंदायसुहतेपवस्वसु
मृळीकोअनवधोदिदाः ॥ भरचंद्राणिगुणतेवस्तुनिदेवेर्यावापृथिवी
प्रावतन ॥ २२ ॥ त्रिरस्मेसप्तधुनवोदुडुद्रसत्यामाशिरंपूर्व्यव्योम
नि ॥ चत्वार्यन्याशुवनानि निर्णिजेचारुपावक्रेयदृतेरवर्धेत ॥ सपि
क्षमापोअमृतस्यचारुपाउभेद्यावाकाव्येनाविश्रथे ॥ तेजिष्ठा
अपोमंहनापरिव्यतयदीदेवस्यअवसासदोविदुः ॥ तेअस्यसंतुके

धो

तबो मृत्युबोदाभ्या सो जनुषी उभे अनु ॥ येभिर्नृम्या चरेय्या च पुनतः
 आदिदाने मनना अगभ्यात ॥ समुज्यमानो दृशभिः कृकर्मभिः प्रम
 ध्यमा स्म मातृषु प्रमे सचा ॥ वृता निपातो अमृतस्य चारुण उतेन च
 क्षा अनुपश्यते विद्वो ॥ समुज्जान इदियाय धाय स ओभे अंतारोद
 सी रुषते हितः ॥ वृषा शुष्मेण बाधते विदुर्मती रादे दिग्गानः शय्ये हव
 शुरुधः ॥ २३ ॥ समात एन दृशाननु स्त्रियो नान ददेति मरुता मिव
 खनः ॥ जान नृते प्रथमं यत्तवर्णं प्रशस्तये कर्मवृणीन कृकृतुः ॥ रु
 यतिस्त्री मो वृषपस्त विष्यया मृगे शिशा मो हरिणी विचक्षणः ॥ आ
 यो तिसोमः सुकृतं निषीदति गुप्ययी त्वग्भवति निर्णिगुप्ययी ॥ शु
 विः पुनानस्तन्व मरे पसम व्येह रिन्ध्या विष्टसान वि ॥ जुहो मित्रा
 धुवरुणाय वा यवे त्रिधा तु मधु क्रिमते कृकर्मभिः ॥ पवस्य सोमदे

न

बर्वा ये वृषे दस्यहा दि सोमधान मा विद्रा ॥ पुरानो बाधा दु रिता निपा
 रय क्षेत्र विद्रिद्रिद्रा आहा विष्टुते ॥ हितो न स सि रभिवाजसि चेंद्रस्ये
 दो जहर मा पवस्व ॥ नावान सिंधु मति पर्वि विद्रान्दरो न युध्य न वने
 निदस्यः ॥ २४ ॥ आदक्षिणा स न्यते शुष्म्या ३ सद वै तिद्रुहोरक्षसः
 पातिजा गृविः ॥ हरिरोपरां कणुते न भस्मय उप स्तिरे च म्बो ३ ब्रह्म वि
 र्जिजे ॥ प्रकृष्टिरे वं शुष्म एतिरो रुवदस्य ३ वर्ण निरिणीते अस्य ते ॥
 जहाति वृष्टिं पितुरेति निष्टुत मुपपुत कणुते निर्जिजंतना ॥ अद्रि
 सिः कृतः पवते गभस्पो वृणाय तेन भस्मा वेपते मती ॥ समोदते न स
 ते साधते गिराने निते अप्रयजते परी मणि ॥ परिपुसं सहसः पव
 ता रधुं मध्वः सिंचति हर्म्यस्य सुक्षणि ॥ आयस्मिन्नावः कृकृता
 दूर्धनि मूर्धन्दीणं सग्नियं वरी मभिः ॥ समीरयं न सुरिजो रहयत

स. स.
२०

दशस्वसारो अदिति रूपस्तु ॥ जिगादुपजयति गोरपी च्यं पदं यद
स्य मनुष्या अजीजनन् ॥ २५ ॥ श्येनो न चो निं सदनं धिया कृतं हि रण्य
यमा सदनं देव एषति ॥ एरिणं तिबर्हि विप्रियं गिरा श्वो न देवोऽ अप्यति
यतिर्यः ॥ परा व्यक्तो अरुणो दिवः कविर्गुणा विप्रद्यो अनविहगाऽ अग्नि ॥
सहस्रणी तिर्यतिः परायतीरे सो न पूवऽरुषतो विराजति ॥ त्वेषं रूपं क
ण्ठे वषो अस्य समवाशयत्त मृतौ सिधेति सिधः ॥ अस्मायाति स्व
धयो देव्यं जनं संसृष्टुती न सते सं गाऽ अग्रया ॥ उक्षेव मूथा परिय नरा
वीदधि विषी रधित मूर्यस्य ॥ दिव्य रूपं यो वचनं सां सामः परिकुनु
ना परयते साः ॥ २६ ॥ हरि मृजं त्यरुणो न युज्यते संधेनुभिः कलशो सो
मो अज्यते ॥ उद्धा च मीरयति हि न्वते मनी उरुष्टुनस्य कति वित्त रिप्रि
यः ॥ साकं वदंति सहवामनी विषाद्रस्य सामं जठरे यदा दुः ॥ यदी

क्ष
राम
२१

मृजंति सुगंधस्त योनरः सनीका निर्दश क्षिः काम्यं मधु ॥ अरममाणो
अत्येति गाऽ अग्नि सूर्यस्य प्रियं दुहितुं स्तिरो रवं ॥ अन्वस्मे जोष मभरहि
नंगुसः संद्वीप्तिः स्वसृप्तिः क्षेति जा निभिः ॥ नृधूतो अदि पुता बर्हि विप्रि
यः पतिर्गवो प्रदिवदं दुर्कृतियः ॥ पुरंधि वान्मनुषो यज्ञ साधनः शुचि धि
यापवते सोमं द्रुते ॥ नृबा दुभ्यां चोदितो धारया सुतो नुधधं पवते सोमं
द्रुते ॥ आ प्राः क्रतून्त समजैरध्वरे मती र्वर्न दुष च्चम्वो रा सदनं दुरिः ॥ २७ ॥
अंशुं दुहति स्तनयं तमक्षिनं कविं कवयो पसो मनी विषाः ॥ समी गावो
मृतयो धेति संयतं क्रतून्त स्य योना सदनं पुनर्भुवः ॥ ना सा पृथिव्या धरुणो
महो दिवोऽ यामूर्मो सिंधुधंत रुक्षितः ॥ इंद्रे स्य वज्रो रुषतो विभूवसुः
सोमो हृदये पवते चारु मत्सरः ॥ सतृपवस्व परिपार्थिवं रत्नः सोमो हि क्ष
त्राधू न्वेत च स्रक्तो ॥ मानो निभां ग्वसुनः सादनं स्मृशोरधि विप्रि

स.स.

२९

बहुलं वंसी महि ॥ आतनं रं दोश तदा त्व श्र्यं सहस्रं दानु पशु मद्गिर
पय वत् ॥ उपमा स्वबृहती रेवती रिषो धिस्तोत्रस्य पवमान नोगहि ॥
॥ २८ ॥ स्त्र्ये द्रुप्तस्य धर्मतः समस्वरन्तु तस्य यो ना समरं तु ना भयः
॥ श्री तस मूर्ध्निः अस्मरं श्र्यकः आरसे सत्य स्य ना वि सुकृत मपी परन् ॥
स स्य क संभ्य चोम हिषाः अहे मत सिंधो रुमा वधि वेनाः अवी विपन् ॥
मधो धो रा भिर्जनयं तोः अर्क मि स्त्रिया मि दस्य तन्व मवी वधन् ॥ पवि
त्रं वतुः परि श च मा सते पिते वा प्रुतोः अति रक्ष ति द्रुते म महः सं मु
द्रं वरुण स्ति रो द धी रा इ कं कु र्ध रणे द्यार सं ॥ सहस्र धारे वते स
म स्वर निवा ना के म धु जि ह्वाः अस श्र्यतः ॥ अस्य स्प र्शो न मि मि पं
ति भूर्ण यः पदे पदे पा शिनः सं तु सेत वः ॥ पितु मा तुर ध्या ये स म स्व

राम
२९

रन्तु चा शो चंतः सं दहं तो अवृ तान् ॥ इंद्रं दि द्या म पंध मं ति मा य या
त्व चु म ति क्कां भू म नो दिव स्प रि ॥ २९ ॥ प्रुतो न्मा ना दध्या ये सु म स्वर
न्धो कं यं त्रा सो र भ स स्य मं त वः ॥ अपानि श्वा सो वि धिराः अहा सत क्रु
त स्य पं थो न त रं ति दु ध्तः ॥ सहस्र धारे वित ते प वि त्रः आ वा चं पु
नं ति कु व यो म नी पि णः ॥ रु द्रा स ए वा मि षि रा सो अद्रु ह स्प श स्त चः
सु द र्शो न च क्ष मः ॥ सत स्य गो पा न द शाय सु क्र तु स्त्री प प वि त्रा ह
द्यं इ त रा द्ये ॥ वि द्वा न्स वि श्वा भु व ना भि प श्र्य त्वा जु णा न्वि ध्य ति के
ते अवृ तान् ॥ क्रु त स्य तं तु वि त तः प वि त्र आ जि ह्वा या अत्रे व रु ण स्य
मा य या ॥ धी रा श्वि त त्वा मि न क्षं त आ शू ता च कि त्त म व प दा त्प्र णुः ॥
॥ ३० ॥ शि भु नं जा ता व च क्र द द्द ने स्व १ य द्वा ड्य रु षः सि षा स ति ॥
दि वो रे न सा स च ते प या द्धा त मी मह सु मु ती श म स प्र थः ॥ दि वो

स. स.
२२

यस्कृणो धरुणा स्वातन्त्र्य आ पूर्णो अंशुः पर्यन्ति विश्वतः ॥ समे मही
रोरसी यक्षदायता समीचीने दोधार समिष्युविः ॥ महिषारः सु
कृतं सोम्यमधुवरगम्यतिरहिते कृतं यते ॥ ईशो यो युरे रितुस्त्रि
यो युरापांनेता यदुत ऊर्तिर्नृमियः ॥ आत्मन्वन्तभा उद्यते घृतं
पयः कृतस्य नाभिरुमृतं विजायते ॥ समीचीनाः सुदानवः प्रीण
ति तं नरो हितमवहति परवः ॥ अरावी देशुः सचमानकर्मिणा
देवा व्यं १ मनुष्ये पितृत्वचं ॥ दधाति गर्भं मर्दिते रूपं रुद्र आये
न तो कंचन नयं वधामहे ॥ २२ ॥ सहस्रधारे वृता असुश्चतस्त
तीर्थसंतुरजसि प्रजावती ॥ चतस्रो नाभो निहितौ १ अवो द्वि
हविर्भरत्यमृतं घृतं शुतः ॥ श्वेतरूपं कृणुते यत्सि जासति सा मो

राम
२२

मीदो अकरो वेदभूषणः ॥ धिया शमी सचने सेमभि प्रवदिवस्सुबंध
मवर्षदुद्रिणं ॥ अधश्चेतं कुलशंगो भिरुक्तं कार्ष्णं नावाज्यक
ससुवान् ॥ अहिं निरेमनसा देवयंतः कुक्षीवति शतहिमायु
गानां ॥ अद्रिः सोमपृष्ठानस्यते रसो यो नारं विषं वमानधा
वति ॥ संसृज्यमानः कविभिर्मर्दिता मस्वदस्वद्रायपवमानपीतये ॥
॥ ३२ ॥ अभिप्रियाणि पवते च नो हितो नामा नियुक्तो अधियेषु व
धति ॥ आस्येस्य बहूतो बृहन्नधिरथं विषं च मरुद्दिनस्त
णः ॥ कृतस्य जिह्वा पवते मधुप्रियं वक्ता पतिधियो अस्या अ
स्या अहोभ्यः ॥ ॥ दधाति सुत्रः पिनोरी पीन्या १ नाम तृतीयमधि

रोचनेदिवः॥अवद्युतानःकुलशांश्रचिकदंन्भिर्व्यमानःकोशआ
हिरण्यये॥शुभीरुतस्यहोहनाअनृषताधिनिपुष्ठउयसोवि
राजति॥अद्विभिःसुतोमतिभिश्चनोहितःप्ररोचयुन्नोदसीमा
तराशुचिः॥शेमाण्ययासमयाविधावतिमधोर्धरापिबमाना
द्विनेदिवे॥परिसौमप्रधनास्वस्तयेन्भिःपुनानोअभिनास
याशिरं॥येतेमदाआहूनसोविहोयसस्तेभिरिंद्रेनोदयदात
वेमघं॥३३॥इतिसप्तमाष्टकेद्वितीयोऽध्यायः॥॥श्रीब्रह्मदेव॥

ओं॥धृतादिवःपवतेकल्योरसोदक्षोदेवानामनुमाद्योनभिः
॥हरिस्त्रजा नोअसोनसलभिर्दथापाजोसिक्कणतेनदीषा
॥श्रेणधत्तआयुधाभस्योःस्वा॥सिषासन्नधिरोगविषि
षु॥इद्रस्यशुभमिरयंनपुस्युभिरिंद्रेहिन्यानोअज्यतेमनी-
विभिः॥इद्रस्यसोमपवमानुर्मिणातविष्यमाणो जठरेषा
विश॥प्रणःपिन्वविपुदभेवरोदसीधियानवाजाउपमासि
शश्वतः॥विश्वेस्युराजापवतेसुदश-रुतस्यधीतिमृषिषा
वावीवशात्॥यःसूर्यस्यासिरणामुज्यतोपितामतीनामसतृका
यवेवयुथापरिकोशमर्षस्यपामुपस्तेरयभिःकनिक्कदत्॥स

सं०
२४

इद्राय पवसे मसुरितं मोयथा जेषामसमिधे त्वोतयः ॥१॥ एष प्रसो
शो मधुमा अचिक्रेदृदिस्य बज्रो वपुषो वपुषरः ॥ अभीमृतस्य सु
दुष्टा घृतश्रुतो वाश्चा अर्धं तिपये सेवधे नवः ॥ स पूर्यः पनतयं दिवस्य
रिश्ये नो मथा यदि धितस्ति रोरजः ॥ समधु आयुवते वे विजानु
कृशानोरस्तुर्मनसा हविष्युषा ॥ तेनः पूर्वो सुउपरा सुइदं वमह
वाजाय धन्वंतु गोमते ॥ इक्षेण्यो सो अत्यो इन चारवो ब्रह्म ब्रह्मये
उजुषु हविर्विः ॥ अयं नो विद्वान्न न वदनुष्यत इदं सुत्रा वा
मनसा पुरुषतः ॥ इनस्य यः सरने गर्भमादधे गवांसु न्वजमभ्य

११
२४

षतिव्रजं ॥ चक्रिर्दिवः पवते कल्योरसो महांस्त्रदध्नो वरुणो
हुरुष्यते ॥ अस्वा विमित्रो वृजनेषु यज्ञियो सो नयथे येषु युः क
निक्रेत ॥ २ ॥ प्रराजुवाचं ज्ञेयं न्यसिष्यददपो वसानो अभि
गाइक्षेयेति ॥ एभणातिरिप्रमविरस्य तान्नाशुद्धे देवाना मुप
याति निष्कृतं ॥ इद्राय सोम परिषिच्यसे न भिर्न वसा उर्मिः
कविरज्यसे वने ॥ पूर्वाहिते सुतयः संति यात वे सहस्रम
श्वाहरयश्च मूषदः ॥ समुद्रिया अस्पर सोमनी विणमा
सिना अतरुणि सोम मक्षरं न ॥ ता ईहि न्वंति हर्म्यस्य सक्ष

णियावन्ते सुप्तं पर्वमानुमक्षितं ॥ गो जिनः सोमो रथ जिहिरण्यज
 स्वर्जिह्वजिह्वते सहस्रजित् ॥ यदेवासंश्रितरेपीतयेमदं स्वादि
 हृदस्यमरुणं मेयोभुवं ॥ एतानि सोमपर्वमनो अस्मयुः सत्यानि सुप
 रविणा यषसि ॥ एतानि जहि शत्रुमंति केहरके च यउर्योग्युति
 मभयं ननस्सुधि ॥ ३ ॥ अचोद सोमो नो धन्वंति देवः प्रसवा
 ना सो बृहदि वेषु रुयः ॥ विवन शन्नदुषो अरातयो
 र्यो न शंतु सनिषत नो धियः ॥ प्रणो धन्वंति देवो मद

राम

२५

चो धना वा ये भिरर्वतो जुनी मसि ॥ तिरोमर्तस्य कस्य चि स रिक्क ति-
 वयं धनानि विश्वधा भरे महि ॥ उत स्वस्या अराया ह्यरि हिषु तान्यस्या अ
 राया व के हिषः ॥ धन्वं न तस्मा समरीत तां अभिसोमं जहि पर्वमन दुरा
 ध्यः ॥ दिविते नाभा परमो य अहरे पृथिव्या स्तेरु रुः साम विक्षिपः ॥ अ
 द्रय स्वावप्सति गो रथि वन्या रप्सु त्वा रु सै दु दु रु मनी षिणः ॥ एवात
 इंदो सुभवं सुपेशं सुरं संतुं जंति प्रथमा अभि श्रियः ॥ निदं निदं पवमा
 न नितो रिष आ विले शुष्मो भवतु मियो मदः ॥ ४ ॥ सोमस्य धारा पवते
 नृचक्ष सक्त ते न देवा रु वते दिवस्पति ॥ बृहस्पते न विदिद्युते सुसु

रवथे

सं.स

२३

हा सोमसमुद्रासोऽसर्वना निविद्यन्तुः ॥ यत्वा वाजिन्नाया अभ्यन्तृपताये
रुतं यो निमारी रुसि घुमान् ॥ मथोना मायुः प्रतिरन्महि श्रव इंद्रो य सोमपवसे
वषा मदेः ॥ इंद्रस्य कुक्षो पवते मदिर्तमुज्ज्वलं वसानं ॥ न भवसे स्रमंगलः ॥ प्रसङ्गः
सविश्वा भुवनाभि पप्रथे कीळरुरि रस्यंदते वषा ॥ तं लो देवभ्यो मधुमतेः
मंनरः स हस्वधारं दुहते दशक्षिपः ॥ न भिः सोमप्रसृतो गनावभिः सुतो विश्वदि
वो आपवस्वा सहस्रजित् ॥ तं लोह स्तिनो मधुमंतमदिभिर्दुहं स्युर्वषभं द
शक्षिपः ॥ इंद्रं सोममादयं दैत्यं जनें सिधोरिवोर्मिः पवमानो अर्षसि ॥ १ ॥
प्रसोमस्य पवमानस्यैर्मय इंद्रस्य यंति जठरं सुपेशसः ॥ दधाय दीमनिता
पुशसा गभा दाना यश्रुं सुदमं दिषु सुताः ॥ अछा हि सोमः कलशा असि
ष्यदद सोमनो कारघुवर्तनं देवा ॥ अथा देवानां सुभयस्य जन्म नो वि

राम

२३

दो अश्रोसमुत्तमुत्तश्रुयत् ॥ अनः स्रेपपवमानः किशुबसिंदो भवमघनाराधसो
महः ॥ शिखावयोधो वसे वेस्वचेतुना मानो गयमारो अस्मसरा सिचः ॥ आ
नः पुषा पवमानः स्रुतयो मित्रो गच्छति वरुणः सजोषसः ॥ बहस्पतिं मरुतो
वायुरश्विना खणसविता सुयमा सरस्वति ॥ उभे द्यावा पृथिवी विश्वमिवे
अर्घमा देवो अदिति विधाता ॥ भगो नृशंस उवां १ तरिं द्वा विभवे देवा पवमा
नं सुषंत ॥ २ ॥ असायि सोमो अरुषो वषा हरीरा जैवदस्मो अभिगा अचिक्क
दत् ॥ पुनानो वारुपयं सुययं येनेन योनिं घृतवंत मासदं ॥ कविर्वधुस्याप
र्ये विमार्हि नमसो भमृष्टे अभिवाजं मर्षसि ॥ अपसेधं दु रिता सोमस्र
ठय घृतं वसानुः परियासि निणिजं ॥ पर्जन्यः पितामहि षस्य षणिनी

तं

नाभापधिव्यागिरिषुक्षयंदधे ॥ स्वसारं अभिगाडतासरं न्नागना ॥ बभिनसनेवी-
 ते अंधरे ॥ जायेवपयावधिशेवमहसेपयागभं ज्यु ब्रवीमि ते ॥ अंतर्बोणीयु-
 प्रचरासजीवसेनिहो रजने सोमजा गृहि ॥ यथापूर्वेभ्यः शतसा अमं धुः सहस्र-
 साः पयैर्धैवाजमिदे ॥ एषा पयस्वस्तु वितोयनवसेतवदतसन्वापेः संचते ॥ ७ ॥
 पवित्रेतिवितं ब्रह्मणस्पते प्रभुर्गोत्राणिययैषिविश्वतः ॥ अतततनूनंतदामेअ-
 शुते श्रुतास इह हंतस्तसमाशत ॥ तपोष्यवित्रावितंतं दिवस्पदेवस्यैशे शोचंते
 अस्यतंतवोव्यसिरं ॥ सिधेयेवमवयस्यपवीतारमाशवौ दिवस्पष्टमधि-
 तिष्ठतिवेतसा ॥ अरूचदुषसः एभिर्मियडक्षावीभतिभुवनानिवाजयुः ॥
 मायाविनोमभिरेअस्यमाययान्चक्षसः पितरोगर्भमादधुः ॥ गंधर्वइक्ष्वा-
 दर्मस्वरक्षतिपतिदेवानाजनिमान्यदृतः ॥ गृभ्णातिरिपुनिधयोनिधापतिः
 सुकृतमामधुनोभक्षमाशत ॥ हविर्हविष्यामहिसर्पदेव्यं न भवेसानः परिया

राम

२२

हि

यास्यध्वरं ॥ राजापविवरपोवाजमारुहः सहस्रभृष्टिर्जसि श्रवोवृहत् ॥ ८ ॥
 पवसंदेवमादने विचक्षेणिरप्साइद्रायवरुणायवायवे ॥ रुधिनोअधुवरे-
 वः स्वस्तिमदुक्षितौ गृणिदेव्यं जनं ॥ आयस्तसोभुवनान्यमसीविश्व-
 निसोमः परितोव्यवति ॥ कण्वं संचतं विचते ॥ मभिष्टयै इडसिषत्सु-
 षसं नसूर्यः ॥ आयोगाभिः सृज्यत ओषधीष्वानां सुमन इषं
 ज्योयसुः ॥ आविद्युनापवतेधारयथसुत इह सोमोमादयेदेव्यं जनं
 ॥ एषस्यसोमपवते सस्त्रजिह्वानोवाचमिषिराष्टपुबुधं ॥ इडः
 ससुद्रमुदियति वायुभिरेहस्यहा हि क क शेषुसी हति ॥ अभिस-
 गावपयोसाधयोवधंसोमं श्रीणतिमतिभिः स्वविहं ॥ धनं ज-

यः पवते रुह्यारसो विप्रकविकायेना सर्वनाः ॥ १ ॥ इन्द्राय सोमसुसु-
तः परिस्रवापामाभिवतुरहसाहि ॥ मातेरसं स्यमस्तद्वयाविनो हविण-
स्तत इह सुखिह संविदिवः ॥ अस्मांसं मयै पवमानो दयदे होदिवा ना-
मसि हि प्रियो महः ॥ अहि शत्रु रभ्या भेद नायुतः पिवे ह सोममव नो भ-
धोजहि ॥ अदध्व इहो पवसे मुदितं म आसे हस्य भव सिधा सिर-
त्तमः ॥ अस्मै भिरंति बहवो मनीषिणो राजानमस्य ॥ भुवनस्य नि-
सते ॥ सरस्वती धः शतधारी अद्भुत इन्द्रायै दुः पवते काम्यम-
धु ॥ जयं क्षे त्रमभ्यषो जयं नृपतु रुनो गा तुं रुणु सोममीदुः ॥ क

जीकरुल्लशे गोभिरज्यसेय इन्द्राय सोमयावारमर्षसि ॥ मसृज्यमानो
अहो नसानुसिरिंदस्य सोमसुठरे समहोरः ॥ स्वादुपवस्व दिव्याय
जन्मने स्वादुरिंद्राय सुहवीतु नाम्ने ॥ स्वादु मित्राय वरुणा यवाय
वेरुहस्पतये मधुमा अदाभ्यः ॥ २ ॥ अयं मजति कुलेशे ह शसि-
पुः प्रविप्राणामुत पोया बईरते ॥ पवमानो अभ्यर्षंति सुस्त-
द्विशंति मदिशसु इंदवः ॥ पवमानो अभ्यर्षा सुवीर्यमुर्वी-
शम्यंति महि शर्मसु प्रथः ॥ मा किं नो अस्य परिष्कृतिरा शते दो-
जये मलयाधनं धनं ॥ अधि धाम स्थादृषभो विवदाणो रु-

सं ७

॥ २९ ॥

रुचिर्दिवोरोचनाकविः ॥ राजा पवित्रमह्येतिरोरुचिर्दिवः पीयूषं दुह
तेन च हंसः ॥ दिवोनाके मधुजिह्व असंश्रुते विना दुहं कक्षणे
गिरिष्ठा ॥ अस्मदुष्पसंवाद्यधानं समुह आसिंधोरुमौमधुमंतपु-
वित्रजा ॥ नाके सुपूर्णमुपपत्तिवांसुगिरो विना नामक्यंतपु-
वरः ॥ शिशुरिहंति मृतयः पनीन्यतं हिरण्ययं शकुनं क्षामणि
सं ॥ उधौर्गंधर्वो अधिनाके अधिना सिद्धिश्चरुपाप्रतिव
क्षणे अस्य ॥ भानुशुक्लेण शोचिषा व्यधौ ह्यारु रुचिरेदसी

राम
२९

मातराश्चैः ॥ १ ॥ प्रते आशवंः पवमानधिजवोमहो अर्षेतिरघुजाश्चः
मर्ता ॥ दिव्याः सुपूर्णमधुमंतुर्देवोमर्दिर्तमासः परिकोशमास
ते ॥ प्रतेमहो सोमदिशसे आशवोमहो हतुरथ्या सो यथा पथेन ॥
धेनुर्नवसंपयसा भिवज्जिणमिहमिंदेवोमधुमंतुर्मयैः ॥ असौ
नहि पा नो अभिवाजं मर्षा सुर्विल्लोशो दिवो अहिमातरं ॥ व
षापवित्रे अधिसानो अव्यये सोमः पुनानर्हि द्यायधये से ॥ प्र
त आश्विनीः पवमानधी जु नो दिव्या अस्मत्तन्यये साधरीम
णि ॥ प्रातर्ऋषयः स्वाविरीरसुक्षतये त्वाम् न ह्यधिषाण

सं०स

॥१३०॥

वेधसः ॥ विश्वामानि विश्वचक्षुरसः प्रभोस्ते सतः परियं
तिकेतवः ॥ मानसिः पवसे सोमधर्माभिः पतिर्विश्वस्य भुवनस्य
राजसि ॥ १२ ॥ उभयतः पवमाना स्युरवमयो ध्रुवस्य सतः परि
यंतिकेतवः यदीपवित्रे अधिमज्यते हरिः सुतो नियो ना कलशे
षु सीदति ॥ यज्ञस्य केतुः पवते स्वध्वरः सोमो देवानामुपयाति
निष्ठुतं ॥ सहस्रधारः परिको दामर्षति वृषापवित्रमयेति रोह
वत ॥ राजा समुद्र नद्यो विगारुते पामूमि संचले सिंधुषु श्रितः ॥
अच्य स्वासा नु पवमानो अयं ना भो पृथिव्या धरुणो महे
दिवः ॥ दिवो न सानुस्त नयेन्नाचक्र दृष्ट्वोश्च यस्य पृथिवी

॥१३०॥

च धर्मेभिः ॥ इद्रस्य सव्यं पवते विवेविदस्सोमः पुनानः कलशेषु
सीदति ॥ ज्योतिर्यज्ञस्य पवते मधु प्रियो पिता देवानां जनिता वि
भूवस्मः ॥ दधाति रत्नं स्वधयोरपीच्यं मदितं सोमस्तरु इद्रि
योरसः ॥ १३ ॥ अभिकंदं कलशं वाज्यं पतिरिति दिवः शतधा
रो विचक्षणः ॥ हरिर्मित्रस्य सदनेषु सीदति मर्म जानो वि
भिः सिद्धिभिर्वषा ॥ अग्ने सिंधुना पवमानो अर्षस्यग्ने
वाचो अग्नियोगुषु गच्छति ॥ अग्ने वाजस्य भजते महा
धनं स्वायुधः सातभिः पूयते वृषा ॥ अयं मृतवांछक

नोय ब्राह्मि तो मे ससार पवमान उमिणा ॥ तव क्रतु आरोहसी अतंराके
 वेश्वरिदिं धापवते सोम इदं ॥ द्रापि वसानो यजतो दिवि स्पृशमं
 तरिक्ष प्राप्नुवने धारितः ॥ स्वर्जलानो न भसा भयं क्रमोत्पन्नमस्य
 पितरमावि वासति ॥ सोऽ अस्य विश्वमहि शमयच्छति यो अस्य
 धाम प्रथमं व्यानरो ॥ पदयदस्य परमे धाम न्यतो विष्वा अभिस
 यातिसंयतः ॥ ३६ ॥ प्रोऽ अयोसी दिंदु रिद्रस्य निष्कृतं सखा सरथ
 न प्रमिना तिसंगिरं ॥ मर्येऽ इव युवतिलिः समर्षति सामः कलरो
 शतयाम्ना पथा ॥ प्रवोचि योम इ युवा विपन्युवः पनस्युवः संवस
 नैव क्रतुः ॥ सोमं मनीषाऽ अभ्यरुषतस्तं भोभिर्धनं वपयसेम

राम

३२

शि श्रयुः ॥ जानः सोमसंयतं पिप्पुषी मिषमिंदो पवस्व पवमानोऽ अस्मि
 च ॥ यानो दोहते त्रिरह न स क्षुषीक्षु मद्रा जवन्मयं मसु वीर्यं ॥ वृषा
 मतीनां पवते विचक्षणः सोमोऽ अद्रुः प्रतारी तोष सो दिवः ॥ क्रणा
 सिंधुनां कलवाऽ अवीवरा दिद्रस्य द्वादी विरान्मनो विभिः ॥ मनी
 विभिः पवते पूषः कविर्निर्यतः परिको का अचि क्रतुः ॥ त्रितस्य
 नाम जनयन्मयं क्षुरा दिद्रस्य वायोः सरया यकतवे ॥ ३७ ॥ अयं
 पुनान उषसा विरोचयद यं सिंधुभ्यां अभव दुर्लोक कृत् ॥ अयं
 विः स्रष्टा उडु हान आक्षिरं सोमो दृष्टे पवते चारुमसरः ॥ पवस्व
 सोमदि अेषु धामसु स जानः इदो कलरो पवित्रा ॥ सीदन्नि

संस

॥३२॥

इस्य जठरे कनिष्कदन्तभिर्यतः स्वासु सूर्यमारोहयोदिवि ॥ अद्रि
भिः सुतः पवसे पवित्र ३ आं ॥ इदं विदं स्य जुरेष्वा विवान् ॥ तं नृचक्षो
ह अभवो विचक्षण सोम गोत्रमगिरोभ्यो वृणोरप ॥ त्वा सोमपव
मानं स्वाध्यातु विप्रासा ॥ अमदन्तु स्यवः ॥ लो सुपणः ॥ आभरद्विब
स्यरी दो विश्वाभिर्मतिभिः परिष्कृतं ॥ अन्येषु नानं परिवारं उमि
णा हरिनवंते ॥ अभिस सधेनवः ॥ अपा मुपकृते ॥ अथ्या मवः
कविमुतस्य यो नो मदिषा ॥ अहेषत ॥ ३६ ॥ ३७ ॥ पुनानो अतिगा
इते मृधो विश्वा निहण्वन्सु पथानियज्यवे ॥ गाः कृण्वन्तो निर्ज
णिर्जह्यतः कविरत्यो न क्रीकृन् परिवारमर्षति ॥ असश्चतः वा ॥ ३२ ॥

ये

तथारो अभिश्रियो हरिनवंते वता ॥ उदन्तुवः ॥ क्षिपो मृजंति परिगोक्षि
रावृत्तं तृतीये अथिरोचने दिवः ॥ तवेमाः प्रजादित्यस्य स्यरेत सस्र
विश्वस्य भुवनस्य राजसि अथेदं विश्वपवमानं तव द्रोतमिदो प्रथ
मो धाम्ना अरसि ॥ त्वं समुद्रो असि विश्ववित्कवे तवेमाः पंच श्रदि
शो विधर्मणि ॥ त्वं द्यां च पृथिवीं चातिजतिषे तव ज्योतीषि पवमाने
सूर्यः ॥ त्वपवित्रे रजसो विधर्मणि देवेभ्यः सोमपवमानस्य से ॥ त्व
दिजः प्रथमा अग्रण ततुभ्ये मा विश्वा भुवनानियेमिरे ॥ ३७ ॥ प्र
पसति वारं मयं यदपावने च वक्रद्विः ॥ संधीतयो वावशाना
अनुषत शिश्नुरिह तिमतः ॥ पतिघ्नते ॥ सस्रयं स्यरश्मिभिः परि

113317

राम

1133

भुव नानि वीर्यसे यु जानई शेरितः सुपण्यः ॥ तास्तै शरंतु मधुमदुतं
पयस्व व व्रते सोमति छंतु कृष्यः ॥ त्वं चक्षुः असि सोम विश्वतः
पवमान वृषभता विधावसि ॥ सनः पवस्व सुमदिरण्यवद्वयस्य
मभुवनेषु जीवसे ॥ गोविस्वस्य वसुविदिरण्यविदे ॥ तोचा ईदो भुव
नेषु पितः ॥ त्वं सुवीर्यो असि सोम विश्ववितं त्वा विघ्नाऽउपगिरं मऽओ
सते ॥ उन्मन्वेऽर्जुर्निबननाऽअति छिपदपो वसानो महिषो विगाहते ॥ रा
जा पवित्ररथो वाजमा रुडन्सहस्रं हृदि र्जयति श्रवो बृहत् ॥ ३८ ॥
स भुदनाऽउदियति प्रजावती विश्वा यु विश्वाः सुभरा अडहिवि ॥
ब्रह्म प्रजावद्वयि मश्वपस्य पीत ईद विद्रं मस्मभ्यं याचतात् ॥ सो
अग्रे अङ्गाहरि हर्यतो मदः प्रचेतसा चेतयते अनुद्युभिः ॥ ३९ ॥

स.स.

३४

नायातयन्तरीयतेनराचरासंदेहं च चर्तारि ॥ अजतेयं
जतेसमंजतेकलुरिहंतिमधुनाभ्यजते ॥ सिंघोरुष्यासेपतयं
तमुक्षोणहिरण्यपावापुमोसुहृगृह्णाते ॥ विपश्चित्तपवमा
नायगायतमहीनचारासंघोअर्षति ॥ अहिर्नज्जुणोमत्तिस
र्पित्सचमयोनक्रीलंनसरदुषाहुरिः ॥ अग्रगोराजप्यस्त
विष्टसेविमानोअक्रांभुवनेषर्षितः ॥ उरिर्द्युतस्तुःसुदारी
कोअर्णवो ज्योतीरथःपवतेरणओक्यः ॥ २० ॥ असर्जिस्क
भोरिवउद्यतोमदःपरित्रिधातुर्भवान्यषति ॥ अंशुर्दिह
तिमतेयःपनिप्रतंगिरायदिनिशिजमृग्मिणोययुः ॥ प्रेत

३५

आराजसण्वानिमेष्ट्योपुनानस्यसंयतोयंतिरुह्यः यद्वोभिरिंदोचंम्वोः
समजसआसुवानःसोमकलंइषसीदमि ॥ पवस्वसोमकलुविन्न
उकथ्योमोवारिपरिधावमधुप्रियं ॥ जहिविश्वाभ्रसइदोअविणो
बृहद्वेदमविदथेसुवीराः ॥ २१ ॥ प्रतुर्द्वपरिकोरानिषीदन्नाभिः
पुनानोअभिवाजमर्षा ॥ अश्वंनत्वावाजिनंमर्जयंतोद्योवाहू
रक्षानाभिर्नयंति ॥ स्वायुधःपवतेद्वइंदुरक्षस्तिहावृजन
रक्षमाणः ॥ पितादेवानांजनितासुदक्षोविष्टभोरिवोद्यक
णःपथिमाःऋषिर्विश्रःपुरएताजनानामृधुधुर्इरुश
नाकायेन ॥ सचिद्वेदनिहितंयदासामपीत्येइगुह्यनाप्र

सं०

॥३५॥

गुह्यनामगो नो ॥ एषस्यतेमधुमां इह सोमो वषावच्छेपरियविने
अक्षाः ॥ सुरुस्माः शतसाभूरि दाना शश्वनमनहिरा नाज्य
स्वात् ॥ एते सोमाभिगव्या सह स्ना महेवाजीयाभेतायुश
वांसि ॥ पवित्रेभिः पवमाना असृगं न्यवस्यवोनपतना जोश्र
प्ताः ॥ २२ ॥ परिहिष्वा सुसोहेतो जनानां विश्वासरदो जनापममावः ॥
अथाभरथ्येन भृतप्रयांसिरयितु जानो ॥ अभिवाजमर्षा ॥ ए
सुवानः परिसोमः पवित्रेसर्गे न स्पृष्टा अरुधा वहवी ॥ ति
मेशिशानो महिषो नश्वंगेगा गव्यं न भिश्वरो न सलो ॥

श्रीः

॥३६॥

एषाययौ परमादंतरद्वेः कुचिस्मतेरुर्वेगा विविद ॥ दिवोनविद्युस्तन
यंसुधेः सोमस्यतेपवतइह धारा ॥ उतस्मरा शिपरियासिगो नाभिरे
ण सोमसरथं पुनानः ॥ पुर्विरिषो बहूती जर दानो शिधा शनी
वस्तवमाउपुष्ट ॥ २३ ॥ अयंसोमइह तुभ्यं सुन्वेतुभ्यं पवते लभ
स्यपाहि ॥ लंहयं च कृषेत्वं न वृषइहं मदीयुयुज्याय सोमं ॥ सई
रथोनभूरिषाकृयो जिमरुः पुरुणि स्नातयेवसू नि ॥ आ दी विश्वा
नरुष्या णिजाता स्वर्षातावन उर्ध्वानवता ॥ वायुर्नयोनियुत्वा
इहयामानसंयेव हव आश ॥ भनिष्ठः ॥ विश्वधरोद्रविणो हाइ

सं०

३६

वसन्तुषेवधीजवेनोसिमसोम॥ इंदोनयोमराकर्मणिचक्रिहता
वृत्राणामसिमसोमपुर्जित॥ पैदोनहितमहिनाम्नाहताविश्वस्योसि
सोमदस्योः॥ आग्नेर्नयोवनतासुज्यमानोवृथापाजोसिद्वणुतेनदीषु॥
जनोनमुच्योमहवउपहिरियतिसोमःपवमानउर्मि॥ एतेसोमाअतिवारा
ज्यादिमानकोरुसोअत्रवर्षाः॥ वृथासद्रसिंधवोननीचीःसु
तासोअभिकलदोअस्रग्रन्॥ शुष्मीशार्भो नमारुतपवस्वानभिडा
स्तादिआयथाविदु॥ आपोनमक्षसुमतिभवानःसहस्राप्ताःएतनाका
णयजः॥ राजोनुतेवरुणस्यवृत्तानिबृहदुभीरतवसोमधाम॥ शु
चिस्वमसिप्रियोनमित्रोदक्षायोअयमेवासिसोम॥ २४ ॥ प्रोस्थ

३६

वन्तिपृथ्याभिरस्यादिवोनरहिःपवमानोअक्षाः॥ सहस्रधारोअ
सहस्रस्येमातुरुपस्तेवनआचसोमः॥ राजासिंधुनामवसिष्ट
वासवतस्यनावमारुहदुजिष्ठा॥ असुद्रप्सोवावधेश्येनजुतो
दुहर्दपितादुहर्दपितुजो॥ सिंहनसंतमधोअयासरुहीमरुषदि
वोअस्ययति॥ श्रीयुक्तप्रथमःएछतेगाअस्यचक्षोसापरि
पाक्षेक्षा॥ मधुएछंदोरमयासमश्वंरेथेयुंजंयकचक्रकृष्णं
॥ स्वसारइंजामयोमर्जयंतिसनाभयोवाजिनमूर्जयंति॥ च
स तंइष्टदुहसचंतेसमानेअंतर्धरुणेनिषताः॥ तार्इमर्ष

सं०

३०

तिनमसापुनानासाईविश्वतःपरिषन्तिपूर्वीः॥विहंभोदिवोधुर्णः
एधिव्याविश्वोउतहितयोस्तेअस्य॥असंतउत्सोऽरणतेनि
युल्लाम्भधोअंशुःपवतइहियाय॥वन्वन्नवातिअभिदेनवी
तिनिहयसोमवत्रापरेकने॥शधिमहःपुंरुश्रुद्रस्यरायःसू
वीर्यस्यपतयस्याम॥२५॥ग्रहिन्वानोर्जाःरितारोदस्यरथो
नवाजंसनिधनयासीत्॥इंद्रगच्छनायुधासंशिशानो
विश्ववसुहस्तयोरादधानः॥अभिनिष्टृष्टृषणंवयोधा
मांशुषाणामवावशतवाणीः॥वन्नावसानोवक्रुणोनसिं

श्रीः

३०

धुविरत्नधादेयतेनायाणि॥शूरग्रामःसर्ववीरःसहावाजेता
पवस्वसन्निधनानि॥तिग्मायुधःक्षिप्रधन्वासमस्वषा
रुसाकानृतानासिशत्रून्॥उरुगव्यतिरभयाभिरुण्व
त्समीचीनेअपवस्वापुरिधि॥अपःसिषासन्नुषसः
स्वा॥गोसंचिक्रेहामहेअस्मभ्यवाजान्॥मत्सीसोम
वक्रुणमसिमित्रमत्सीइमिहोपवमानविहं॥मसि
शर्द्धामाकृतमसिदेवान्नसिमहाभिद्रमिंदोमहाय॥

सं. ७

३८

रावाराजेवक्रतुमाश्रमेनविश्वाघनिघ्नदुरितायवस्व॥ ई
होस्तुक्तायवचसेवयोधायुयंपातस्वस्तिभिः सदानः॥ २५॥
॥ सप्तमाहकेतनीयोध्यायः॥ ॥ असंजिविष्कारथ्येयथा
जोचियामनोताप्रथमामनीषी॥ दशस्वसारोअधिसानोअम
जंतिवद्विसदनामर्था॥ वीतीजनस्यदियस्यकर्मरधिसुवा
नोनदुष्टेभिरिदुः॥ अयोनिरमृतोमर्त्येभिर्ममजानोविचि
गेतिरिदुः॥ एषावृष्णोरोरुवदंशुरस्मैपवमानोरुकाहीते
पयोगोः॥ सहस्रमृक्कापथिभिर्विचोविदध्वस्मभिः सहरोअ

३८

पुंववियाति॥ रुजादुष्काचिद्रक्षसः सदांसिपुनाग्रइंदुर्गुहिविवाजान्॥
वृश्चोपरिष्ठातुजतावधेनयेअतिहारादुपस्यनायमेषां॥ सप्रत्नवन्नम
सेविश्ववारस्तुक्तायपथः॥ एषाहिप्राचः॥ येदुःबहासोवतुषावहेत
स्तांस्तोऽअश्यामपुरुदुत्पुरुक्षो॥ एवापुनानोअपस्वर्गाऽअस्मभ्युतो
कातनेयानिभूरि॥ शोनःक्षेत्रमुक्त्यातीषिसोमज्योदुःसूयोदशय
रिरीहि॥ ३॥ परिमुवानोदुरिंस्तुःपवित्ररथोनसर्जिसनयेहियानः॥
आपद्योकेमिंद्रियपुयमानःप्रतिदेवांअजुषतप्रयोभिः॥ अष्टानुचक्ष्णा
असरत्यवित्रेनामदधानःकविरस्ययोनौ॥ सीदंन्तोतेवसदनेचमृष्टम
मन्त्रपयःसप्तवित्राः॥ प्रसक्तमेधोगातुविद्विचदेवःसोमःपुनानःसदय

तिनियं ॥ भुवदिश्वेषु कामे ४ पुरंता नु ज नो य त ते पंच धीरः ॥ त व से सोम प व मान
 निथि विश्वे दे वा स्र य ए का द शी सः ॥ द श स्व ध्या भि र यि सा नो अ ने मृ जं ति वा
 न यः स द्र य द्नीः ॥ त नु स से प व मान स्या स्त य त्र वि श्वे का र वः सं न सं त ॥ अ
 तियं द ने अ कृ णो दु लो कं प्र व न्म तं द स्य वि क र भी कं ॥ प रि स भे व प
 रु मां ति ही ता रा जा न स यः स मि ती रि या नः ॥ सो मः पु ना नः क ल
 शो अ या सी स्ती दं न्म गो न म हि षो व नेषु ॥ २ ॥ सा क मु क्षो म ज
 यं त स्व सा रो द श धी र स्य धी त यो ध नु न्नीः ॥ ह रि प र्य द्र व जाः स
 र्य स्य द्रो णं न न क्षे अ यो न वा जी ॥ सं मा त भि र्ने शि श्व वा व शी
 व षा द ध न्वे पु रु वा रो अ ङ्गिः ॥ म र्यो न यो षा म भि नि ष्क तं यं सं

गच्छते कलशं स्त्रियाभिः ॥ उत प्रपिप्य उच्यते च यथा ३ इदं चारिभिः
 सच ते स मेधाः ॥ मूर्धनि गावः पयसा च मूर्धनि श्री णो ति व स ति न नि
 तैः ॥ स नो दे वे भिः प व मान र दं दौ र यि म ध्वि न वा व शानः ॥ र थि रा स वा
 मु श ती पु रं धी र स्य द्वा १ गा दौ व नै व स्त नो ॥ नू नो र यि मु प मा स्व न व त
 पु ना नो वा ता प्यं वि श्व श्वं दं ॥ प्र वं दि तु रिं दौ ता या यः प्रा त र्म क्षु धि या व
 स ज गं ग्या ल ॥ ३ ॥ अ धि य द सि न्वा मि नी व श्न नः स्य दं ते भि यः सूर्य
 न वि शः ॥ अ पो वृ णा नः प व तै क वी य न्म ज न पं च व द्वा ना म म न्म ॥
 दि ता अ र्वा णं न म त स्य चा म स्व वि दे भु व नानि प्र थं ता ॥ धि यः पि न्या ना
 स्व स रं न गा वे त्ता यं ती र भि वा व श्र द्दु ॥ प रि य त्क विः का व्या भ र ते

रोनरथोऽमममि भुवनातिविश्वो ॥ देवेषु यशोमर्ता यभृषंदक्षो य
 रायः पुरुभृषु नमः ॥ श्रिये जातश्रिय आनिरि पाया श्रियं वधो जरि
 त्भ्यो दधाति ॥ श्रियं वसाना जमते त्वमा यन्मवति स सा समिथा
 मित द्रो इषमूर्जमभ्युषांश्चंगा मुरुज्योतिः कृणुहि मसि देवान् ॥
 विश्वानि हि स पुहाता नितुभ्यं पवमा वाचसे सोमशत्रु च ॥ ५ ॥ क न
 निरंति हरिरासु ममानः सीदन्व नस्य जग्रे पुनानः ॥ नृभिर्यतः क
 णते निणि जंस्त्रगा अतो मती जैनय तस्वभाभिः ॥ हरिः सृजानः पथ्या
 मृतस्ये यति वाचमरिते वना वं ॥ देवो देवानां गुह्यानि नामा विक्कुणा
 ति वहिषि प्रवाचै ॥ अपामि वै दुर्ममस्तु राणाः प्रमनीषा इरतसा

ममस्त्रा ॥ नमस्यतीरुपचयंति संचाच विक्कुं सुशतीरुशंतं ॥ तं मर्म जा
 ममहि संनसाना वुश्चुहं सुक्षणगिरिष्ठां ॥ तवा वक्त्रा नमतयः सच
 ते त्रितो विभर्ति वणं क ससुक्ते ॥ इष्यन्वा च सुपवक्ते वेहातुः पुनान इहो
 विष्णो मनीषा ॥ इन्द्रश्च यक्षयथः सो भगा य सुवीर्यस्य पतयः स्याम
 ॥ ५ ॥ प्रसेना नीः शूरो अग्रैरथानां गयं नैति हर्षते अस्य सेना ॥ भद्रा
 कृष्ण निद्रहवा त्सारि न्य आसो मो वस्त्रार भसानि दत्ते ॥ समस्य हरि
 हरयो मृजं त्य इव हयै रनिजितं नमोभिः ॥ आतिष्ठति रथमिन्द्रस्य सरवा
 विह्वं ईना सुमतिं यास्यच्छ ॥ सैदेव देवता ते पवस्व मह सोमसरस इषा
 नः ॥ कृण्वे नपो वर्षयद्या मुते मासुरो रागो बरिवस्या पुनानः ॥ अजीतये

हंतये पवस्व स्वस्तये सर्वतो तये सहते ॥ तुडं शंति विश्वे इमे सरवा यस्त
 इहं वरिप्रपवमानसोम ॥ सोमः पवते जनिता मतो नो जनीते दिवो जनिता
 देधिवाः ॥ जनिता मे जनिता मूर्यस्य जनिते इत्यजनिता तविष्वाः ॥ ६ ॥
 ब्रह्मा देवा नो पदवीः कवीनामृषिर्विप्राणां महिषो मृगाणां ॥ इवे नो गृध्रा
 णां स्वाधितिर्वनानां सोमः पवित्रमस्येति रेव ॥ प्रावी विपदा च उर्मि न सिं
 धुर्गिरः सोमः पवमानो मनीषाः ॥ अंतः परमं नृजने मा वराण्याति छति
 वेष भोगो पुजानर ॥ समत्सरः एत्सु वन्व न वातः सहस्वरेता अभिवा
 जमर्षी ॥ इह ये हो पवमानो मनीषाः ॥ शोकर्मिमीरयि गा इ पृथ्यन् ॥
 परिप्रियकलशे देव वात इह मसोमो रण्यो मदाय ॥ सहस्वचारः श

पां

४१

तवा जडुडवा जीनसपिः समना जिगाति ॥ सहस्रं वै सुविज्जायमानो मृजानो
 अप्सु उडुदानो अहो ॥ अभिशास्ति पा भवनस्य राजा विदुः कृतं ब्रह्मणे सुय
 यमोनः ॥ ७ ॥ खयादिनः पितरः सोमपूर्वकमाणि चक्रुः पवमानधीराः ॥
 वन्व न वातः परिधीरि पौर्णवरेभिरश्वैर्मयवा भवानः ॥ यथा पवथा सुर्वव
 योथा अमित्रहवरिवो विदुर्विमान ॥ एवा पवस्व इविशो दधानः इह संति
 वजनया युधानि ॥ पवस्व सोमसधुर्मो क्रता वापो वसानो ॥ अधिसानो ज
 मे ॥ अवशेषानि द्युतयो तिसीरमादितमो मत्सर इह मानः ॥ वृष्टिदिवः
 शतधारः पवस्व सहस्व सा वा जयुर्देववीतो ॥ संसिंधुभिः कलशै
 वावकानः समुस्त्रयाभिः प्रतिरन आयुः ॥ एषस्य सोमो मतिभिः

सं० ६

४२

पुनानो सोमवाजीतरतीहरातीः ॥ पयो न दुग्धमदितेरिषिरः ॥ मुर्विवशातुः सुय
मोनवो ॥ ८ ॥ स्वयुधः सोमतिः पूयमानो मर्षं गुह्यं चारुनाम ॥ अग्नितिवा
जसत्तिरिव श्रवस्यातिवायुमभिगादेव सोम ॥ शिशुं जज्ञाहृतं तद्वत् न
जतिशुं भतिवर्द्धिमरुतोगणेन ॥ कैवर्गिर्गितिः कायेनाकविः सत्सोमः
पवित्रमयतिरेजन् ॥ ऋषिमनाय ऋषिहृत्स्वर्षाः सहस्रेणीथः पदवीः
कैवर्गिर्गितिः सोमं धाम महिषः सिषा सत्सोमो विराजमनुराजति हृष्ट ॥
नमूषधेनः शकुनो विभ्रलो गोविर्दुर्दृप्त आयुधानि विभ्रत ॥ अपा
मूर्धिसचमानः समुद्रं तुरीयं धाम महिषो विवर्त्ति ॥ मर्यो न श्रुतस्त
नमूजानो सोमसुखी सनयेधनानां ॥ ९ ॥ धेवमूथापरिकोशमर्षन्क

४२

निऋदश्चम्बो ॥ राविवेश ॥ १० ॥ पवस्वेदोपवमानो महोभिः कनिकवि
दत्परिवाराण्यर्ष ॥ श्री ० ० चम्बो ॥ राविवेश पूयमानो इति देवः सोमदिरो
ममत्तु ॥ आस्यधारा बहुतीरस्तमनक्तो गोभिः कलशो आविवेश ॥
सामं हृष्यन्त्सामयो विपश्चित्क्रंदेन युभिसरत्युर्नजामि ॥ अपृच्छेन
नेषिपवमानशत्रून्धियो न जारो अभिगित इदुः ॥ सीदन्नेषु शकुनो न
पत्वा सोमः पुनानः कलशेषु सत्ता ॥ आतेरुचः पुवमानस्य सोमयो
षेवयंति सुदुघास्तधाराः ॥ हरिरानीतः पुरुवारो अस्वचिक्रदत्क
लशो देवयुनां ॥ १० ॥ अनुकवा ॥ अस्य त्रेषा हेमना पूयमानो देवो
देवेभिः समवत्तरसे ॥ सुतः पवित्रपर्यतिरेतमिमेते वसन्तपशुमांति

होतो ॥ भद्रवस्त्रा समभा इवसानो माहन्क विनिवचना निशंसन ॥
 आवचस्वचम्बोः प्रयमानो विचक्षणो जागृविदेववीतो ॥ समुद्रियो म
 ज्यते सो नो अये यशसरो यशसाक्षौ तो अस्मे ॥ अभिस्वरूपन्वापय
 मा नो मुयं पातस्व स्तिभिः सदानः ॥ प्रगायताभ्यर्चामदेवानस्तौ हि नो मं
 तमरुते चनाय ॥ स्वाङः पनाते अतिवारमयमासी रातिकरु कंदिवयुर्नः ॥
 इंदुदेवानां सुपसरव्यमायत्सहस्रधारः पवते मदाय ॥ नृभिस्तवानो अ
 जभासु सर्वमगनिर्दमहते सो भगाय ॥ ३३ ॥ स्तोत्रे राये हरि रषो पुना
 न इदं मदी गच्छतु ते भराय ॥ देवैर्मा हि सरथं राधो अछायु यं ॥ प्रकम
 सुशने वृषवाणो देवो देवानां जनिमा विवक्ति ॥ महिद्वतः शुचि वधुः पा

वकः एदावराहो जभ्येतिरेभरः ॥ प्रहसाससु पत्तं मुमु मछामादस्तं व
 षगणा अयासः ॥ आगृह्यं पवमानं सखा यो दुर्मवंसा क प्रवदेति वा
 णं ॥ सरुत उरुगायस्य जूति वृथा श्री क्तं तं मिमते नगा वः ॥ परिणस
 कृणुते ति मभ्यं गोदिवोरिर्ददौ नक्तमृजः ॥ इंदुवाजी पवते गो न्यो द्या
 इंदे सोमः सह इन्वमादाय ॥ इति रक्षो बाधते पथरा तीर्वरिवरु पवन्
 जनस्य राजा ॥ ३४ ॥ अथाधारया मध्वा पुना नस्ति रोरोत्तं मपवते ज
 द्विजः इंदुरिंदस्य सख्यं जुषाणो देवो देवस्य मत्सरो मदाय ॥ अभि
 प्रियाणि पवते पुनो नो देवान्स्वेनरसेन पंचन ॥ इदं धर्माण्यु तथा
 वसानो दशक्षिणो अयतसानो अये ॥ वृषा शोणो अभिकनि क्रद

मरुद्गानद्वयेनेति पृथिवीमुत द्यां ॥ इरस्ये वग्नुराश्वपवंऽजो लो जे च
 तयन्तर्षति वाचमेमां ॥ रसाथ्यः पयसापिन्वमान इरयन्नेषिमधुम
 तमंश्च ॥ पवमानः संतनि मे विकृण्वन्निद्राय सोमपरिविच्यमानः ॥ एवा
 पवस्वमदिरोमदायोदग्रानस्यनमयन्वधस्नेः ॥ परिवर्णभरमाणो
 रुशंतंगमुनो अर्षपरिसौसिक्तः ॥ ३३ ॥ जुष्टीन इंदो सुपथा सुगान्युरो
 पवस्ववरिवांसि कृण्वन् ॥ घने वा विष्मग्दुरितानि विभ्रान्मधिष्णुना च
 यसानो अमे ॥ वृष्टिं नो अर्षदिभ्यां जिगत्सुमिळा वसी शगयी जीरदानु ॥
 स्तु के ववी ताभ्यन्वा विचिन्वन्वधूरिमांऽअवर्ष इंदो वा यूर ॥ ग्रथिन विष्य
 ग्रथितं पुनानक्रुच्च गालुं वृजिनं च सोम ॥ अस्यो नक्रुदो हरिरास्य

जानोर्मयो देवचन्वपस्यावान् ॥ जुष्टो मदाय रेवता त इंदो पष्णुना च वसानो
 अमे ॥ सहस्रधरः स्रुधिरदध्यः परिस्त्रव वाजसांतो नृषस्ये ॥ अर
 रमानो यथा अयुक्तऽअसा सोम सस्रजाना सोजो ॥ एते शु
 क्रा सो चन्वन्ति सोमा देवा सस्ता उपयाता पिबन्त्ये ॥ ३४ ॥ एवान इंदो अ
 भिदेव वीतिं परिस्त्रवनभो अणश्च सुषु ॥ सोमो अस्मभ्यं काम्यं बृहतर
 यिदे दातु वीरवंतमुग्रं ॥ तक्षद्यदीमनसो वेन तो वा जेष्ठस्य बाधमीणि क्षो
 रनीके ॥ आमा यन्वरमावा वशाना जुष्टं प्रति कलशे गाव इंदु ॥ प्रदानु दो
 दिभ्यो दानुपर्वोऽक्रुतमुता यपवते सुमेधाः ॥ धर्मा पुवदुजन्वस्यरा जा
 प्ररश्मिभिर्दशभिर्भारिहम ॥ पवित्रेभिः पवमानो नृचक्षो राजा देवाना

स०७

४६

मुतमर्त्यानां ॥ दिता शुवद्रयिपतीरायीणां मुतं तत्तस्मिन् भूतं चाविडुः ॥ अवीडु
वश्रवसे सातिमछेद्रस्य वायोराजितीति मर्ष ॥ सनः सहस्रा बहुतीरिषो दाम
वा सोमद्रविणो विसुनानः ॥ ३५ ॥ देवाभ्योनः परिषिच्यमानाः क्षयं सुवीर
ध्वंस्तु सोमाः ॥ आयुष्मवः समतिविश्ववाराहोतारो नदिवियजोमंत्रत
माः ॥ एवा देव देवताते पवस्व महि सोम सरसे देवपानः ॥ मरुश्चिद्विष्म
सिहिताः समये कृधिस्तु कानेरोदसीपुनानः ॥ अश्वोनक्रोदावृक्षभिषि
रुजानः सिंहो नक्षीमो मनसो जवीयान् ॥ अवीचीनैः पथिभिर्येरतिष्ठा
॥ आपवस्व सोम न संनईदो ॥ रातं चारा देवजाता असृग्रं सहस्रमेना कृच
यो मृजंति ॥ इंदो सनित्रं दिव आपवस्व पुर एतासि महतोचनस्य ॥ दिवो

श्रीः
४६

नसगाऽअसृग्मक्रोराभानमित्रं ममिनांति धीरः ॥ पितुर्न
पुत्रः क्रतुभिर्यतानऽ आपवस्व विशोऽअस्याऽअजीति ॥ ३६ ॥
प्रतेचारा मधुमतीरसृग्मन्वारा मत्सुतो अयेष्यमान् ॥ देव
मानुषवसेभामगोनां जज्ञानः सूर्यमपि न्यो अर्केः ॥ कनिक्कद
दत्तुपंथा मुतस्य श्रुक्रो विभास्य मुतस्य धाम ॥ स इराय पवसेम
सुरवाहि न्योनो वाचं मुतिभिः कवीनां ॥ दिमः सृपणो वचक्षि
सोमपि न्युंधारः कर्मणा देववीतो ॥ इंदो विशाकृच्छं सोमधा
नं क्रोदं निदिस्सूर्यस्यो परस्मिन् ॥ तिस्रो वाच ईरयति प्रवद्विर्कृत

स. ७

४६

स्यो धीतिं ब्रह्मणे मनीषां ॥ गावो यंति गोपति पृच्छमानाः सोमं यंति
मृतयो वावशानाः ॥ सोमं गावो धेनवो वावशानाः सोमं विप्राम्
तिभिः पृच्छमानाः ॥ सोमः सुतः पयते अज्यमानः सोमं अक्रा
स्त्रिष्टुभः संनवंते ॥ १७ ॥ एवानः सोमपरिषि अमानऽआ
पवस्व पूयमानः स्वस्ति ॥ इदमा विश्वहृता रवेण वदया वाचं नृ
नया पुरोहि ॥ आताम विविप्रं क्रता मतीनां सोमः पुनानो अंसद
अंससु ॥ सपंतियं मिथुना सोनिका माऽअध्वर्यवो रथिरासः
सुहस्ताः ॥ सधुना नउपसूरे नधातो मे अं प्राप्सरो दसी विषा

४६

वः ॥ प्रिया चिद्यस्य प्रियसा सउती सलूधनं कारितो न प्रयंसर ॥
सवर्द्धिता बर्द्धिनः पूयमानः सोमो मीढा अभिनो ज्योतिषा वीतर ॥
येनोनः पूर्वपितरः पदजाः स्वर्विदो अभिगाऽअदिमुष्यान् ॥
अक्रांसमुद्रः प्रथमे विधर्मः जनयन्त्रजा भुवनस्य राजा ॥ एषा
पवित्रे अधिसानो अये बृहत्सोमो वा वृधे सुवान इडुः ॥ १८ ॥
महत्तत्सोमो मडिषश्च कारापां यदुर्भा रणी तदेवान् ॥ अद
धो दिद्रेपवमान ओजो जनयत्सु र्ये ज्योतिरिडुः ॥ मत्सि बाहु
मिथये राधे सच मित्सि मित्रावरुणा पूयमानः ॥ मत्सि शङ्खे
मारुता मत्सि देवान् मत्सि द्यावापृथिवी देव सोम ॥ ऋजु

स० ७
५७

पवस्व वृजिनस्य हंता पा मीवां बाधमा नो मृधश्च ॥ अभि श्रीणम
यः पयसा भिगो नामिदस्य वतववयं सखायः ॥ मध्वः सूर्य पव
स्ववस्व उतसं वीरं च न आ पवस्वा तं गंच ॥ स्रदस्वो द्राय पव
मान इंदोरयि व च न आप स्वा समुद्रात् ॥ सोमः सुतो धारया सो
न ॥ हिवा सिंधुं न निममभिवा ज्यदाः ॥ आ यो नि वन्य मसरसु
नानः समिडु गो भिरसरत्स मद्रिः ॥ १९ ॥ एष स्यते पवत इ र सोम
श्च मूषु धीरे उदाते तव स्वान् ॥ स्वर्च क्षारथिरः ससथिषः कामोन
यो देव यतामसर्जि ॥ एष प्रत्ने नवयसा घृणानस्तिरो वपौ सिडुहिव
दध्यानः ॥ वसानः शर्मत्रिवरुथं मस्फ होतैवयाति समनेषुरेभन ॥

५७

न नस्त्वं रथिरो देव सोम परिस्त्रव च म्वोः पुयमानः ॥ अस्फ स्वादि छोम
धुमाः ॥ तावा देवो नयः सविता स सममा ॥ अभिवा युवी सर्षाग
णानो ॥ भिमिना वरुणा पूयमानः ॥ अभी नरंधी जवन रथे छा मभी
द्वय षणं वज्र बाहु ॥ अभिवस्वा स्त्रा स्फ वसना मर्षा भियेन्तः स्फ
उद्याः पूयमानः ॥ अभि च रा भर्त वे नो हिरण्य भाय श्वान् रथिरो
देव सोम ॥ २० ॥ अभिनो अर्ष दि म्मा वस्त्र यन्नि विश्वा पार्थिवा
पूयमानः ॥ अभिये न इ विण मश्न वा मा भ्या र्षे यं जम दग्नि वनः ॥
अया प्रवा पवस्वै ना वस्त्र नि मांश्च च इंदो सरसि प्रधन्य ॥ ब्रध्नाश्चि
दत्रे वा तो न जूतः पुरु मेधश्चि ते वक ने न रं द्रात् ॥ उत ने ए ना पव

यापवस्वाधिष्ठिते श्रवाय्यस्य तीर्थे ॥ पविं सहस्रा नैरु तो वस्तुनि
 वृक्षेन पक्कं ध्वजवद्विषाया ॥ मही मे अस्य वृषना मन्त्रे मो श्वेते
 वा ए शने वा वधे त्रे ॥ अस्वापयं नित स्नेह य श्रौ पा मित्रां अपा चि
 तो अचेतः ॥ सं त्री पवित्रा वित तां मे ष्य वे कं धा वसि ए य मानः ॥
 असि भगो असि दा त्रस्य दा ता सि मघना मघ व द्य इंदो ॥ २२ ॥
 अ एष विश्व वित यते म नीषी सो मो विश्वस्य भुवनस्य राजा ॥
 इप्सा इरय चिदर्थे विदुर्वि ॥ वार मयं समयाति याति ॥ इंदु रि
 हंति महिषाऽअदध्याः पदे रे भंति क वयो न गृध्राः ॥ हिनंति रा ४८

पिरा दश भिक्षि पाप्मिः समं जने रूप मयोरसेन ॥ वयो वयं परमा
 नेन सोम भरे कृतं विविनु यामि श्वे त ॥ तन्नो मित्रावरुणो माम
 हंता मरि तिः सिंधुः पृथिवी उत द्यौः ॥ २२ ॥ अभिनो वाजु सात भं
 धि मर्ष पुरु स्य हं ॥ इंदो सहस्रिण रयिं तु वि द्यु न्मं वि भ्वा सह ॥ परि
 ष्य स्तवानो अय्य यं रथे न व र्मा व्यत ॥ इंदुरभि दुणा हि तो हि तो
 रिया नो धारा भिरक्षा ॥ परि ष्य स्तवानो अक्षा इंदुरव्ये मरु त
 ॥ धारा य उर्ध्वो अधरे भ्राजाने ति यय युः ॥ सहि लं दे न श श्वंते
 वस्तु मतो यदा शुष ॥ इंदो सहस्रिण रयिं शता सो नं वि ना स सि ॥
 वयं ते अस्य वृत्र हन्व मा वस्वः पुरु स्य हः ॥ निने हि षु त मा इषः स्या

स ७
४९

मस्तमस्त्याधिगो ॥ दिव्यं पंचस्व यज्ञसंस्व सारो अदिसंहतं ॥
प्रियमिंद्रस्व काम्या प्रस्ना पयसू मिर्णं ॥ २३ ॥ परिसंहयं तंह वि
ब्रह्म पुनति वारेण ॥ यो देवान् विभो इत्य रिम दे म स ह ग छ ति ॥ अस्य
वो सुव सा पातो दक्ष साधनं ॥ यः सूरिषु श्रवो बृहदधे स्वर्णं हवतः ॥
सवा य जे पु मानवी इहु ज नि वरो दसो ॥ देवो देवी गिरिका अस्त्रे धंतं
तु विषणि ॥ इं राय सोम पात वेद रघो परि वि च्य से ॥ नरे च रदिणा व
ते देवा य स दना स दे ॥ ते प्रत्ना सो मुष्टिषु सोमाः पवित्रै अक्षर न ॥
अप प्रोर्थतः सतु वरु रश्चितः प्रा त स्ताः अ प्र च स सः ॥ २४ ॥ सखा यः
पुरो रु च यु यं वयं च सूरयः ॥ अश्व मवा ज गं च्य स ने म वा ज प स्यं ॥
॥ २५ ॥ आहं य ता य धृष्या वे भनु स्त न्वं ति पो स्यं ॥ श्रु को वयं सस्त

४९

राय निर्णिजं विप्राम ग्रे महि सुवः ॥ अधश्चाप परि स्त तो ना जां अभिगा
प्र गाह ते ॥ यदी विव स्व तो चिद्यो हरिं हि न्वं ति या ते वे ॥ त म स्य म ज या
म सि म दो य इंदु पात मः ॥ यं गा वे आ स भि इंदुः पुरा नु न च सूरयः ॥
तं गा ध मा पुरा ण्या पु ना न म भ्य नू ष त ॥ उ तो क पं ति धी त यो दे वा नां ना म वि न
तीः ॥ त मु क्ष मा ण म व्य ये वा रे पु नं ति ध र्ण सिं ॥ दू तं न पू र्व चि न्त य आ शा स
ते म नी षि णः ॥ २५ ॥ स पु ना नो म दि त मः सो म म्बु म्बु सी द ति ॥ प शो न
रे त आ द ध त्प ति न च स्य ते दि यः ॥ स म ज्य ते स्त क र्म मि र्दु गो
दे वे भ्य स्तु तः ॥ वि दे य दा स्त सं दृ दि र्म ही र पो नि गा ह ते ॥ सु त
इं दो प वि न्नु आ न्द भि य नो वि ना य से इं द्रा य म स्त रि त म श्व स

धानिबीहसि॥२६॥शुभिर्नोबतेअदुहःप्रियमिदंस्यकाम्यं॥
 वृत्संनपूर्वआयुनिजातंरिहंतिमातरं॥पुनानइहवाभरु
 सोमदिबहंसूरयिं॥त्वंवस्तुनिपूष्यासुविश्वानिदाशुषो
 गृहे॥त्वंधिद्येमनोयुजंस्तुजावृष्टिनतंन्यतु॥त्वंवस्तु
 निषार्थिवाहिव्यावसोमपुष्यसि॥परितेजिग्युषोपथाधा
 रास्तुतस्यधावति॥रहमाणाय्युययंवारंवाजीवसान
 सिः॥कलेहशायनःकवेयवस्वसोमधारया॥इंद्राय
 परतैवेस्तुमिनायवसणापच॥२७॥यवस्ववाजसात ६०

मःपवित्रेधारयास्तुतः॥इंद्रयसोमविह्वेदेवेभ्योमधुमनमः॥
 त्वांरिहंतिमातोरोरुरिषावित्रेअदुहः॥वृत्संनपूर्वआयुनिजातं
 मरुनधेनवःपवमानविधर्मणि॥पवमानमहिश्रवश्चित्रे
 भिर्योसिरस्मिभिः॥शधुंतमांसिजिघ्रसेविश्वानिदाशुषो
 गृहे॥त्वंद्यौचमहिरतपथिवीनातिजधिषे॥प्रतिद्रोपिमरु
 चथाःपवमानमहिलुना॥२८॥इतिसप्तमाहकेचतुर्थोऽध्यायः॥
 पुरेतितीवोअंधसःस्तुतायमादयिलने॥अपुश्चानंस्तु
 थियवसस्वायोदीर्घतिल्यं॥योधारयापवकयापरिप्रस्थंइते

स. ७
५३

सुतः ॥ इंदुरश्वो न कृत्यः ॥ तंदुरो षमभी नरः सोमं विश्वा च्याधिया ॥
युजं हि चं सद्रिनिः ॥ सुता सोमं पुमत्तमाः सोमा इत्यसंदिनः ॥ प
त्रवंतो अक्षरं देवानां चिंतु वो मदाः ॥ इदुरिद्रा य पवते इति देवो सो
अब्रुवन् ॥ वाचस्पतिर्मखस्पते विश्वस्येशानुओजसा ॥ ३ ॥ सु
हस्त्रिधारः पवते ससुहो वाचमी सुयः ॥ सोमः पती रयीणां सरवे
स्पदिवेदिवे ॥ अथेषु पारयिर्भगः सोमः पुना नो अर्षति ॥ पतिर्वि
श्वस्य भूमनो मख्यद्रो दसीतु भे ॥ समुद्रिमा अनुषत गा वो मदाय
यस्य यः ॥ सोमासः कण्वते पथः पवमाना स इंदवः ॥ यओजिष्ठ

५३

स्तमा भद्रपवमानश्च वायं ॥ यः पंच चर्षणी रनिरयि येन वना महे ॥
सोमाः पवत इंदवो स्मभ्यं गा तु विचमाः ॥ मित्रास्तवा ना अरे पसः स्वा
भ्यः स्वविंदः ॥ २ ॥ सुवाणा सो व्यद्रिभिश्चिताना गोरधिवचि ॥ इव
मस्मभ्यं माभितः समस्वरन्व सुविदः ॥ एते पुता नि पश्चितः सोमा सो
दध्याक्षिरः ॥ सूर्या सो न दर्शता सो जिगत्तवो धुना द्युते ॥ प्रस
न्या न स्यां भे सो मर्तो न दत्त तद्वचः ॥ अपश्वाने मराध संहता मुखेन
भृगवः ॥ आजा मिरा त्वे अव्यततु जे न पुत्र ओ ज्योः ॥ सरज्ज
रो न यो न षणां वरो न यो नि मा स दं ॥ सवी रो दक्ष साध नो वि यस्त
स्तभरो दसी ॥ इतिः पवित्रे अम्यत वेधान यो नि मा स दं ॥ अयो

वारं भिषवते सोमो गये अर्धित्वं वि॥ कनिक्क दृष्टव्यो॥ हरिदि
 दस्याभ्येति निष्कृतं॥ ३॥ क्राणादिशुभं हीनो हि न्वनृतस्य
 दधिति॥ विश्वापरिप्रियाभुवर्धद्वित॥ उपन्नितस्य या
 धोऽरभकयदुहापु॥ मसस्य सप्तधामभिरधप्रियं॥
 त्रीणि नितस्य धारयापुष्टे रयारयि॥ मिमति अस्य युज
 नाविसृक्तुः॥ श्रानं सप्तमातेशे नेधामशा सप्तप्रिये॥
 अयं धुवोरयिणाचिकेतयत्॥ अस्य रते स जीषसो विभे

देवा सो अदुहः॥ स्पर्धा भवंति रंतयो जुषंतयत्॥ ४॥ ममी
 गर्भमृता दृष्टो दृष्टो चाकृमन् जी जनन॥ कविमं हि स मन्त्रे
 पुरुषं॥ समीचीने अभिस्मना युक्ती कृतस्य मातरा॥ तन्वा
 नायुजमानुष ग्यदं जते॥ कलाशुक्रेभिरक्षकृणोरपव्रजं दि
 वः॥ दिव्यं नृतस्य दीपितं प्राचरे॥ ५॥ प्रपुनाना यवे पसे सो
 माय वंचयते॥ भूतिं न भूरा मति भिर्जुतोषते॥ परिवाराण्य
 अया गोभिरं जानोऽर्षति॥ त्रीषु यस्मा पुनानः स पुते हरिः॥
 पतिको शं मधुश्च तमयये वारं अर्षति॥ अभिनाणि क्रूरीणां
 सप्तनृषत॥ परिणोता मतीनां विश्वदेवा अदाभ्यः॥ सोमः पु

न

नानश्रमोपिशुद्धिः॥परिदेवीरतसुधाइंद्रेणयाहिसुरथं॥सु
नानोवाघदाघदिरमर्त्यः॥परिसतिर्नवाजासुदेवोदेवेभ्यस्त
तः॥आनाशिःपवंमानोवीभावति॥५॥अनुकः॥उस्वरवा
यःआनीवीरतिपुनानायप्रगायत॥शिश्नुनयुजैःपरिभूष
तश्चिये॥समीवत्समातृतिस्तृजतागयसाधनं॥देवनाय्यं
मदमभिदिशिवसं॥पुनातादक्षसाधनंयथाशेडोयवीत
ये॥यथा मित्रायवरुणायक्षय्ये शंतमः॥अस्मभ्यंत्वा
वस्तुविदमभिवार्जीरन्वत्॥गोभिषेवर्णमभिवसया
यामसि॥समोमदानोपतःइदोदेवस्तस्मैराअरसि॥सवि ५३

म

व

वसरमेगातुविजमोभव॥सनेमिकुच्यंस्मदारक्षसंकं
चिदत्रिणं॥अपादेवदुष्टमंडोद्युधोधिः॥७॥तंवःसखायो
मदायपुनानीमगायत॥शिश्नुनयुजैःस्वदयंगुर्तिभिः॥संव
स्तवमातृभिरिहंदैव्याभोअमते॥देवावीर्मदोमतिभिः
परिभूतः॥अयंदक्षायसाधनोयंशर्मायवीतये॥अयंदेव
भ्योमधुमत्तमःसुतः॥गोमन्तइदोअश्ववस्तुतःसुदक्ष
धन्या॥शुचिंतेवर्णमधिगोपुदीधरे॥सानोहरीणोपतइ
दोदेवस्तस्मैःसखेसरमेनमोर्कचेभव॥सनेमिकुच्यं
दाःअदेवंकंचिदत्रिणं॥साङ्गाःइदोपरिबाधोअपदुष्टु॥८॥

इंद्रमच्छुताइमेरषणं येतुहुरयः॥ शुशीजानास इंदवस्वर्वि
हः॥ अयंभरायसानुसिरिहायपवतेसुहः॥ सोमो जैत्रस्य
चेततियथाविदे॥ अस्यिंद्रोमदेष्वागुभंरणीतसा
नासि॥ वज्रं वरषणंभरस्मसुजित॥ प्रधंनोसोमजा
मविरिंद्रोयिहोपरिस्नव॥ द्युमंतं शुष्ममारास्वर्विहं॥ इंद्रो
वरषणंमदपवस्वविश्वदर्शतः॥ सुहस्रया मापधिरुह
चक्षणः॥ १॥ अस्मभ्यंगातुविनमो देवेभ्येमधुमतमः॥ सु
हस्रयाहिपधिभिः कनीकक्रदत्त॥ पवस्वदेववीतयइंदो

आराधितो जसा॥ आकलशं मधुमात्सो मनसदः॥ तव द्रप्सा उ
दधुत इंदुमदायवा वधुः॥ वा देवा सो अमृतायुके पयः॥ आनः
सुता स इंदवः पुनानाभावरायं॥ दृष्टिर्वावोरी सापः स्वर्विहः॥
सोमसुनाम उर्मिणा ओवारं विधावति॥ अग्निवाचः पवमानः
कवि क्रदत्॥ ३०॥ श्रीभिहिं वंति वाजिनं वने श्री कृतमयर्विहं॥
अभिनिः पृथं मतयः समस्वरन॥ असजिं कलशां उं अभि
मी००० सदिर्नवा जयुः॥ पुनानो वाचं जनयन्त सिष्यदत्त॥
पवसेह र्य तोह रिरतिरु सं सिरं ह्या॥ अर्घ्यं नस्तोत भयो वी

सं०७

५५

रव्यशः॥ अयापवस्वदेव्युर्मधोचारा असक्षत॥ रेभन्मवित्रं
 पर्येषिविश्वतः॥ ११ ॥ प। सीतोषि चतासु तंसोमो यउत्तमं हविः॥
 दधन्वा० योनयो अस्वा१ तरासु षावसोममदिभिः॥ नृनं पुना
 नोविधिः परिस्नुवादध्यः सुरुभितरः॥ सुते चित्वास्म मयमो
 अंधसाश्रीणं तो गोभिरुत्तरं॥ परिस्रवानश्चक्षसे देवमादनः
 कतुरिउर्विचक्षणः॥ पुनानः सोम्याधारयापोवसानोऽअर्षसि॥
 आरन्ध्रायोनिमृतस्य सोदसु सो देवहिरण्ययः॥ दुहानर्ध्व
 दिभं मधुघ्नियं प्रलसभस्म सो सदत्॥ ओदध्वध्वरुणवाज्यर्ष ५५

तिरुभिर्भुतोविचक्षणः॥ १२ ॥ पुनानः सोमजागविरव्यो वारेपरि
 क्रियः॥ त्वं विप्रो अभवो गिरस्तमो मध्वा यज्ञं मिमिक्षतः॥ सोमोमी
 दान्यवसै गातु वित्तमाऽऋषि विप्रो विचक्षणः॥ त्वं कविरभवो देववी
 तम आसुर्यं रोहयोदिवि॥ सोमउषु वाणः सोतभिरधिष्नुभिरवी
 षां॥ अश्वयेवदुरिता यातिधारयामद्रया यातिधारया॥ अनुषे
 गोमा गोभिरक्षाः सोमोऽउग्याभिरक्षाः॥ समुद्रनसंकरणाय
 ग्ममुदीमदा यतो शते॥ आसोमस्रवानो अहिभिस्तिरोवाण्यम रा
 या॥ जनोनपुरिचम्बो विशाक्षरिः सदोवनेषु दधिषे॥ १३ ॥ समाष्ट

स०७

५५

जेतिरोअण्वानिमेधोमीळे सद्धिनवाजयुः॥अतुमाद्यःपवमा
नोमनीषिभिः सोमो विप्रैर्निर्जृम्भितः॥प्रसोमदेववीतयेसिंधुर्न
पिप्पेअणसा॥अंशोःपयसामदिरोनजागविरष्ठाकोशमयश्च
तं॥आहयतोअर्जुनेअक्तेअमृतश्रियःसुतुर्नममज्यः॥तमीहिन्व
सुपसो यथारथेनदीक्षागभस्त्योः॥अतिसोमासाअयवःप
वंतेमद्यंमदं॥समुद्रस्यापिविष्टविमनीषीणो॥मत्सरासस्ववि
दः॥तरःसमुद्रं पवमानुर्मिणासा जादेवक्रतं बृहत्॥अपीभि
त्रस्यवरुणस्यधर्मणा प्रहिन्वानक्रतं बृहत्॥द्विपदा॥३३४॥
नभि ये मा नो हर्षतो विचक्षणोरा जादेवःसमुद्रियः॥इरायपवने

५५

मदःसोमो मरुत्वतेकृतः॥सहस्रधारोअस्यव्यमर्षतितमीमृजं
सायवः॥पुनानश्चमृजनयन्मतिकविःसोमो देवेषुरण्यति॥अपो
वसानःपरिगोभिरुत्तरःसीदन्वनेकमत॥तवाहसोमरारणस
यवइंदोदिवेदिये॥पुरुषोवक्तोविचरतिमामवपरिधीरुतितो
ताइहि॥उहंतोनक्तमुतसोमतेदिवासरमायवभ्रुर्धनि॥य
णातपेतमतिस्तर्यपरःशकुनाइवपत्तिम॥३५॥मृज्यमानः
सहस्यसमुदेवाचमिन्वसि॥रयिंपिशांगंबहुत्तंपुस्रहंपवमा
नाभ्यर्षसि॥मृजानोवारेपवमानोअमयेष्टपावचक्रदोवने॥
देवानांसोमपवमाननिकृतंगोभिरंजानोअर्षसि॥पवस्ववाडा

सं०७
५७

सा ते मेति विश्वानि का मा ॥ तं स सुतं प्रथमो विचार्यो देवभ्यः सोम
पन्नमन्सु मत्सरः ॥ स ह एव स्वपरिपार्थिवं रजो दिव्यो च सोमध
र्मक्षिः ॥ त्वो वि प्रा सोमति तिर्विचक्षणश्च न हि न्वेति श्रिभिः ॥ प
वमाना असुक्षतपुवित्रमतिधारया ॥ मरुत्वं तो मत्सरा इन्द्रियाह
या मेधामभिप्रयांसि च ॥ अपो वसानः परिक्षिप्तमर्षतीह
हियानः सोतभिः ॥ जनयं ज्योतिर्मंदनाश्च वीवशास्तः कृण्व
नोन निर्णिजं ॥ १६ ॥ पवस्व मधुमत्तम इन्द्राय सोमकृतुनि
तमो मदः ॥ महिद्युक्षेत्तमो मदः ॥ यस्य तिपी त्वा र्षभो र्षा

नव

यत्रे स्य पीता सुविदः ॥ स सुप्रेकेतो अभ्यक्रमीरिषोष्ठावा जं नैतशः ॥
त्वं सो गदेव्या पवमानं जनिमानिद्युमत्तमः ॥ अमृतत्वाय घोष
यः ॥ मेना गोदध्यदुः पोष्यते मेन विप्रास आपिरे ॥ देवानां सुमनेऽ
अमृतस्य चारुणो येन श्रवां स्थानसुः ॥ एष स्मधारया सुतो
मो वारेभिः पवते मदितमः ॥ कीलं नृमिर्यामि न ॥ १७ ॥ यउस्मि
याऽअप्याऽअंतरं शमनो निग्रीऽअहृतदोजसा ॥ अतिव्रजं
तन्निषेगममश्च्यं वमिद्वचस्मवारुज ॥ आसोतापरिचिताश्च
नस्तोममत्तुरं रजस्तरे ॥ वनक्रक्षमुदप्रुतं ॥ सरुस्वधारं वृषभं पयो
वृषं प्रियं देवा यजन्मने ॥ त्र्यते नयक्रुतजा तो विवाहधेराजा देव

स०७
७८

ऽऋतं ब्रह्म ॥ अतिद्युमं ब्रह्म द्यौः इष स ते दिदीहि देवदेवयुः ॥
विकीर्णमभ्यमंयुव ॥ आवयस्व स्फुटं चर्मोः कृतो विशावा
क्रिन्विश्रुतिः ॥ वृष्टिदिवः पवस्व रीतिं मपांति न्वागविष्टयेधियः ॥
॥ ३८ ॥ एतमुसंमदयुतं सहस्रधारं वृषभं दिवोऽङ्गुः ॥ विश्वाव
सूनि विभ्रतं ॥ वषावितजे जनयन् नमस्यः प्रतप्योतिषातमः ॥ स
स्फुटः कविभिर्निजिजंदरे त्रिपालस्य दंससा ॥ सस्कन्वे यो व
सूनां यो रायामानेता य इच्छा नो ॥ सोमो यस्फुक्षितीनां ॥ यस्य न
इन्द्रः यि वाद्यस्य मरुतो यस्य वायमणा भग ॥ आयेन मित्राव

७८

रुणाकरा महऽयं इमवसे महे ॥ इन्द्राय सोमपातवे नृभिर्यतः स्वायुधो
मदितमः ॥ पवस्व मधुमत्तमः ॥ इन्द्रस्य ह्यदि सोमभानमा विशासमु
द्रमिव सिधयः ॥ जुष्टो मित्राय वरुणाय वायवे दिवो विष्टं भवत्तमः ॥
॥ ३९ ॥ परिप्रच्यन्ते इत्यारभ्य वर्गद्वयपर्यंतं प्रत्येकं द्विपदा ज्ञेया ॥ द्विपदा ॥
परिप्रच्यन्ते इत्यसोमस्वाङ्गमित्राय एषो भगा य ॥ इन्द्रस्ते सोमस्त
तस्य पेयाः क्रतुं दद्याय विश्वे च देवाः ॥ एवामता यमहे क्षमा यस
शुक्रो अर्षदिभ्यः पीयूषः ॥ पवस्व सोममहान्समुद्रः पिता देवा
नां विश्वाभिधाम ॥ शुक्रः पवस्व देवेभ्यः सोमदिवेष्टिरीशं च त्र
जायै ॥ दिवोऽर्तासि शुक्रः पीयूषः ससे विष्टं मन्वाती पवस्व ॥

पर्वस्वसोमघुम्भीसुधारेमहामवीनामनुपूर्व्यः॥ नभिर्धेमानो
जज्ञानः पुनः क्षरुद्विभानिमुद्रेः सुर्वित्॥ इदं पुनानः प्रजायुराणः
क्षरुद्विभानिद्विणानिनः॥ पर्वस्वसोमघुम्भीसुधारेमहामवीनामनुपूर्व्यः॥
कोवाजीधनाय॥ २०॥ तंते सोतारोरसमदायपुनंति सामं मु
हेयुम्भाय॥ शिशुजज्ञानं हे सितं मजंति शुभ्रमिषवित्रे सोमं
देवेभ्य इदं॥ इदं पविष्टु चारुर्मदाया पामुपस्थं कुविर्भगाय॥
विभोर्तिवा विद्वस्य नामयेन विश्वानिदुनं जघान॥ विबंसस्य
स्य विश्वे देवा सो गोभिः श्रीतस्य न॥ भिसुतस्य॥ प्रसुवाने अ

श्रीः

५९

क्षाः सहस्रधारस्तिरः पवित्रं विवारमव्यं॥ सवाज्यक्षाः सहस्रे
ताश्च द्विभजानो गोभिः श्रीणानः॥ प्रसोमया हिद्वस्य कुक्षान् नभिर्धे
मानो अद्विभिः सुतः॥ असर्जिवाजीतिरः पवित्रमिद्राय सोमः
सहस्रधारः॥ अं जं त्येन मघोरसेनेद्राय वृक्ष इदं मदाय॥ देवेभ्य
स्त्वा वधाया जसेपो वमानं हरिं मजंति॥ इदु रिं द्रायतो शतेनि तो
शते श्रीणं नुगोरिणं नपः॥ २१॥ पर्युषु प्रधन्ववाजसातयेपरि
वन्नाणिसाक्षिणिः॥ द्विषस्तरध्या क्रणयान इयसे॥ अनुहिवा सुत
सोमदामसि महे समर्पराज्ये॥ वाजा अभिपवमान प्रगाहसे॥
अजीजनो हि पवमान सूर्ये विधारे शक्मनापयः॥ गोजीरघारेह

माणः पुरंध्य ॥ अजीजनो अमृतमयेष्वां क्रतुस्य धर्मनमृतस्य चा
 रुणः ॥ सहासरो वानमथासनिष्यदत् ॥ अभ्यभिहि अर्वमाततदिथो
 संनकं विजनु पानुमक्षितं ॥ शर्याभिर्नभरमाणो गभस्याः ॥ ओद्दि
 केनिस्य अमानासु आप्यं वसु ॥ चोदिव्या अभ्यं नूषत ॥ वारुनदेव
 सविता व्युण्ते ॥ २२ ॥ त्वे सोम प्रथमो एतन्न बहिषो महेया जायु अर्व
 सधिषंदधुः ॥ सत्वं नो वीरवीर्या यचोदय ॥ दिवः पीयूषं पूर्यं यदुक्थ्य
 मुहागा हादिव ॥ आनिर्धुक्षत ॥ इह भूमि जायमानं समस्वरन ॥
 अधुयदि मे पयमान रोदसी इमा च विश्वा भुवना भिमज्मना ॥ यथे
 न निष्ठा रेष भो वि तिष्ठसे ॥ सोम पुनानो अय्ये वारेशि शुनकी
 वृष्यवमानो अक्षाः ॥ सहस्रधारः शतवाज इडुः ॥ एष पुनानो म

सा धुमां क्रतावे द्राये ह पवते स्वादुरुर्मिः ॥ वाजसर्निर्वरिवो विद्वयो
 धाः ॥ सपवसु सहमानः एतस्य सेहमान धुन्यक्षा स्यपदुर्ग
 हाणि ॥ स्वायुधः सुहो सोम शत्रुन ॥ २३ ॥ अयारुचा हरिण्या
 पुनानो विश्वा देषा सितरतिस्वयुग्वभिः सूरोनस्वयुग्व
 भिः ॥ भारां कृतस्य रोचते पुनानो अरुषो हरिः ॥ विश्वा यदूपाप
 रिया युक् भिसु स्यास्येभिर्कैकभिः ॥ त्वयत्पणी नो विदो वसु
 सम्राट् भिमजयसि स्वआदमे क्रतुस्य पीतिभिर्दमे ॥ पराव
 तो न सामृत्य नारणा तिथीतयः ॥ त्रिधा तु भिररुषी भिर्वयोदधे
 रोचमानो वयोदधे ॥ एवी मनुं त्रिदिशं याति चे किं तत्संरश्मिभि

र्यतते दृष्टो रथो देवो दर्श तो रथः ॥ अग्नं लुक्ता निषोऽस्ये दं नैश्रा यद
 र्थं घन ॥ वज्रं च यद्वेधो अनप च्यु ता समत्स्वनप च्यु ता ॥ २४ ॥ ना
 नानवा उ नोपियो विवृता निजनां ॥ तक्षारिष्ट रुता निषग्ब्रह्मा सु
 चंतमिच्छतींद्रा ये दो परिस्त्रव ॥ जरती भिरो जभीभिः पूर्णेभिः शकु
 नानां ॥ कामारो अश्वमर्षु भिर्हिरययवतमिच्छतींद्रा ॥ कारुरहंततो
 निषगुपल प्रक्षिणी नभा ॥ नानापियो वसू यवो नुगा इव तस्मिं
 द्रा ॥ अश्वो वो ऽहो सुखं रथं हसं नामु मं मंत्रिणः ॥ शोपो रोमण्यं
 तो जे दो वारि मंडुका इच्छतींद्रा ॥ २५ ॥ रायणा वंति सोमो मर्दः पि
 बतु वं नृणां ॥ बलं दधान आत्मनिकरिष्यन्वी र्यं मर्दति द्रा ॥ आपव

सहि शो पत आर्जी का सोम मीदुः ॥ कृतवा केन सुलो न श्रद्ध याये त सा सुत
 इन्द्रा ॥ पर्जन्यं ददं महिषं तं सूर्यस्य दुहिता भरत ॥ तं गंधर्वा प्रत्य
 मभ्यं तं सोमे र सुमा दं दुरिंद्रा ये द्रा ॥ कृतं वदं न त द्युम्न सत्य वरं स
 कर्मन् ॥ श्रद्धा वदं सोम राजं धात्रा सोम परिष्कृत इन्द्रा ॥ सु
 त्यममस्य ब्रह्मः संस्ववति ससुवाः ॥ संयंति रसि नो रसाः पु
 नानो ब्रह्म णा हर इन्द्रा ॥ २६ ॥ यत्र ब्रह्मा पवमान छदस्या ३
 वानं वदन् ॥ ग्राप्सा सोमे महियते सोमे नादं जनयान्ति ॥ न
 यत्र ज्योतिरजं संप्रस्मि लोके स्वहित ॥ तस्मिन्माधे हि पवमा
 नामते लोके अक्षित इन्द्रा ॥ यत्रो राजा विवस्यतो यत्रा वुरो

सं०७

६२

धनं दिवः ॥ यत्र मूर्यं कृती राप सत्रमाममृतं किं धीं द्रियं ॥ यत्रा
नुकामं चरणं त्रिना के त्रि दि वे दिवः ॥ लोकाय त्रयो ति फं त सत्र
माममृतं कधीं द्रियं ॥ यत्र कामानि कामाश्च यत्र ब्रह्मस्य
विष्टपं ॥ स्वधा च यत्र तपिश्च तत्र माममृतं कधीं ॥ यत्रा
नराश्च मोदाश्च मुदः प्रमुद आसते ॥ कामस्य यत्रा प्राः का
मा सत्रमाममृतं कधीं ॥ २० ॥ यद्दं दोः पवमानस्यान्त धामा
न्यत्र भीत ॥ तमाहुः सुप्रजा इति यं से सोमा विधन्मन इ
द्रो ॥ त्रपे मंत्र कतां सोमैः कश्यपो दूयुगिरः ॥ सोमन्त

६२

मस्य राजानं योजने विरुधां पतिरिंद्रिये ॥ सप्तदिशो नाना सूर्यासु
सहोतारं अलि जैः ॥ देवा आदित्या ये सप्ततेभि सोमाभिरक्षन्त इ
द्रो ॥ सप्तदिशो नाना ॥ यनेरा अं मृतं हविसेभि सोमाभिरक्ष
नः ॥ अराती वा मानस्तारी नो च नु की च नाम मृदिं द्रिये ॥ परदि
यत्र गंगा च यमुना च यत्र प्राची सरस्वती ॥ यत्र सोमेश्वरो देव
स्तत्र मा ॥ २८ ॥ अनुवाकः ॥ इति नवमं उलं ॥ अग्रे बृहत्पुष
सा मूर्ध्वो अरुणानि तं गन्वा तमसो ज्योतिरापा गार ॥ अग्नि
र्मानु नारुश ता स्वंग आजा तो विष्म श्वा स द्या न्य प्राः ॥ स जातो
गर्भो असि रो दे स्योर ग्ने चा रुर्वि भूत उ ष षी षु ॥ चित्रः शिशुः

परितमोस्य तू न्ममा त भो अधिक नि क्र द द्वाः ॥ विष्णु रिश्वा पर
ममस्य विष्णु जातो बृहन्नुभि पाति तृतीयं ॥ आ सा यदस्य पयो
अक्रतस्व स चैत सो अभ्यर्च्य मन्त्र ॥ अत उवा पितु नृ तो जनि त्रा
रं न्ना वधुं परिचरं सन्तैः ॥ ता ई प्रयेषि षु पु नर म्यरू पा असि व
विष्णु मानुषीषु होता ॥ होतारं चित्र रथ मध्वरस्य यजस्य
यजस्य केतुं रुशं तं ॥ प्रसर्धे देवस्य देवस्य मुद्रा श्रिया वं
ग्निमति धिं जनानां ॥ सतु वस्त्राण्या भू पे शानानि वसानो अ
ग्निर्ना भा दधि म्याः ॥ अरु षो जातः पद इळा याः पुरो हि तो रा
जस्य क्षी उ देवान् ॥ आ हि द्या वा द धि वी आ ग्न उ भे स दा पु

त्रो न मा त रा त तं थ ॥ प्रया स्य चो शनो य विष्ठा था व ह स इ स्ये ह दे
वान् ॥ २२ ॥ पि प्री ष्टे दे वं उ उ ता य विष्ठा वि दौ क्रु र्त्तु प ते य
जे ह ॥ ये दै म्या क्रु बि ज स्तो भि रग्ने सं हो त्वा म स्या य जि षः ॥
वे वि हो त्र सु त पो त्रं ज ना नां मं धा ता सि द्र वि णो दा ऽ क्रु ता वा ॥
स हा व यं कृ ण वा मा हु वी षि दे वो दे वा मं ज व ग्नि र ई व ॥ आ दे
वा ना म पि पं धा म ग न्म य द्यु क्र वा म त द नु प्र वो ऽ क्रु ॥ अग्नि
वि द्वा स्य य जा स्ते उ हो ता सो अ ध्व रा न्त स क्रु त्क न्य या ति ॥
य हो व यं प्र मि ना म व्र ता नि वि ड षां शे वा ऽ अ वि ड ष रा सः ॥

स० ७

६५

नर

अग्निष्टाद्विष्णुमा एणातिविद्वा येर्ति देवाः क्रतुभिः कल्पयति ॥
यत्पा कत्रा मनसा दीक्षानमुजस्य सन्वते मस्योसः ॥ अग्निष्टाद्विष्णुमा
क्रतुविद्वा जानमजि चो देवाः क्रतुशो यजाति ॥ विश्वेषां स्य च्वराणा
मनीकं चित्रं केतुं जनिता वाजजान ॥ स आ यज स्व नृवतीरनुक्षाः स्या
हृदयः क्षमतीर्विश्वजं न्याः ॥ यंत्वा द्या वा पृथिवी यंत्वा पृथ्व्या
यंत्वा सृजनिमाजजान ॥ पथा मनुष्यविद्वान्पितृया पंधुमदग्ने
समिद्वानो विभादि ॥ ३० ॥ इन्नाराजनरतिसमिद्वारो द्रो दक्षायसु
ब्रुमाजदशि ॥ चिकिद्भिर्भाति भासा हृता सिन्कि मेति रु शितीम
पाजन् ॥ कृष्णा यदेनीमभिवर्षसा हस्जन यमोषा हृतः पि ६४

तुर्जो ॥ उर्ध्वं भानु सूर्यस्य स्त भा यं दिवो वस्तु भिररति विभा
ति ॥ भद्रो भद्रया सच मानमागा ल्बस्तारं जारो अभ्येति पश्चा
त ॥ सृजकेतैर्युभिरग्निर्वितिष्ठन्नु द्वा द्विवर्णैरभिराममस्ता
त ॥ अस्य यामा सो हृता नवगु निभाना अग्ने सरयुः शिवस्या ॥
ईन्द्रस्य हस्ता हृतः स्वा सो भामा सो यामन्त्र क्त वंश्चिकित्ते ॥
स्वनानय स्य भामासः पवन्तेशे च मानस्य हृतः सुदिवः ॥ जो वेति
यस्ते जिष्ठैः कीकु मद्रिवपि वेति भातुभिर्नक्षत्रिद्यो ॥ अस्य शु
भादृ दक्षानपवेज्जमानस्य स्वनयनि युद्धिः ॥ ज्ञाने धियो रुरा
दिदेव तमो विरभद्रिरति भाति विभा ॥ अस आवक्षिमहि

नञ्जवससिदिवस्थिद्योररतिर्युवसोः॥ अग्निःसतु कःसतु केति
 रश्चैरभस्वदीरभास्वाण्डगंम्याः॥ ३१ ॥ प्रतेयक्षिप्रतइयमि
 मन्मभुवोयथावंद्योनोहवेषु॥ धन्वन्निवप्रपाऽअक्षिस्वमंगनइय
 क्षवेष्टरवेप्रत्नराजन्॥ यंवाजनासोअभिसंचरतिगावउष्म
 मिववृजंयविष्॥ दतोदेवानामसिमसांनामंतर्माहोश्चरसि
 रोचनेन॥ शिशुंनखीजेन्यवईयतामाताविभर्तिसचनस्यमा
 ना॥ धनोरधिप्रवतीयासिहर्षेतिगीषसेपशुरिवावशिस्र
 षः॥ मूराअमूरनवयंचिकिबोम॥ अक्षिस्वमंगनेवमंगवित्से॥
 शयेवन्निश्चरतिजिह्वायादनेरिहतेष्टुवतिविस्पतिःसर॥ ६५

कूचिजायतेसनयास्कनद्योवनेतस्थोपलिताभूमकेतुः॥
 अस्नातापोवृषभोनप्रमेतिसचेतसोयंप्रणयंतमतीः॥
 तन्सजैवतस्करावनगर्गरशनाभिदशभिरभ्यधीता॥
 इयतेजग्नेनमसीमनीषासुहृत्वारथंनसचयद्विरगैः॥ ब्र
 ह्मचतेजातवेदेनमश्चेयंचगीःसदमिदूर्ध्वनीभूत॥ रक्षा
 णोअग्नेतनयानितोकारक्षोतनस्तन्वोअप्रयुक्त॥ ३२॥
 एकःससुहोभरुणोरयीणांमस्मद्दोभरिजन्माविचषे॥ सि
 षुक्त्यधोर्निष्योरुपस्तुत्सस्यमध्यनिहितंपदेवेः॥ समानं
 नीळेवषणोवसानाःसंजग्मिरेमहिषाअर्वतीभिः॥ ३३॥

तस्य पदं कवयो निपातिगुह्यनामानि दधिरे पराणि ॥ ३२ ॥ तायि
नीमायिनी संस्थाते मित्रादिस्तज्जतुर्वदयंती ॥ विश्वेनानि स्य
चरतो ध्रुवस्य कवेः श्वेत्तुं मनसा विधत्तः ॥ ३३ ॥ तस्य हि वर्तन
यः सजातमिष्टो वाजा यत्र दिवः सचंते ॥ अधीवा संरोदसी
वावसाने द्युतेरनैर्वा दधाते मरुतां ॥ सुहृस्वसृरुषीर्वा
वशानो विह्वान्मध्वउज्जभारादुरोके ॥ अतर्पे मे अंरिक्षे पु
राजा इच्छन्वन्निमविदत्तृषणस्य ॥ सप्तमर्यादाः कवयस्त
तक्षस्ता सामेका मिदभ्यहरो गात ॥ आ यो हस्व भउप
मस्य नीले पथाविसर्गं धरुणे पुतस्तौ ॥ असंख्यं सख्यं

परमेष्ठो मन्दक्षस्य जन्मलदितेरुपस्तौ ॥ अग्निर्दनः प्रथमजाकृत
स्य पूर्वः आद्युनिष्टुतश्च धेनुः ॥ ३३ ॥ इति ७ माष्टके १५ः ॥ इति
प्रथमानः समाप्तः ॥ ६७ ॥ अयं स्वस्ति प्रकेतुनानवत्रिशिरास्वा
पुस्तचोयं दूआपो हि सिधुदीपो वां वरीष आपंगायत्रं द्युतुषु
वंतं पंचमी वदुमाना सप्तमी प्रतिष्ठौ चित्पूना वैवस्वत यो र्यम
यम्योः संवादः पण्ययुग्नियमी मिथुनार्थं यमंत्रो वा च सतां नव
मी युग्निरनिष्ठुत्रया च षष्ठे दृषनवांगिर्ह विधान आग्नेयं तु त्रि
त्रिष्टुवंतं द्यावायुजपंचविक्स्वान्वादिसौ हविर्भानं जगसं तपरे
यिवां संजाकशयमो धामं पकीतिंगोक्तदेवता पराश्वतिस्तः

स. ७

६७॥

विश्यावास्तिस्रश्च भ्यापरा अनुष्टुभो हस्तकपासायामायनाः परेष्वे
दीरतां बहुनाशंसः पित्र्यं जगत्वेको दशीमेनंदमय आग्नेयं च
तुरनुष्टुबतं त्वाष्ट्रं देवश्रनाद्वे सरण्यं देवते पौष्ट्यं श्रतस्रः सा
रास्वत्यस्तिस्रः पंचाप्यो द्रष्टास्तिस्रः सोम्यावां त्या अनुष्टुभा
उयात्या पुरस्तात् बृहती वापरं मृत्या संकुसुके श्रतस्रो मृत्
देवताः पराधानी पिरात्वाष्टी पराः पित्रिमेका एका दशी
प्रस्तारयोऽङ्गि जगत्कपात्यां त्यानुष्टुभा जापयावासानिरु
क्ता ॥ ६४ ॥ श्रीलक्ष्मीकांत प्रसन्न ॥ श्रीमहोत्तरी प्रसन्न ॥ ६७

अयं सयस्य शर्मनोति रग्नेरे धत्ते जरिता भिष्टो ॥ मेष्टि भिर्यो
भानुभिर्ऋषूणां पर्यति परिवीतो विभावा ॥ यो भानुभिर्वि
भावा विभासं ग्निर्देवो भिर्ऋता वाजस्रः ॥ आयो विवायस
ख्या सखिभ्यो परिकृतो अयानसतिः ॥ ईशो यो विश्वस्या
देव वीतेरीशे विश्वायुरुषसां मुष्टो ॥ आयस्मिन्मना ह
वीध्यग्नावरिष्टस्य स्कभ्नाति श्रुंवेः ॥ श्रुंवे भिर्यो सुषाणा
अंकेर्देवां अक्षारद्युपत्वा जिगाति ॥ मंदो होता स जुक्ता ३

यजिषः संमिश्रो भग्निराजिघर्ति देवान् ॥ तमुस्मा मिद्रं नरेज
मानमग्निं गीर्भिर्नमो भिराकृणुध्वे ॥ आ यं विप्रा सोमतिभि
र्मणं तिजातवेदसं जुहुंसा हानां ॥ संयस्मिन्विभ्वावस्त्र निज
मुवाजेनाश्वाः सस्ति वंत एवैः ॥ अस्मेउती रिद्रवाततता सर्वा
चीना अग्नः आकृणुध्व ॥ ध अथास्यग्नेमं दूनिषद्या सद्यो
जज्ञानो ह्योव भूथ ॥ तं ते देवा सो अनुकेत मा यन्नभावदं
त प्रथमा स ऊमाः ॥ १ ॥ स्वस्ति नो दिवो अग्ने पृथिग्मा विश्वा
युधे हि यजथा यदेव ॥ सचे महितवदस्म प्रकेतैरु कृष्याण्ड

रुभिर्देवतां सैः ॥ इमा अग्नेमतयसुभ्यं जाता गोभिरश्वैरभिगृणंतिराभः ॥ य
दानेमर्तो अनुभोगमानडू सोदस्थानो मतिभिः सृजात ॥ अग्निं मन्योपि
तरमग्निमापिमग्निं भ्रातरं सदमित्सरवामं ॥ अग्नेरनीकं बृहत्तः सपर्यन्दि
विशुक्रं यजतं सूर्यस्य ॥ सिध्वा अग्नेधियो अस्मे सनुव्रीयं त्रायसेदमः ॥
चित्सोता ॥ अनावासरो हिद्व्यपुरुक्षद्युभिरस्मा अहमिवाभमसा ॥
द्युमिहितं मित्रमिव प्रयोगं प्रलमृत्विजमध्वरस्य जारं ॥ वाङ्मयाग्निमाय
वोजनंत विक्षुहोता मन्यसादयंत ॥ स्वयं जस्पदि विदेव देवान् किते
पाकः कृणवदप्रवेताः ॥ यथा यजस्तुभिर्देवदेवाने वा यजस्वतन्वसृजा
त ॥ आवानो अग्निवितो त गोपा भवावयस्सुहुतेनो वयोधाः ॥ रास्वाच

स०७
६९

नः सुमहो हयदातिं त्रास्वो तनः स्त-वो ३ अत्र युच्छन् ॥ २ ॥ प्रकेतुना बृह
तायासमिरारोदसीष्टष भोरोरवीति ॥ दिवश्चिदंतं उपमापुदानकं
पातुपस्ते महिषो बवर्ध ॥ सुमोदग भोरुषकाः ककुब्जा नस्ते मावत्सः शि
मीवांजरावीर ॥ सदेवता सुद्यता निरुणवत्सेषु क्षयेषु प्रथमो जिगा
ति ॥ जायो मूर्धनं पित्रोर ध्वमध्वरेदधिरेसुरो अर्णः ॥ अक्षयपत्नं न
रुपीरश्वबुध्ना ऋतस्य योनौ त-वो जुषंत ॥ उषउपो हि वसो अग्रमेधि
त्वं यमयोर भवो विभावा ॥ ऋता यससस्तदधिषे पदानि जनयन्ति त्रं
तन्वे ३ स्वाये ॥ भुवश्चक्षुर्महत्तस्य गोपा भवो बरुणो यदता यवेधि ॥
भुवो अपानपा जातवेदो भुवो दतो यस्य हव्यं जुजोषः ॥ ३ ॥ भुवो

६९

यजस्य रजसश्च नेता यत्रानियुद्धिः सचेसे शिवाभिः ॥ दिवि मूर्धनं
नंदधिषे स्वर्णं जिह्वा मने च रुषे हव्यवाहं ॥ अस्य त्रितः क्रतुना य
त्रे अंत रिरिच्छं धीतिमितुरवेः परस्य ॥ सचस्य मानः पित्रोरुप
स्ते जा मिब्रुवाण जायु धनिवेति ॥ सपित्र्याण्या युधानि विद्वानि
द्रुषित अथो अभ्या युध्यत ॥ त्रिशीर्षाणं सक्षरं रिगं जगं द्य
वां स्वाष्टस्य चिन्तिः सस्रजे त्रितो गाः ॥ भरुदीदिद्रुदिनक्षंतमो
जो वा भिनत्स सतिर्मयमानं ॥ स्वाष्टस्य चिद्धिश्च रूपस्य गो
नामा चक्रणस्त्रीणि शीर्षा परावर्क ॥ ४ ॥ आपो हिष्णाम
यो भुवस्ता न उर्जं दधातन ॥ महेरणाय नक्ष से ॥ यो वशिवत्तमो

रसतत्त्वभाजपनेहनः॥ उशतीरिवमातरः॥ तस्मात्तरंगमामवोयस्य
 श्रयायजिन्यथ॥ आपोजनयथाचनः॥ शंनोदेवीरभिष्टयजा
 पोभवंतुपीतये॥ शंघोरनिस्त्रिबलुनः॥ इक्षानावायीणांक्षयं
 तीश्वर्षणीनां॥ आपोयाचामिभेषजं॥ अप्सुमेसोमोअब्रवीद
 तविश्वानिभेषजा॥ अग्निंचविश्वशंभुवं॥ आपःपणीतनेषजं
 रुधंतवे॥ ममज्योक्कसुयंदृशे॥ इदमापःप्रवहतयात्किंचठुरि
 रितंमयि॥ यद्वाहमभिद्रोहयद्वाशोपडुतान्तं॥ आपोअद्या
 न्वचारिषरसेनसमगमहि॥ पयस्वानग्नआगहितंमांसं
 जवचसा॥ पदशिष्टं॥ ससुषीस्तदपसोदिवानंकेचससु

षीः॥ वरेष्यकतरहमादेवीरवसेदुवे॥ ५॥ ओचित्सखायंस
 रयाववृथातिरःपुरुचिदर्णवंजगन्वान्॥ पितुर्नपातमादधी
 तवेधाऽअधिक्षमिश्रतरंदीयानाः॥ नतेसखासखावक्ष्यते
 स्तलक्ष्मायदिपुरुषाभवांसि॥ महिषसुत्रासोअस्तरस्य
 वीरादिवोधातरिउर्वियापरिरथन्॥ उशंतिघातेअमृतासय
 तदेकस्यचिंमेसजसमस्यस्य॥ नितेमनोमनसिधाध्यसे
 जन्तुःपतिःस्तन्वउमाविनिश्याः॥ नयत्पुराचक्रकडुहनमृता
 वदंतोअनंतरपेम॥ गंधर्वोअप्यप्याचयोषासानोनाकि
 परमजामितंनो॥ गनेनुनौजनितादंपतीकदेवस्तथासवि

ता विश्वरूपः ॥ न किरस्य जमिनं ति व्रतानि वेदना वस्य पृथिवी
उत द्यौः ॥ ६ ॥ को अस्य वेद प्रथमस्याङ्कः क ईदृशं के ह इह प्र
वोचत ॥ इह मित्रस्य वरुणस्य चामक दुब्रुव आह नो वीऽध्या न
न ॥ यमस्य मायं प्य १ काम आगं समा ने यो नो सह शे य्या या ॥
जावे ये जाये व पये तन्मं रिरि च्या विचि हरे वर थ्ये व चक्र ॥ न ति
स्यंति न निमिषं ये ते देवा ना स्य रा इह ये चरंति ॥ अ न्य नमदा
हनो या हि त्रयं ते न विदु ह र थ्ये व चक्रा ॥ रात्री निरस्मा अह
निर्दशस्ये सूर्यस्य चक्षु मुदु रुक्मि निमी या त ॥ दि वा प
थि न्या मि धु ना स बंधू यमी र्यम स्य बिभ्र या द जामि ॥ आ

आता गच्छा तुत्तरा युगा नियत्र जामयः कृष्णान् जामि ॥ उपवर्द्धि
वृषभा यवाकुं मन्य मिच्छ स्वस्व भगो पतिं मत ॥ ७ ॥ किं ज्ञाता
सद्यदना थं भवाति किमु स्म सायं निर्ऋति निर्गच्छात् ॥ काम
मृता बद्धे ३ तद्रपा मित न्या मेत न्वं १ संपि पृ ग्धि ॥ न वा उ ते त न्या
त न्वं २ संपि पृ च्या पाप मादु र्यः स्वसारं निगच्छात् ॥ अ ये नम
प्रमुदः कल्पय स्व न ते न्या ता स्त नगे व स्ये तत् ॥ ब तो ब ता सि य
मने व ते मनो हृदयं चा विदाम ॥ अ न्या किं कृत्वा कक्ष्ये व युक्त प
रिष्य ता ते लि बुजे व वृक्षं ॥ अ न्य मृषु त्वं यम्य य उ त्वा परिष्य ता ते
लि बुजे व वृक्षं ॥ तस्य वा संम न इच्छा स वा त वा आ रुण्य संवि

दंस्तुभद्रां ॥ ८ ॥ वृषावसेउडहेरोहसादिवः पयांसि यद्वो अदितेर
 दाभ्यः ॥ विश्वं सवेदवरुणो यथाधियासयजि यो यजतु यजि
 र्धात्रुत्तु ॥ ९ ॥ रपहं भवइरप्याचयोषणानदस्यनादेपरिपातुमे
 मनः ॥ १० ॥ इष्टस्यमभ्येअदितिर्निधातुनोन्नातानो ज्येष्ठः प्रथमो
 विवोचति ॥ सोचिनुभद्राक्षमती यरास्वस्फपाउवासमनवेस्व
 र्वती ॥ यदीमुतमुदातामनुक्रुमग्निहोतारं विदुथायतीजनन ॥
 अभसंरुप्ताविन्वविचक्षणं विराभरदिषितयेनोअध्वरे ॥ य
 दीविशोदणतेदस्ममायाजग्निहोतारमध्वीरजायत ॥ सदासि
 रण्वायवसेवपुष्यतेहोत्राभिरग्नेमनुजस्वध्वरः ॥ विप्रास्यवाय

छशमानमुकज्ये २ वाजंससुवाउपयासिभूरिभिः ॥ ९ ॥ उदीरय
 पितराजारआभगमियक्षातिहयैतोहत्तइष्यति ॥ विवक्तिवाक्कि
 स्वपस्यतेमखस्तविष्यतेअसुरोवैपतेमती ॥ यस्तेअग्नेस्फमति
 मूर्तोअक्षत्सहसः सूनोअतिसप्रभृणवे ॥ १० ॥ इषदधानोवहमानोअ
 ध्वेरासद्युमाअभस्वांभूषतिसुन ॥ यदानपेषासमितिर्नवा
 तिदेवीदेवेषुयजतायजत्र ॥ रत्नाचयदिभजासिस्वधावाभागो
 अत्रवस्फमंतवीतात ॥ श्रुधीनोअग्नेसदनेसधस्वयुश्चरथ
 ममृतस्यद्रविलं ॥ ११ ॥ आनोवहरोदसीदेवपुत्रेमाकिदेवानमपभूरिहस्यः ॥
 ॥ १० ॥ द्यावाहक्षामाप्रथमेतेनाभिप्रावेभवतः ससवाचा ॥
 देवोयन्मर्तामजेधायकृण्वत्सीदहेतोप्रसङ् स्वमस्फयन् ॥ देवोदेवा

सं० ७
७३

न्यरिभूतैस्तेन बहानो ह्यंशमथमश्विकित्वान् ॥ अथ केवुः समिधाभा
त्र जीवो मंदो होतानि सो वाचा यजीयान् ॥ स्वायदेव स्वामृतं यदी गो
रतो जाता साभारयंत उवर्षि ॥ विश्वे देवा अनुतते यजुर्गृहं हेयदे नीदि
अंशुतं वा ॥ अर्वा मिवां वध्यायापोष्टतस्व द्यावाभूमी शृणुत सोद
सीमे ॥ अहाय द्यावो स्तनीति मयन्मध्वानोऽत्र पितरा शीतो ॥
किं स्विनो राजा जगदेकं दस्याति व्रतं च द्रुमाको विवेद ॥ मित्राश्चि
द्विष्णां कुक्षराणो देवाभ्युको नयातामपि वाजो अस्ति ॥ २३ ॥ इमे
सत्रा मृतस्य नाम सत्तक्ष्मा यद्विषु रूपा भवति ॥ यमस्य यो मन
वते स मंत्रगते तम वपा स्वप्न युच्छन् ॥ यस्मिं देवा मं विदथे मादयं (७३)

ते विवस्वतः मदने धारयन्ते ॥ सूर्ये ज्योतिरदधुमास्य १ रूपरिद्योतनि चरतो
अजस्र ॥ यस्मिं देवा मन्मनि संचरं त्यपि स्थे ३ नवयमस्य विभ ॥ मित्रो नो
अत्रादितिर नागास्वीता देवो वरुणा यवत् ॥ शुधिनो अग्ने ० ॥ आ नो व ॥
॥ २२ ॥ युजैवां ब्रह्म पूर्य न मोभि श्लोक रतु पथे वसूरे ॥ शृण्वतु
विश्वे अमृतस्य पुंशो आये धामानि दिव्यानि तस्य ॥ यमे इव यतमा
नेय देतं प्रवा भरन्मा नुषा देव यतः ॥ यमे इव यतमो नेय दे आसीद तस्य
सुलो कं विदने स्वासस्ये भवत मिद्वेनः ॥ पत्र पदानि रूपो अन्व
रोहं चतुष्पादी मन्वे मिब्रतन ॥ अक्षरेण प्रतिमि मरुता मृतस्य
नाभावधि संपुना मि ॥ देवेभ्यः क मष्टणी तमृत्पु प्रजायेकम

सं० ७
७४

मृतं नावृणीत ॥ इह स्पृतिं यत्न मकृण्वतः क्रुषिप्रियां यमस्तान्वं
वरिरेचीत् ॥ सप्तशरति शिरेवेमरुत्वते पित्रेषु त्रासो अथवी
वतन्तं ॥ उभे इह स्यो न यस्य राजत उभे यते ते उभयस्य पुष्यतः ॥ ३३ ॥
परे धिवां सं प्रवर्तौ महीरुबहुभ्यः पंथामनुपस्पृशानं ॥ वैवस्वत
संगमने जनानां यमराजानं हविषा दुवस्य ॥ यमो नो गातुं प्रथमो वि
वेदने वागयति रपनर्तनात् ॥ यत्रानः पूर्वपितरः परे धुरे नानुजानाः
पथ्याः अनुस्वाः ॥ मातलीकमो यमो अंगिरो निर्वहस्पतिर्ककुन
र्वावृथानः ॥ योश्च देवा वा वृधुर्वेदेवास्वाहा मे स्वधयाम् मे
दंति इमं यमं शरमाहि सीदांगिरो निः पितृभिः संविदानः ॥ आसा
मंत्राः कविशस्ता अवंते नारोजह विषामादयस्व ॥ अंगिरो निराग

७४

हि यति ये निर्यमवैरूपैरिह मादयस्व ॥ विवस्वतं देवः पिता ते सि
मते बहिष्पानिषया ॥ ३४ ॥ अंगिरसानः पितरो नवग्वाऽअथवा
जोह गवः सोम्यासः ॥ तेषां वयं सुमतो यज्ञियानामपि भद्रे सोम
नसे स्याम ॥ वेदिप्रहिपथिभिः पूर्वमेभियत्रानः पूर्वपितरः प
रे धुः ॥ उभाराजानां स्वधयामदंती यमं पृथ्यासि वरुणं च देवं ॥ स
गच्छस्व पितृभिः संयमेनेष्टासुते न परमे मोमन ॥ हिंसाया बध्युन
रस्तमेहि संगच्छस्व तन्वा सुवर्चाः ॥ अपेतवीत विचसर्पता तोस्मा
एतं पितरो लोकमक्रुत ॥ अहो निरदिरक्तुनिर्मक्तं यमो ददात्यव
सानमस्मै ॥ अतिद्ववसारमेयोश्चानो नतुरक्षौ शबलो साधु
नापथा ॥ अथापितृभ्यो विदत्राऽउपेहि यमेन स सधमा देमदं

सं० ७
७५

ति ॥ ३५ ॥ यो ते श्वानौ यमरक्षितारौ चतुरक्षौ पथिरक्षी न च क्षसौ ॥
ताभ्यामेन परिदेहिराजन्त्यस्ति वास्मा अनमीव चेहि ॥ उरुण सा वसु
त पाउदुंबलौ यमस्य दूतौ चरतौ जनां जनु ॥ ता वस्मभ्यं दशयस्वर्ग
य पुनर्दाता मस्तु मद्य ह भद्रं ॥ यमा य सोमं सुनुत यमा यमुकदुता हविः ॥
यमं रुयज्ञौ गच्छ मग्निदूतौ अरं रुतः ॥ यमा य द्यत वदु विभु होत प्र च
तिष्ठत ॥ स नो देवे स्वाये मदीर्घमायुः प्र जीवसे यमा यमधुमन्तम
राज्ञे रुमं जुहोत न ॥ इदं नमः क्विभ्यः स्वये जेभ्यः पूर्वभ्यः पथिरक्ष
भ्यः ॥ त्रिकडुकेभिः पतति वक्रुर्वीरेकमिदु हत ॥ त्रिदुवा यत्रीष्टं
दांसि सर्वा ता यम आहिता ॥ ३६ ॥ उदीरतामवरउत्परासउमभ्य
माः पितरः सोम्यसः ॥ असंयद्दुरवकान्नित ज्ञास्ते नो हवंतु पितरो हवे

श्रीः
७५

षु ॥ इदं पितृभ्यो नमो अस्वद्यधेर्वा सो य उपरासई सुः ॥ ये पार्थि
वेरजस्यानिषत्ता ये वानूनं सुव्रजना सुविशु ॥ आहं पितृस्तु विदुः
अविस्ति नम्रा तं च विक्रमणं च विभोः ॥ बर्हिषदो ये स्वयं घासं
तस्य भजंत पितृस्त इहा गमिष्याः ॥ बर्हिषदः पितर उंस ३ र्वा गि
मा वो ह आ च रुमा जुषन्त्यं ॥ उत आ गता वसा रंत मे नाथा
नः नो यो ररपो दधात ॥ उपहृताः पितरः सोम्या सो बर्हिष्येषु
निधिषु प्रियेषु ॥ क्षत आगमंतु त इह श्रुवं बभ्रुवं तु ते वै त्वस्मा
न ॥ ३७ ॥ आ च्या जानददिणतो निषद्ये मं यज्ञमभिगृणीत विश्वे ॥ माहि
मिष्य पितरः केन चित्रो यद्वा आगः पुरुषता कराम ॥ आसीना सोम
रुणीनामुपहृता यिभ्यस्तदा शुभे मर्त्या य ॥ पुत्रेभ्यः पितरास्तस्य वस्वः

सं० ७
७६

प्रयच्छत तद्देहोर्जं दधात ॥ येनः पूर्वपितरः सोम्या सोमहिर सोमपि
भवं सिद्धाः ॥ तेभिर्धर्मः संरक्षणो हि वीर्यशुभ्रशुभ्रदिः प्रतिकाममनु ॥
येतावृष्टुर्देवत्राजे ह माना होत्रा विदे सोम तपो सोम अंके ॥ आ
ग्नेया हि सुविदत्रे निनर्वाहुः संसेः कमेः पितृभिर्धर्मस्य
द्रिः ॥ ये स सा सोह विरदो ह विष्वा इंद्रेण देवैः सरथं दंधानाः ॥
आग्नेया हि सरुहस्रं देवं देः परैः एवैः पितृभिर्धर्मसो द्रिः ॥ १८ ॥
आग्नेया नाः पितर एव गच्छत सदः सदः सदतस्तु प्रणीत यः ॥
अन्ताह ॥ निषिञ्चयता निबर्हिष्यथारयिं सर्ववीरं दधातन ॥ समान
इति तो जात वेदो वा कृष्या निस्तरभीणि कृषी ॥ प्रादाः पितृभ्यः

७६

स्वभयाते अक्षनाडि संदेव प्रयता हवीषि ॥ ये चेह पितरो ये च नेदयां
श्वविघ्नघातु च न प्रविज ॥ संवेद्य यति ते जात वेदो स्वधाभिर्धर्मस्य
कृतं जुषस्व ॥ ये अग्निदग्धा ये अनग्निदग्धा मध्ये विवदिव स्वयामा
दयंते ॥ तभिः स्वराजसूनीति मे तां यथा वशं तन्वं कल्पयेत् ॥ १९ ॥
मैनमने विदहो मा भिषो चो मा स्यत्वं चि क्षिपो मा शरीरं ॥ यदाष्ट
तं कृण्वो जात वेदो यमेनं प्रदिणु ता पितृभ्यः ॥ यदा गच्छास्यसूनीति मे
तामथा देवानां वशनीर्भवाति ॥ सूर्यं च भुगच्छतु वा तमात्मा या च गच्छ
पृथिवी च धर्मणा ॥ अपो वा गच्छयदित त्र ते हित मोषधीषु प्रतितिष्ठा
शरीरं ॥ अतो भागस्तपसा तं तपस्वतं ते शौचिस्तपतु तं ते अर्चिः ॥
मास्त शिवास्तनो जायते वेदस्ताभिर्बर्हं नं स्फुक्ता सुतो कं ॥ अवस्रज

सं० ७७

पुनरग्नेपितृभ्योयस्तश्चाहुतश्चरतिस्वधाभिः॥आर्यवसानउपवेतु
शेषःसंगच्छतांतन्याजातवेदः॥२०यत्नेकदमःशकुनआतु
तोदपी॥पीलसर्पउतवाश्चापदः॥अग्निर्हृद्वाभ्याहंष्येति
सोमश्चयोद्ब्राह्मणाआनुवोद्ग॥अग्निर्वर्भपरिगोभिव्ययस्वसंप्र
पुंषपीवसामेदसाच॥नेवाधृष्टुर्हरसाजहृषाणोदधृग्विधा
क्ष्यम्ययंस्वयाते॥इमामग्नेचमसंमाविजिह्वरःप्रियोदेवानासुत
सोम्यानां॥एषयश्चमसोदेवपानस्तस्मिंदेवाऽमरतामादयंते॥
क्रमादमग्निंप्रहिणोमिदुरयस्मैराजोगच्छतुरिप्रवाहः॥इहैवाय
मितरोजातवेदोदेवोहृदंयहंतुप्रजानाच॥योअग्निःक्रमात्त्रा

विवेशवोग्रहमिमं पश्यन्ति तस्मात् वेदसं ॥ तं हरामि पितृयज्ञाय देवं
सधर्ममिवात्वरमे सधर्मम् ॥ २१ ॥ यो अग्निः क्रया वाहनः पितृभ्य
क्षदता वृधः ॥ त्रेडुमानि वोचति देवेभ्यश्च पितृभ्य आ ॥ उशं तस्वा
निधीमादिस्यु शंतः समिधीमहि ॥ उशं भुशत आवह पितृभ्य विषे अत
वे ॥ यं त्वमग्ने समदहस्तमुनिर्वपथा पुनः ॥ क्रियां कत्र रोहतु पाक
हर्वा अन्वका ॥ रीति केशी वति कावति द्वा दिके द्वा दिकाव विति ॥
मंडुक्या इ स्त सं गम इ मं स्व शग्निं हर्षय ॥ २२ ॥ अतुवाकः ॥ लघाड
हि त्रेव हतुं वणो ती ती दं विश्वं भुवनं समेति ॥ यमस्य माता पृथु
माना महो जाया विवस्वतो ननाश ॥ अपाग्नं हन्मतामस्येभ्यः क

सं. ७
७८

त्वी सवर्णामइड विवस्वते ॥ उताश्विना वभरद्य तदासीदजहाउदामिथु
नासरण्यु ॥ पूषावेतश्चावयतु प्रविहानन पथश्चुवनस्य गोपाः ॥ स
वैतेभ्यः परिदृष्टित्वाभ्यो मिदेवेभ्यः सुविहन्ति येभ्यः ॥ आयुर्विश्वायुः
परिपासति त्वापूषा त्वापातु प्रपथे पुरस्तात् ॥ यत्रासते सुकृतो यत्र
त्रते यमुस्तत्रा देवः सविता दधातु ॥ पूषमा आरा अनुवेदसर्वाः
सो अस्माँ अभयत मे न वत् ॥ स्वस्तिदा आद्यणिः सर्ववीरोषु युष्ठ
सुरा एतु प्रजानन् ॥ २३ ॥ प्रपथे पथामजनिष्ट पूषा प्रपथे दिवः प्र
पथे पथिमाः ॥ उभे अभिप्रियत मे सधस्थे ॥ आवे पराच चरति
प्रजानन् ॥ सरस्वती देवयं तोह वंते सरस्वती मभ्वरेता यमाने ॥

राम
७८

सरस्वती सुकृतो अद्वयं तसरस्वती दाशुषे वायं दातु ॥ सरस्वति
या सरथं यया धस्वधा भिर्दे विपितु भिर्मदेति ॥ आसाद्यासि
वदिति मदयस्थानमीवाइष आभेस्यस्मे ॥ सरस्वती यापित
रोह वंते दक्षिणा यजमभिनक्ष माणाः ॥ सदस्त्रा द्यमि मळो
अत्र भागरा यस्योपयजमानसुचिहि ॥ आपो अस्मान्मातरः
शुंध्यंतु पृथते न नो द्यत पृपुनतु ॥ विश्वाहि रिप्रं प्रवहंति देवीरु
दिदाभ्यः श्चिरासुत एमि ॥ २४ ॥ द्रप्सश्चस्कंदप्रथमा अ
तु द्युनिमंचयो निमतु मश्च पूर्वः ॥ समानं यो निमतु संचरंत
द्रप्सं जुहोम्यातु सप्त होत्राः ॥ यस्ते द्रसस्कंदति यस्ते अं शुवा

दुःखतोचिषणाया उपस्कृत् ॥ अथर्वोर्विपरिवायः पवित्रात्तं
 तेषु होमिमनसा वषट्कृतं ॥ यस्तोद्रुप्तः स्वेनोयस्ते अंशुर्ब
 श्वयः परस्कृत्वा ॥ अयं देवो बृहस्पतिः संतं सिंचतुराधसे ॥
 पयस्वती रोषधयः पयस्वन्नामकवचः ॥ अपां पयस्वदित्यमस्त
 नमा सहस्रं धत्त ॥ २५ ॥ परं मस्यो अनुपरेहि पंथां यस्ते स्व इतरो
 देवयानात् ॥ चक्षुष्यते शृण्वते ते ब्रह्म विमानः प्रजो रीरिषो
 मोत वीरान् ॥ मस्योः पदं यो पयं तो यदेतद्राधीय आयुः प्रति
 रं दधानाः ॥ आप्यायमाना प्रजया चैनेन शुद्धाः एता भवन्
 यन्ति पासाः ॥ इमे जीवा विम्वेते राव वृजन्त रूद्र देव हतिर्नो अ

द्य ॥ प्रांचो अगाम नृतये हसा यद्राधीय आयुः प्रतरं दधानाः ॥
 इमं जीवैभ्यः परिधिं दधामि मे षानुगादपरो अर्थमेतं ॥ रातं जी
 वसस्ते च भूतु शरदः पुरुचीरं तं मृं दधतां पर्वतेन ॥ यथा
 दान्यवु पूर्वं भवंति यथा क्रतवः क्रतुं न्निर्धेति साधु ॥ यथान पूर्व
 मपरो जहाये ताधातरायं पिकल्पये धा ॥ २६ ॥ आरोहता युर्ज
 र संवृणाना अनु पूर्वं यतमाना यतिष्या ॥ इह स्वष्टा सुजनिमास
 जोषा दीर्घमायुः करति जीवसेवः ॥ इमाना रीरविधवाः स्रपत्नी
 रं जनेन सविषा संविशंतु ॥ अनश्रवो अनमीवाः स्रत्ना आरोहं
 कुजनयो यो निमये ॥ उदीर्घनार्यानि जीवन्तो कंगता सुमेतमुप

सं० ७
८०

शेष एहि ॥ हस्तगामस्य दिविषोस्तवेदं पत्युर्जनित्वमति संबन्ध ॥
धनुस्तदादादं नो मस्यास्माक्षत्राय वेचं सेवता य ॥ अत्रैव वनि
हवयं सुवीरा विश्वास्तुभ्यो अनिमा तीर्जये म ॥ उपसापमातरं
मिमेतामुरुच्य च संप्रथिवीं सुशो वां ॥ उर्णं मदा सुर्वनि दक्षिणा
वत एषा त्वापातु निर्त्र ते रूपं स्थात ॥ २७ ॥ उच्छ्रं च स्वपृथिवि
मानि बाधथाः सुपायनास्मै भवस्तु पवंचन ॥ माता पुत्रं यथा
सिद्धाभ्ये नं भूमि उर्णुहि ॥ उच्छ्रं च मा पृथिवी सुतिष्ठतु सहस्रं
मित उपहि श्रयं तां ॥ ते गृहा सो घतं तु तो न वं तु विश्वास्तु मेरा
रणाः संवत् ॥ उत्ते स्ताभ्यामि पृथिवी स्वपरी मं लो गं निदधन्मो ८०

अहं रिषं ॥ इतोऽस्मिन् पितरो धारयंतु ते त्रायमः सादना ते मिनोतु ॥
प्रतीचीने ममिह नीष्वाः पणमिवादधुः ॥ प्रतीचीने मम पणम
श्वर शनयाथा ॥ २८ ॥ ॥ इति सप्तमाष्टके षष्ठोऽध्यायः ॥
निवर्तध्वं मानुगा तास्मात्सीषन्तरे वतीः ॥ अग्नीषोमायु नर्व
सू अस्मे धारयतं रयिः ॥ पुनरे नानि वर्तय पुनरे नान्या कुरु ॥
इदं एषा नियच्छत्वाग्निरे ना उपा जतु ॥ पुनरे तानि वर्तताम
स्मिन् युष्यंतु गोपतो ॥ इहैवाग्ने निधारयेदतिष्ठतु यारयिः ॥
यन्नियानं न्ययनं सं ज्ञानं यस्मिन् यथा ॥ आवर्तं निवर्तनं
योगोपा अपितं कुवे ॥ यउ दानं ययनं सं ज्ञानं यथा ॥

अनावर्तनं निवर्तनमपि गोपानिवर्ततां ॥ आनिवर्तनिवर्तय
 पुनर्न इदं गादेहि ॥ नीवानिभुनजामहे ॥ परिवोविश्वतो
 दधाउर्जायते न पयसा ॥ ये देवाः केच यज्ञियास्ते रे घ्मास
 सृजंतु नः ॥ आनिवर्तनवर्तय निनिवर्तनवर्तय ॥ १ ॥ नम्या
 श्वतस्रः प्रदिशस्ताभ्यपनानिवर्तय ॥ २ ॥ एकपट् ॥
 भद्रं नो अपिवातय मनः ॥ अग्निमीळे कुर्यात्पविष्टं शा
 सामित्रं दुर्भरीतुं ॥ मस्य धर्मस्य २ रेनीः स पयं विमातुस्तुभः ॥
 यमा सा रूपनी वंभा सा केतुं वर्धयंति ॥ आजते श्रेणिदं ॥ ३

अर्घो वि शो गालुरेति प्रयदानद्विवो अंतान् ॥ कविरभ्रं दीद्या
 नः ॥ जुषन् व्यमानुषस्योर्ध्वस्तस्था वृध्वा यजे ॥ मिन्धं सम
 पुरयति ॥ सहि २ ने मोहविर्या वंजः श्रुष्टी दस्य गालुरेति ॥ अग्नि
 देवा वा रीमंतं ॥ २ ॥ यजासा हंडुवर्धे गिर्ध्वस्य रौबस्य ॥
 अग्नेः सुतमा सुमाहुः ॥ नरे ये केचास्मदा विश्वे ते वा मजास्युः ॥
 अग्निं हविषा र्वचं दुतः ॥ कृष्णश्चेतोरुषो यामो अस्य ब्रध्नक
 अउत रौपो यदा स्वान् ॥ हिरण्यरूपं जनिता जजान ॥ ए
 वा ते अग्ने विमदो मनीषासुर्जनपादमृतेभिः सजोषाः ॥
 गिरा आहूतवशस्फती रिमान इषमृजे सुक्षिति विश्वमा
 भाः ॥ ३ ॥ आग्निं न स्वष्टिभिर्होतारं वा वृणीमहे ॥ ॥

यज्ञायस्तीर्णबर्हिषेविवोमदेशीरं पावकरोचिषं विवक्षसे ॥ त्वा
मुते स्वाभुवः शुभं स्य अराशसः ॥ वेति त्वा मुपुसे च नी विवोम
दज्जुजीतिरग्न आहुतिर्विवक्षसे ॥ त्वे धर्माण आसते नु
हभिः सिंचतीरिब ॥ कृष्टा रूपाण्यर्जुना विवोम विश्वा अग्नि
प्रियोधिषे विवक्षसे ॥ यमग्ने मन्य सुरयिं सह सा वन्नम
ये ॥ तमानो वाजसातये विवोम देयने शुचित्रे माभरावि
वक्षसे ॥ अग्निर्जातो अथर्वणा विदद्विष्वा निकाव्या ॥
सुबहुतो विवस्वतो विवोम दे प्रियो यमस्य काम्या विवक्ष
से ॥ ४ ॥ त्वां यज्ञेष्वीषते गे प्रयत्यध्वरे ॥ त्वं वसूनि का

श्रीः

८३

म्मा विवोम दे विश्वा दगा सिदाशुषे विवक्षसे ॥ त्वां यज्ञेष्वा वि
जं चारुमने निषेदिरे ॥ द्युत प्रतीकं मनुषो विवोम दे शुक्रं चैतिष्ठ
मक्षभिर्विवक्षसे ॥ अग्ने शुक्ले ण शो चिषोरु प्रथयसे वृद्धत ॥
अग्निके दन्ध पायसे विवोम दे गर्भं दद्यासि जामिषु विवक्षसे ॥
॥ ५ ॥ कुहश्रुत इन्द्रः कस्मिन् द्यनने मित्रो नश्यते ॥ ऋषीणां
वाघः क्षुभे गुहा वाच कषे गिरा ॥ इह श्रुत इहो अस्मे अद्य स्त
वे व ऋक् चीषमः ॥ मित्रो न योजने धाम शश्वक्ने असा म्या ॥
महो यस्पतिरावसो असा म्या महो रम्यस्य तृत्तु जिः ॥ न
ती वज्रस्य च षोः पिता पुत्रमिव प्रियं ॥ सुजानो अश्वा वात

स्यधुनीदेवोदेवस्यवज्रिवः॥स्यतापथाविरुक्मतासुनानस्तो
 ष्यध्वनः॥तंसाचिहातस्याश्वागात्रजात्मनावरुध्वै॥यथो
 देवोनमस्योयंतानविर्विदाय्यः॥६॥अभगमतोशनापृच्छ
 तेवांकदर्शनआगृहं॥आजगमथुःपराकाहिवश्वगमश्चम
 र्म॥आनइद्रपृच्छसेस्माकंजहोयतं॥तस्मायाचामहेवशु
 संयदुंनमानुषं॥अकर्मादस्युरभि नोअमंतुरमवतौजमा
 नुषः॥तंतस्यामित्रहंन्यधर्दासस्यदंभप॥तंनइद्रश्वरश्च
 रैरुतलोतासोवर्द्धणा॥पुरुत्रातेविपुर्तयो नवंक्षतक्षोणयो
 यथा॥तंतंन्यत्रहसेचोदयोन्दकापाणेभ्रवज्रिवः॥गुहा

श्रीः
 ८३

यदीकवीनांविशानक्षत्रशसां॥७॥मक्षूतातइद्रदानान्यस
 आक्षाणेभ्रवज्रिवः॥यदुच्छस्यदंभयोजातंविश्वसया
 वनिः॥माकुश्रयगिद्रश्वरस्वीरस्मोभ्रवंननिष्ठमः॥वयं
 वयंतआसांस्फोस्यामवज्रिवः॥अस्मेतातइद्रसंतुस
 साहिंसंतीरुपस्थदाः॥विद्यामयासांभ्रजोचेरुनानवज्रि
 वः॥अस्तायदपदीवर्द्धतक्षाःशचीनिर्वेद्यानां॥शुसंप
 रित्रदक्षिणिहिश्वावेनिशिश्नयः॥पिवापिवेदिंद्रश्वरसो
 ममारिषण्योवसवानवस्कःसन्॥उतत्रायस्वगणतोमद्या
 नोमहश्वराघोरेतस्त्वधीनः॥८॥यजामहइद्रवडदक्षिणं

सं० ७
८४

हारीणोरथाः विव्रतानां प्रमथ्य द्रोणवद्वध्वधान् नृदिसेना
निर्दयमानो विराधसा ॥ हरीन्वस्य यावने विदेवस्त्रिद्रोमस्यैव
अवावृत्रहभुवत् ॥ क्रभुर्वाजः क्रुद्धः पश्यते शवो बहुक्षणे
मिदं सस्यनाचित ॥ यदा वज्रं हिरण्यमिदं धारयं हारी यमस्य
बहुतो विस्तरिनिः ॥ आतिष्ठति मघवासनं श्रुतं इन्द्रो वाजस्यदी
र्घश्रवसस्पतिः ॥ सोचिन्नुवृष्टिस्तथा ॥ ३ ॥ स्वासन्ध्या ॥ इन्द्रमश्रु
णि हरितामिषु स्तुते ॥ अवेति स्रक्ष्यं स्तुते मधुरिद्रो
तिवातो यथा वनं ॥ मोवाचा विवाचो मधुवाचः परुसहस्रा
विवाजघानं तं नरिदस्य पौंस्थं गणीमसि पिते वयस्तविषी

श्रीः
८४

वावृत्रेशवः ॥ सोमं त इन्द्रविमदा अजीजनन् नृव्यं पूरुतमं स्र
दानवे ॥ विद्मस्यस्य भोजनमिनस्य यदा पशुन गोपाकराम
हे ॥ मीकिर्न एना सरव्या विद्योषुः स्तवचेंद्रविमदस्य चक्रपेः ॥
विद्महिते प्रमतिं देवजामिव दस्मो ते संतु सख्या शिवानि ॥ ८ ॥
इन्द्रसोममिमेव मधुमंतं च सुतं ॥ अस्मै रयिं निधारयु चिवा
मदे सहस्रिणां पुरुवसो विवदसे ॥ ९ ॥ वायुः सोमि रुक्तेस्य
रुव्येभिरीमहे ॥ शचीपते शचीनां विवादो मे श्रेष्ठ नोधि
हि वार्या विद्वत्सो यस्पतिर्वा र्याणामसि रधस्य नोदि
तो ॥ इन्द्रस्तोत्रेणामवितत विवाभे रद्वेषानः पाह्यं सवि

वक्षसे ॥ शुवंश क्रामाया विना समीचीनिरमंथतं ॥ विमदे
नयदीक्षिता नासया निरमंथतं ॥ विश्वेदेवा अक्षपंत समी
च्यो निर्णयंत सोः ॥ नासमावब्रुवंदेवाः पुनरावहतादिति ॥ म
धुमन्मेपरा यणं मधुमत्पुनरायनं ॥ तानो देवा देवतया सुम
वं मधुमतस्कृतं ॥ १० ॥ भद्रं नो अपि वा तयम नो दक्ष मुत क्रतुं ॥
अधाते सस्ये अधा सो विवो मदेरणना वो नयवसे विवक्षसे ॥
हृदि स्थ शस्त आसते विश्वेषु सो मध्या मस्त ॥ अधा क्रामा इ
मे मम विवो मदे विति छंतं वस्त य वो विवक्षसे ॥ उत व्रतानि
सोमते ग्राहं मिना मिपाक्या ॥ अधापिते व बस्त नवे विवो

मदे मयानो अभिचिदुधादिवक्षसे ॥ समुप्रयंति धीतयः सर्गा
सो वतां इव ॥ क्रतुं नः सोम जीवसे विवो मदे धारया च मसा इ
व विवक्षसे ॥ तव ये सोम शक्ति निर्नि क्रामा सो य णि वरे ॥
गत्स स्थ धीरास्त रव सो विवो मदे व्रजं गोमै धि न विवक्षसे ॥ पत
॥ ११ ॥ पशुं नः सोम रक्ष सि पुरुत्रा वि छितं जगत् ॥ समा
कृणोषि जीवसे विवो मदे विश्वा संपश्यं भु वना विवक्षसे ॥
सं नः सोम विश्वतो गोपा अदाभ्यो भव ॥ सधरा जन पस्त्रि
यो विवो मदे मानो उः रं स ईशता विवक्षसे ॥ सं न सोमस्त
क्रतुर्व यो नैया य जा गृहि ॥ क्षेत्र चित्तरो मनुषो विवो मदे
उहो नः पास्व हस्तो विवक्षसे ॥ सं नो वृत्र हंत मे द्रस्ये दो शि

वः सरवा ॥ यस्मीवेह ते समिधे विबोम देयुध्यमानास्तो कसा तो विवक्षसे ॥
 अयं घसतुरो मइहस्यवर्धुः प्रियः ॥ अयं कक्षीयतो महे विबोम
 देमतिं विप्रस्यवर्द्धयद्विवक्षसे ॥ अयं विप्रायदाशुषवा जाइयति
 गोमतः ॥ अयं सप्तभ्य आवर विबोम दे प्राधं श्रोणन तो रिष
 द्विवक्षसे ॥ १२ ॥ प्रह्य णाम नीषास्या ह्यं यति नियतः ॥ प्र
 दस्त्रा नियुद्धयः पुष अविष्टुमाहिनः ॥ यस्य स न्महिलं
 वाताप्यमयं जनः ॥ विप्र आवं सद्धितिभिः श्रिकेतसुष्टतीना
 ॥ सवेद सुष्टतीनामिदुर्नपूषा रवा ॥ अभिपसुरः पुषा

८६

यतिव्रजन आप्रपायति ॥ मंसी महि सावयमस्माकं देवपूषन् ॥
 मतीनां च साधनं विप्राणां चापव ॥ प्रसर्पियं जानां मश्वरं धोरथा
 नो ॥ ऋषिः स यो मनुर्दितो विप्रस्ययावयत्सरवः ॥ १३ ॥ आधीषमा
 णा याः पतिः शुचायाश्च शुचस्य च ॥ वासो वायो नीनामा वासां
 सिमर्मजत ॥ इनो वाजानां पतिरिनः पुष्टीनां सरवा ॥ प्ररमश्रुहयतो
 दूधो द्विरथा यो अरुदाभ्यः ॥ आतेरथस्य एष न जातुरं वरुक्षः ॥
 विश्वस्थार्थिनः सरवासनो जाजनपच्युतः ॥ अस्माकमजरिथं
 पूषा अविष्टुमाहिनः ॥ सुवदाजानां वृध इमं नः शृणवद्वं ॥ १४ ॥
 उनसत्सु मेजरितः साभिवे गोयत्सु च ते यजमाना यशिक्षं ॥

अनाशीर्दुर्महमस्मिन्मृतासस्युतंरुजिनायंतमाभुं ॥ यदी
दहं युधये सन्नयान्यदेवयुतन्या ३ शुभुजानान् ॥ अमातेव
मं वृषभं पचामि तीक्ष्णं सुतं पंचदशानि विचं ॥ नाहं तं वेदय इति
ब्रवी स देव युत्सं मरणो जघनवान् ॥ यदा वारम्यत्समरणम
घावदारिद्र्यमेव पचाप्रजुवंति ॥ यदा ज्ञातेषु वृजिनेष्वसंवि
श्वे सती मघवानो म आसन् ॥ जिनामिवेक्ष्ये म आसंतमा
भुं प्रतं क्षिणां पर्वते पादगृह्य ॥ न वा उमां वृजने वारयंते न
वता सो यदहं मनस्ये ॥ मम स्वनात्क्युकर्णो भयातएवे रत ८७

धूम्रिकरणः समेजात् ॥ ३५ ॥ दर्शनं च भूतपां जनिं शान्बहुक्षदः
शरवे पसमानान् ॥ येषु वा ये निनिहुः सरवायमध्यन्वेषु पवयो
ववस्कः ॥ अश्ववैशीर्मु ३ आयुरानहृदधं न एवो अपरोतुर्ष
त् ॥ देववस्ते परितं न भूतो यो अस्थपा रैरजसो विवेष ॥ गावाय
वप्रयुता अर्यो अक्षता अपम्यं सह गोपाश्चरंतीः ॥ रुवा इदयो अभि
तः समायन्कि यदा सु स्वपतिश्चंदयाते ॥ सं यद्वयं यवसा रोज
नानामहं यवा दउर्वज्जे अंतः ॥ अत्रा युक्तो वसा तारमिच्छादधो
अयुक्तं पुन न ह ववान् ॥ अत्रेड मे मंससे ससमुक्तं द्विपाचयच्च
तुष्यात्सं सृजानि ॥ स्त्रीभिर्यो अत्र वषणं पतमा दमुद्रो अस्मवि

सं० ७

भजानिवेदः ॥ ३६ ॥ यस्यानक्षाडहिताज्ञात्वास्वकस्तांविहंति
भिममातेअंभो ॥ कतरोमेनिप्रति तंमुचातेयईवहातेयः ईवावरे
मात् ॥ किपतीमोषामर्मतोवभूयोः परि। श्रीतापन्यसाबावेण ॥
नद्रावसुर्भवति यत्कपेराः स्वयंसा मित्रंवनुतेजनेचित् ॥ पत्तो
जगारप्रसंचमत्तिशीर्षाशिरः प्रतिदंभीवरुथं ॥ आसीनउर्ध्वा
मुपसिद्धिणातिमुहुः तानामन्वेतिभूमिं ॥ बहन्नायोअपत्ता
रोअर्धतिष्ठौमाताविषितोअत्तिगर्भः ॥ अंमस्यावत्सरिहति
मिमामकघानुवानिदधेधेनुरुधः ॥ सप्तवीरासोअभराउदा
यन्तयेतेरातात्समजगिरंते ॥ वनवपश्वातास्थि विमंतआयं

दशप्राक्मानुवित्तिरंशम् ॥ ३७ ॥ दशानामिकंकपितं समानंतं हि न्वति
तवेपायीयः ॥ गर्भमातास्वधितं वक्षणास्वनेनंतं वषेयतीवि
ति ॥ पीवानंमेषमपचंनवीरान्युप्ताअक्षाअनुदीवः आसन ॥
हाधनुं हहतीमस्वः इतः पावित्रवंताचरतः पुनंता ॥ विक्रोशना
सोविष्वचआयन्यचातिनेभोनहिपक्षदधः ॥ अयंमेदेवः स
वितातदाहहूनइहूनवत्सपिरंनः ॥ अपश्यंग्रामंवहमानमारा
दचक्रयास्वधयावर्तमानं ॥ सिषत्तययः प्रयुगाजनानांसद्यः
शिश्नाप्रमिनानोनवीयान् ॥ एतोमेगावोप्रमरस्ययुक्तोमोषु

सं० ६

८९

प्रसेचीमुद्धरि नममं चि ॥ आपश्चिदस्य विनशंस्यर्थे सूरश्च
मर्क उपरो बभूवान् ॥ ३८ ॥ अयं यो वज्रः पुरुषा विवृत्तो
वः सूर्यस्य वृद्धतः पुरीषात् ॥ श्रवद्देनां परो जन्मदस्ति त
दमथी जरिमाणस्तरेति ॥ दक्षे दक्षे नियतामीमयद्वौस्त
तो वयः प्रपतान्मरुषादः ॥ अथेदं विश्वं सुवनं भयाते इन्द्राय
सुन्वदषये च शिस्त ॥ देवानां माने प्रथमा अति सं न्केत
त्रा देषा सुपरा उदायन् ॥ त्रयस्तपंति पृथिवीमनूपा द्वा वृन्
कं वरुतः पुरीषं ॥ सा ते जीवा वुरुत तस्य विद्धि मास्मे तादृगा

पग्रहः समर्थे ॥ आविस्वः कणुते गृहते बु सं स पादुरस्य निर्णि
जो न मुच्यते ॥ ३९ ॥ विश्वोस्म २ यो अरिराजगाम ममेदहश्च
शुरो नाजगाम ॥ जक्षी यादुना उत सोमं पपीया स्वाशितः
पुनरस्तं जगायात् ॥ सरो रु वदुषस्तस्मिन् गोवर्षं तस्मै व
रिमन्ता पृथिव्याः ॥ विश्वे च न वजनेषु पाभियो मे कुक्षीस्त
सोमः पृणाति ॥ अद्रिणा ते मंदिन इद्रुतुयान् स्त न्वति सोमा
न्यवसित्व मेघा ॥ पंचति तेषां अस्ति तेषां पृक्षेण यन्म
घवन्द्रयमानः ॥ इदं सूमे जरितरा चिकिद्भिः प्रातीये शीपं
नघी वेहति ॥ लोपाशंसि ह प्रत्यं च मत्साः क्राष्टा न राहं निर

सं० ७
९०

तक्ककक्षात् ॥ कथात एतदहमाचिकेतंगत्सस्यपाक
स्तवसोमनीषा ॥ त्वं नो विद्वद्भिरुत्थाविबोचोमर्धतेमद्य
वन्धेभ्याभ्यः ॥ एवाहिमांतवसंबद्धं यतिदिवाश्विमेवह
तउत्तराभ्यः ॥ पुरुसहस्रानि शिशामिसाकमशत्रुहिमा
जनिताजजान ॥ २० ॥ एवाहिमांतवसंजलुरुगं कर्मन्क
र्मन्वृषणमिंद्रदेवाः ॥ वधीवृत्रं वज्रणमंदसानोपव्रजं म
हिनादाशुषेवं ॥ देवास आ यमरश्मिरविभ्रन्वनावृश्वं
तोअभिविदिरायन् ॥ निरुद्धं दधतो वक्षणा सुयत्रा
कृपीटमनुतद्दहतिः ॥ शशः क्षरः प्रसंचंजगाराद्रि

९०

लोगेनमभेदमारार ॥ ब्रह्मंतं विद्वहते रथयानिबधदत्सो
वृषभंश्चुवानः ॥ सुपण्डितानरवमासिषायावरुद्धः परि
पदंनसिंहः ॥ निरुद्धश्चिन्महिषस्तर्षावानोधातस्माअ
यथंकर्षदेतत् ॥ तेभ्योगोधाअयथंकर्षदेतद्यब्रह्मणः
प्रतिपीयंसनैः ॥ सिमउक्ष्णो वसृष्टां अदेति स्वयंबलानि
तन्वः शृणानाः ॥ एतेरामीभिः सुशमीअभ्रवयेरेतन्वः
सोमउक्तेनैवदत्तुपनोमाहिवानो दिविश्रुवोदधिषेनाम
वीरः ॥ २१ ॥ वनेनवायोमथायिचाकन्धुचिवास्तो
माभुरणावजीगप्यस्याद्रिः पुंसदेनेषुहोतानृणानय

सं०

१२

स

नृतः क्षपावान् ॥ प्रेतश्च स्यात् उषसः प्रापरस्यान्ते ते स्योमन्तमस्य नृणां ॥
अनुविशोकः शतमावहन्तु कुत्सेन रथोयो असस सवान् ॥ कस्तेम
दइंद्रं त्योभूदुरेगिरो अभ्यु १ मे विधाव ॥ कदा हो अर्वा गुपमा मनी
षा आत्वा शक्यामुपमं राधो अन्ते ॥ कदु धुम्मी द्रुत्वा वतान् कयाधि
याकर सैकन्त आगन् ॥ मित्रानं त्यउरुगा यमत्या अन्ते सभस्य यद स
न्मनीषाः ॥ प्रेरयसूरो अर्थन पारये अस्पकामं जने धाडव गमन् ॥ गिर
श्रयेते तु विजात पूर्व नर इद्र प्रतिशि क्षंत्यन्ते ॥ २२ ॥ मित्रे तु ते स
मित इद्र पूर्वा धो मै ज्मना एधि वी का व्येन ॥ वराय ते यत वंतः सुता
सः स्वाभनं भवंतु पीतये मधुनि ॥ आमधो अस्मा असि चन्न मत्र इद्रा
य पूर्णं सहि सत्य राधाः ॥ सवा बधे वरि मन्ना पृथिव्या ज्म अभिक

१३

वानर्कः पे स्ये भव ॥ मान किं द्रः एतन्ना स्वो जो आसै यतं ते स
रमा य पूर्व ॥ आस्मारथं न एतना सु तिष्ठ यं भद्र या सुमसा
चोदया से ॥ २३ ॥ अनुक कः ॥ प्रदेव त्रा ब्रह्मणे गातुरे स्वपो
अच्छा मर सो न प्र युक्ति ॥ मही मित्र स्य वरुण स्य चा सिं पथु
ज्वय से रीर ध्या सु वृत्ति ॥ अध्वर्य वो ह विष्मं तो हि रुता छाप
इतो शती रुशंतः ॥ अवया च्ये अरुणः सुपर्णो स्तमा स्य च्व
मूर्मि मद्या सुहस्ताः ॥ अध्वर्य वो पइता स मुद्रं म पान पा तं
ह विषा य ज च्व ॥ स वो द द दूर्मि मद्या सु पूतं त स्मै सोमं मधु
मंतं सु नो त ॥ यो अनिष्मो दी द य द स्व श त र्यं विजा स इ व

सं०६
९२

ते अश्वरेषु ॥ अयां नयान्मधुमतीरपोदायानिरिरोवाद्येवीर्या
म ॥ यात्रिः सोमो मोदते हर्षते च कल्याणी नि युवतिभिर्नम
र्यः ॥ ता अश्वयो अपो अष्टा परे हियदासिं चा कषधीभिः
पुनीता त ॥ २४ ॥ एवेद्युने युवत योनमंतयदी मुशानुवा
तीरे सच्छा ॥ संजानते मनसा संचि कि त्रेध्वर्यवो धिषणाप
श्च देवीः ॥ यो वो वृताभ्यो अहणोऽलोकं यो वो मत्स्या अनिश
स्तेरमुंचत ॥ तस्मा इराय मधुमंतु मूर्मि देवमादनं प्रहिणोत ना
पः ॥ प्रास्मै हि नो त मधुमंतु मूर्मि ग भो ध्यो वः सिंधवो मध्व उ
त्तः ॥ अत ए पंमी अमध्वरेषा पोरेवतीः शुणु ता हवं मे ॥ ते

९२

तसिंधवो मत्सरमिंद्रपानमूर्मि महेतय उभे इयति ॥ मदचु
तमौ शानं न भोजामरि त्रितं तु विचरत मुत्स ॥ आवर्तत ती
रध्वरुद्धि वारागोषु युचोन नियवं चरती ॥ ऋषेज नित्री मुव
नस्प पत्नी रपो वंदस्व सद्यः स योनीः ॥ २५ ॥ हि नो तानो
अश्वरं देव यज्या हि नो त ब्रह्म स नये च नानो ॥ ऋतस्य यो
गे विष्य च मयः शुष्ठी वरी भर्तना सम्यमापः ॥ आपो
रेवती श्रयथा हिवस्वः कर्तुं च भद्रं विभ्रथा मृतं च ॥ रा
यश्च स्तु स्वपस्य पत्नीः सरस्वती तद्रुणा ते व धोया स्तु
प्रति यदा पो अहश्च मायती र्तं पयां सि बिभ्रती मर्चति ॥

अध्वयुभिर्मनसासंविदाना इन्द्राय सोमं सुषुतं भरंतीः ॥ एता आ
 गन्नेवतीर्जाविध्या अध्वयवः सादयता सखायः ॥ निवर्ति
 विधतन सोम्या सोमापां नम्रासंविदो नासरनः ॥ आगमना
 पशुशतीर्वाहिरेदं न्यध्वरे असदं देवेयं तीः ॥ अध्वयवः स
 नुते द्वाय सोमं भवेद्भिवः सुशरवा देव्यज्या ॥ २६ ॥ आ
 नो देवाना मुपवेतु शं सो विज्वेभिस्करे रव से यजन्तः ॥
 ते भिवर्यं व सुषस्व यो भवे मतरं तो विश्वा दुरिता स्याम ॥
 परिचिन्मती इति ण भम न्या इत स्य पथानमसा विवा
 सेत ॥ उत्तमेन क्रतुना संवदेत श्रेयांसं दध्मं मनसा ज

गभ्यात् ॥ अध्याधिधीतिरससृग्रमं शास्तीर्थे न हस्मसु
 पयं रूमाः ॥ अमान रमसु वितस्य शेषं न वेद सो अम
 ताना मभूम ॥ निस्य श्वक न्यास्व पतिर्दमना यस्मा उदे
 वः सविता जजान ॥ न गो वा गो भिरय मे मन ज्यात्सो अ
 स्मे चारुश्च दधत स्यात् ॥ इयं सारुया उषसा मि वक्षा
 यदुक्षमंतः रावसा समा यन् ॥ अस्य सक्तं तिज रितुमि
 क्षमाणा अना राग्मा स उपयंतु वाजाः ॥ २७ ॥ अस्ये
 देषा सुमतिः पत्रथाना भवत्स व्याभिर मनो गौः ॥ अस्य
 सनीळा अस्तरस्य यो नौ समान आभरणे विभ्रमा

णाः॥ किस्विदनेकउसरदा आसयतोद्यावापृथिवीनिहतस्तः॥
 संतस्थाने अजर इतर्त्तु आहानिपूर्वा रूप सोयतंत ॥ नेता
 वदेनापरो अत्यदसि क्षासद्या नापृथिवी विभर्ति ॥ स
 नेपवित्रं कृणुत स्वभावा मदी स्वर्यं न हरितो वहंति ॥
 स्ते गो नक्षामस्येति पृथ्वी मिह न्न वा तो विह वा त्ति भूमा ॥
 मित्रो यत्र वरुणो अज्यमानो गिर्वने नमस्य सृष्ट रोक ॥
 स्तरी र्धस्तुत सद्यो अज्यमाना मथिरव्यधीः कृणुत
 स्व गो पाः ॥ पुत्रो यत्सर्वः पित्रो जेनिष्ठ ह्यम्या गौर्जगा
 रयद्दृष्टं च ॥ उत कप्वं नृषदः पुत्रे माहु कतरया

वोचनमादत्तवाजी ॥ प्रकृष्टाय रुद्रादपि न्वतो चर्त्ततमत्र
 नकिरस्मा अपीपेत् ॥ २६ ॥ प्रसु गंतायियसानस्यसा
 क्षा विवरे निर्वरां अभिषु प्रसीदतः ॥ अस्माकमिंद्र उभयं
 जुजोषति यस्तो म्यस्यां च सोबुवो नति ॥ वीर्या सिदिमा
 निरोचनात्रिः पार्थिवानिरजसा पुरुषुत ॥ ये सावहति
 सुदुरचरां उपते सुवन्वतुं न गवनां उरा च सः ॥ तदिन्मे
 छंस्तद्दृष्टुं वपुष्वरं पुत्रो यज्जानं मित्रो रचीयति ॥ जा
 यामतिं वहति वगुना समसु सद्भद्रा नहतिः परिष्ठतः ॥

स. ७
९७

तदित्थं चरुमतिव चारुदीप्य मगा वो मच्छा संवहतुं न च्येन
वः ॥ माता यन्तु मृथस्मर्या निवाण स्य सप्त भोतुरि
तः ॥ प्रबोछारिरिचे देव युष्मदमे कोरुद्रे नि याति तु
र्वणिः ॥ जरा वा ये स मृतेषु दावने परिव तु मेभ्यः सि च ता
मधु ॥ २९ ॥ निधीयमान मप गूळ मप म्रमे देवान
व्रत पाउवा च ॥ इंदो विद्या अनुस हि सा च च दश ते नाह
मग्ने अनुशिष्ट आगो ॥ अक्षेत्र विक्षेत्र विदं द्य प्रद
सं ब्रेति क्षेत्र विदा नुशिष्टः ॥ एतद्दे नद्रमनुशासन

९९७

स्योतस्वुतिं विदं सं जसीनां ॥ अद्येड प्राणी दममन्ति मा
दापीवृ तो अच्यय माह तु रूचः ॥ एते न मा पजरि मा
युवान महेक न्यसुः सुमना वरुव ॥ एतानि भद्रा क
लशक्रिया मकुरु श्रवण दद तो मघानि ॥ दान इहो म
घवानः सो अस्त्व यं च सो मोहदियं विभर्ति ॥ ३० ॥
॥ इति सप्त माषके सप्त मोध्यायः ॥ ७ ॥ ॐ प्र माघा
वैश्वदेव्यद्रः प्रगाथः परागाय यो देव कुरु श्रवण स्यत्रा
सदस्य वस्य दान स्तुतिः पराभिर्दत्त तो मित्रातिथौ

स. ७
९६

साजितस्नेहाद्विरूपमश्रवसंपुत्रमस्य शोक यत्ना
वेपाः षडूनामौजवान्याक्षोक्षकपिप्रशंसा वाक्षकि
तव निदाचसप्तमीजगस्युभ्रतुकोचानाको वैश्वदे
वंतुहि त्रिष्टुवंतं तूषासानक्तानमोदादशासौ योभित
पाः सौयं जागतं वै त्रिष्टुष्टदशम्यास्मिन्नः पंचमुष्टना
निद्रो यो वां षडूनाकाक्षीवतो योषाश्चिन्नं हि त्रिष्टुवंतं
रथं यांतं समानं त्वं सुहृस्यो योषयो स्ते वै कादशाक्ष
स्तोत्रा मे हि त्रिष्टुवंतं वा यातुनि त्रिष्टुवादि दिवस्पति
दादशा वत्स प्रिरागने मंतु ॥ ५६ ॥ ॐ प्रमायु मुज्जेप्र ९६

सुजो जनां नावहामि स्म पृषणमंतरेण ॥ विश्वे देवा सो
अधमा मरक्षो हः रा सुरागादिति द्योष आसीत् ॥ सं
मातपं सभितः सपत्नी रिव पश्य विः ॥ निवाच्यते अम
तिर्न गता जसुर्वै न वेवी यते मतिः ॥ मृषो न विश्नाम
दंति माच्यः स्तोतारं ते शतक्रतो ॥ सकसु नो मद्यवन्ति
दृष्ट्वा भाषिते वनो भव ॥ कुरुश्रवणमादृष्टिपिरा
जानत्रा सदस्यवं ॥ महिष्ठं वा म्यतामृषिः ॥ यस्य
माहरितोरथेति श्रोतवहति साधुया ॥ स्तवे सहस्रदक्षे

स० ६
२७

क्षिणे ॥ ३ ॥ यस्य प्रस्वादे सो गिर उपमश्रवसः पितुः ॥
क्षेत्रं नर ण्वमूचुषे ॥ अधिपुत्रोपमश्रवो नपामित्राति
थेरिहि ॥ पितुषे अस्मि बंदिता ॥ यदीदीयामतानामु
वतवामस्यानां ॥ जीवेदिमघनामम ॥ न देवानामति
व्रतं शतात्मानं न जीवति ॥ तथा युजा विवाहते ॥ २ ॥
प्रावेपा माहृतो मायति प्रवाते जाडरिणे वर्ततानां
सोमस्येव मौजवस्य भक्षो विर्त्तदिको जागृविर्म

२७

समच्छान् ॥ नमामि मेधनजिह्वा कृष्णशिवा सखिभ्य
उतमस्य मासीत् ॥ अक्षस्माह मे कपरस्य हेतोरनुव्रता
मपजायामरोच ॥ द्वेष्टि श्वश्रुरपजायारुणोऽजिनायि
तो विंदते मर्दितारं ॥ अश्वस्ये जरतो वरुणस्य नाहं विद
मि कितवस्य भोगं ॥ अन्ये जाया परिमृशंस्य यस्य
गृध्रदेदनेवाज्यक्षः ॥ पिता माता भतरण नमाहुर्न जा
नीमो नयता बद्धमेतं ॥ यदादीच्ये नदविषाण्येभिः परा
मभ्यो वहि ये सखिभ्यः ॥ न्युक्ता श्ववग्नवो वाचमक्र

स ७

९८

तः एमीदेषां निष्कृतं तारिणीव ॥ ३ ॥ सभामेति कितवः
 पृच्छमानो जेष्यामीति तन्व ॥ ३ ॥ अक्षो सो अ
 स्यवितिरंतिका मंत्रविदी न्नेदपतः आकृतानि ॥ अक्षा
 स इदं कुर्वी नो नितोदिनो निवृत्तानस्तपनास्तापयिष्य
 वः ॥ कुमारदेव्या जयतः पुनर्होममध्यासं पृच्छताः कि
 तव स्मवर्हणा ॥ त्रिपंचोराः कीकतिव्रातपषादवइव
 सविता सस्यधर्मा ॥ उग्रस्य चिन्मयवेनानमंते राजाचि
 देभ्यो नम इत्युच्यते ॥ नीचावर्तत उपरिस्फुरं स हस्ता

९८

सो हस्तवर्तं सहंते ॥ दिवा अंगारा इरिणे मुखाः शीताः सं
 तो हृदयनिर्देहति ॥ जायातप्यते कितवस्य हीनामाता पुत्र
 स्य चरतः कस्वित् ॥ ऋणावा विभ्यधनमिच्छमानो येषां
 सतमुपनक्तमेति ॥ ४ ॥ स्त्रियं दृष्ट्वा यः कितवस्ततापः स्येषां
 जायां सकृत्ते च यानि ॥ पूर्वाह्ने अश्वान्मुयुजेहि बभूवुः
 सोऽजग्रे रंते दृष्टः पपाद ॥ मोवः सेनानीर्मह तो गण
 स्य राजा व्रातस्य प्रथमो बभूव ॥ तस्मै कृणोमि नयनसि
 णाधिदशाहं प्राचीस्तद्वतं वदामि ॥ अक्षैर्मादीमः क

विमित्कृषस्ववित्तेरमस्म बहुमन्यमानः॥ तत्र गावः कि
 तव तत्र जायात नो विचष्टे सविताय मर्यः॥ मित्रं कृषु
 स्वतु मृकतानोमानो धोरेण चरत निधृष्युः॥ निवो नु
 मनुर्विशतामरातिरं यो बभूवोऽश्वसितौ न्वस्तु॥ १५॥
 अबुधमुमइंद्रवंतो अग्न योज्योतिर्भरंत उषसो मुष्टिषु॥
 मही धावा पृथिवी चेततामपो धादेवानामव आवृणी
 महे॥ दिवस्पृथिव्योरव आवृणी महे माहं सिंघ्रन्यव
 तां छर्मणा वतः॥ अनागास्तं सूर्यमुषासमी महे भद्रं

सोमः सुवानो अद्या कृणोतु नः॥ धावानो अद्य पृथिवी अ
 नाग सोमहीत्रा येतां सुविताय मातरा॥ उषा उच्छ सप
 वाप्यतामघं स्वस्य१ गिंसमिधानमी महे॥ इयं न उस्त्र
 प्रथमा स्फुदेव्यं रेवत्सु निभ्यो रेवती व्युष्टिस्तु॥ आरेम
 मुंडुर्विदत्रस्य धीमहि स्वस्य१ गिंस०॥ प्रथाः सिस्त
 ते सूर्यस्य रश्मिर्न ज्योतिर्नरंती रुषसो व्युष्टिषु॥ न
 द्रानो अद्य श्रवसे मुच्छतस्व०॥ ६॥ अनामी वा उषस आ
 चरंतु न उदग्ग योजिहतां ज्योतिषा बृहत्॥ आयुश्चाता
 माध्वना मत्तु जिंरथं स्व०॥ श्रेष्ठो नो अद्य सवितव

रुण्यं भागमासु वसति रत्नभा उतसि ॥ रा. योजनि त्रीं विषणा
मुपब्रुवे स्व० ॥ पिपतु मात दृतस्य प्रवाचनं देवा वयन्मनुष्या
३ अमना हि ॥ विश्वा इडस्मा स्पकुहेति स्रयः स्व० ॥ अदृष्टो
अद्य बहिषस्तरी मणिग्राव्या ॥ योगे मन्मनः साधु ईमहे ॥
आदिमानां शर्मणि स्वाभुरण्यसि स्व० ॥ आनो बहिः सध
मादेव हृदि विदेवा ईके सादया सप्त हो हन् ॥ इदं मित्रं
वरुणं सातयेत गं स्व० ॥ ७ ॥ तं आदि सा आगता सर्व
तातयेदधेनो यस्तमवता स जोषसः ॥ इह स्पतिं पृषण

मन्विना भगं स्व० ॥ तं नो देवा यच्छत सुप्रवाचनं छदिर
दियाः सुभरं रपाय्यं ॥ पश्चेतो कायतनया यजीवसे स्व०
विश्वे अद्य मरुतो विश्वं उती विश्वे न वस्वग्नयः समिदुः ॥
विश्वे नो देवा अवसागमंतु विश्वमस्तु इविणं वा जो असे ॥
यदेवा सो वथ वाजसांतो यंत्राय ध्वेयं पिपथा संरुः ॥ यो व
गोपी धेनवः स्य वेदते स्याम देव वीतयेतुरासः ॥ ८ ॥ उ
षासानक्तं इह तीक्ष्णं शसाध्यावाक्षामावरुणो मित्रो
अर्यमा ॥ इदं दुवे मरुतः पर्वतां उप आदि सां ध्यावापृथि

स०७

३

वीअपःस्वः॥द्यौश्चनःपृथिवीचप्रचेतसः॥क्रतावरीरक्ष
तामंहसोरिषः॥माडविंदत्रानि॥क्रतिर्नईशततदेवाना
मवोअद्याष्टणीमहे॥विश्वस्मान्नोअदितिःपावंहसोमा
तामित्रस्पवकणस्परेवतः॥स्वर्वज्योतिरवकंनशीमहि
तदे०॥गतावावदंनपरशांसिसेचतुडप्यनिर्ऋतिंवि
श्वमत्रिणं॥आदिसंरामरुतामशीमहितदे०॥ए
दोबहिंसीदतुपिन्यतामिकाबृहस्पतिःसामभिऋक्षा
अर्वतु॥सुप्रकेतंजीवसेमनधीमहितदे०॥९॥दि

१

विष्णुं यज्ञमस्माकमश्विनाजीराभ्वरंछणुतंस्रुतमि
ष्टये॥प्राचीनरश्मिमाहुतंष्टतेनतदे०॥४३पद्वयेस
हवंमारुतंगणपावकमृचसरमायशंभुव॥रायस्यो
पसोश्रवसायधीमहितदे०॥अपापेरुजीवधन्यभरा
महेदेवायंसुहवमधरश्रियं॥सुरश्मिसोममिंद्रियंय
मीमहितदे०॥सनेमतत्ससनितासनितभिवंयंजीवाजी
वपुत्राअनागसः॥ब्रह्मदिषोविश्वगेनाभरेरततदे०॥
येरुणमनोर्यतियास्तेष्टणोतनयद्वोदेवाइमहेतद्वय

स०७

२

तन ॥ जैत्रं क्रतुरयिमहीरवश्च रास्तदे ॥ १३० ॥ महदक्षमह
तामावृणीमहे वो देवानां बृहता मनवेषां ॥ यथावस्तु वीरजात
नं शामहे तदे ॥ महोजगनेः समिधानस्य शमीय नागामि
त्रैवरुणे स्वस्तये ॥ श्रेष्ठे स्यामसवितुः सर्वा मनितदे ॥
ये सवितुः सस्य सवस्य विश्वे मित्रस्य तत्र ते वरुणस्य देवाः ॥
ते सौभाग्यं वीरवद्भो मदन्नो दधात नद्रविणं चित्रमरमे ॥ सवि
ता पश्वा तास्तविता पुरस्तास्तवितो तरास्तास्तविता मधरा
ताव ॥ सवितानः सुवतु सर्वताति सवितानो रासतां दीर्घ

२

मायुः ॥ १३१ ॥ नमो मित्रस्य वरुणस्य चक्षसे महो देवा यतस्तं सप
र्यत ॥ दूरं दक्षो देवजाता यके तवेदिव सुत्राय सूर्यो यशंसत ॥
सामास साक्तिः परिपातु विश्वतो व्यावाचय त्रत तनन् हानि न
चा ॥ विश्वमयं नि विशते यदेजति विश्वा हापो विश्वा होदेति
सूर्यः ॥ नते अदेवः प्रदिवो निवासते यदेत शनिः पतरैरथ र्य
सि ॥ प्राचीनमयदनुवर्तते रज उदयेन ज्योतिषा मासि सूर्य ॥
येन सूर्य ज्योतिषा वाच्यसे तमो जगच्च विश्वमुदिय विभानुन ॥
तेनास्मद्विश्वाम निराम नाहुति मपामा वामपडम्भ सुव ॥ विश्व
स्य हि प्रेषितो रक्षसि त्रत महेक यलु चरसि स्वभा अनु ॥ य

सं०७

३

दद्यात्वास्तु येषि ब्रवावहेतन्नो देवा अनुमंसीरतक्रतुं ॥ तन्नो
द्यावापृथिवी तन्न आप इन्द्र एव तु मरुतो हव्यं वचः ॥ मा
शूनेभ्यस्मसूर्यस्य संहरिभर्तृजीवंतो जरणामदीमहि ॥ १२ ॥
विश्वाहास्ता सुमनसः सुचक्षसः प्रजावंतो अनमी वा अना
गसः ॥ उद्यंतं तामित्रमहादिवेदिवे ज्योती वाः इति पश्य
मसूर्य ॥ महि ज्योतिर्विन्निता विचक्षणभास्वंतं चक्षुषे
चक्षुषेमयः ॥ आसीहेतं बृहतः पाजसस्पतिवयं जीवाः प्र
तिपश्येमसूर्य ॥ यस्य ते विश्वास्तु वनानि केतुना प्रचरे
ते निचविरीते अतुंतिः ॥ अनागास्ते न हरिकेदी सूर्या

३

श्रीराम

कृद्धानो वक्ष्यसावस्मसो दिः ॥ शंभो नवचक्षसा शंभो
अद्वा शंभानुना शंभो हिमा शंभुणेन ॥ यथा शंभुचं
मसदुरोणे तत्सूर्यदग्निं यो हिरचित्रं ॥ अस्माकं देवा
उभयो यजन्मने शर्म मच्छतदिपदे चतुष्यदे ॥ अद
पि बहर्जयमानमाशितं तदस्मे शंभो ररपो दधात
न ॥ यद्दे देवाश्चक्षुमजिद्वयागुरुमनसो वा प्रयुतीदि
वहेळने ॥ अरावा यो नो अभिउच्छुनायते तस्मिन् दे
नो वसवो निधेतन ॥ १३ ॥ अस्मिन् इन्द्र एतु तो य

सं. ७

४

शस्वतिशिमीवतिकेदसिप्रावसातये ॥ यत्र गोषा
ताभ्यधितेषुखादिषुविष्वक्पतंतितिदिद्यवोचपास्ये ॥
सनःक्षुमंतसदेनयूणुहिगोअर्णसंरयिमिंद्रश्रवा
ध्यं ॥ स्यामतेजमतःशक्रमेदिनोयथावयमसुरम
सितदसोहृषि ॥ योनोदासआर्योवापुरुषुतादव
इंद्रमुचयेचिकेतति ॥ अस्माभिष्टेसुषहाःसंतुर
त्रवस्वमावयंतान्वनुयामसंगमे ॥ योदभ्रतिह
मीमश्वहरिनिर्घोअभीकेवरिवोविनृषास्ये ॥

४

तंविखादेसस्निमद्यश्रुतंनरमर्वाचमिद्रमवसेकरामहे ॥
स्ववृजंतंहिवामहमिंद्रश्रुश्रवानानुदंष्ट्रभ्रचोदनं ॥ सु
प्रमुचस्वपरिकुत्सादिहागहिकिमुत्तावांसुष्कयोर्बहुआ
॥ १४ ॥ योवांपरिज्मासुष्टदध्विनारथोदोषामुषासोहृष्य
हविष्मता ॥ शश्वत्तमासस्तमुवा मिदंवयंपितुर्नभासुहव
हवामहे ॥ योष्टदमतंस्सृताःपिन्वतंधियउत्पुर्धारीर
यतंतदुर्मसि ॥ यदासंभागंकृणुतनोअश्विनासोमंन
यारुंसुहवंमयवत्कनस्कृतं ॥ अमाजुरश्विद्रवथोमुवं
भगोनाशोभ्यादवितारापमस्यचित् ॥ अंभस्माचिनास

या कुर्य

त्यास्ये शोनिषुवाभिदाडुभिषजास्तस्यचित् ॥ युवं-यवानं
 नयंयाधारधंउनयुवानंवरथायतक्षथुः ॥ निहोमियसुहृथुर
 अस्यविबिज्वेलावांसवनेउप्रवान्या ॥ पुराणावांवीयीप्रब्रवाज
 नेथोहासथुभिषजामेयाभुना ॥ लावांनुनव्याविवसेकरामर
 पनासस्याश्रहरियथाहधत् ॥ १५॥ इयंवामकेश्रणुतंमे
 अश्विनापुत्रायेवपितरामह्वांशीक्षतं ॥ अनापिरुप
 असजास्यामतिःपुस्तस्याअभिरीक्षेस्वस्वतं ॥ यु
 वंहवंवधिमसाअगच्छतयुवसुषुतिचक्रथुःपुरंधय ॥
 युवंविप्रस्यजरणामुपेयुषुःपुनःकळेरकणुतंयुवदयः ॥

युवंवंदनमरमदाडुडूपयुयुवंसद्योविश्यत्तामेतवेकथः ॥
 युवंहरेभंरुषणागुहाहितंमुदैरयतंममवांसमश्विना ॥
 युवमवीसमुततक्षमत्रयेअमन्यंतंनक्राथुःसप्तवधये ॥
 युवंश्चेतंपेद्वेश्विनाश्वंनवभिर्वाजेनवर्तीचवाजिनं ॥ व
 कृत्यंदरथुयुवयत्सखंभगंनन्योहव्यमयोयुवं २६ ॥
 नतराजानावदितेकुतश्चननाहोअश्रोतिडरितंनकिर्भयं ॥
 यमश्विनासहवारुद्रवर्तनीपुरोरथंरुपथःपत्न्यासह
 अनातेनयातंमनसोजवीसोमैरथंयंवाभभवश्चक्ररश्चि
 ना ॥ यस्ययोगेडहिताजायतेदिवउभेअहनीरुदिनेनि

वस्वतः ॥ तावतिर्घातिं जय पाविपर्वतमपि न्यतं कायवेधेनुमन्विना ॥ एकस्य
चिद्वर्तिकामंतरास्याद्युवकाचीभिर्गर्तसिताममुचते ॥ एतं वांस्तोमम
श्विनावर्कैर्मोतक्षामभृगवोनरथं ॥ न्यमश्नामयोषणा नमर्थेनियं
नस्तुतनयदधोनाः ॥ १७ ॥ रथं यांतं कुहकोहवांनराप्रतिद्युमतसु
वितायभृषति ॥ प्रातर्यावाणं विभ्वं विरोविरोवस्तोर्वस्तोवहमान
पियाशमि ॥ कुहस्विदोषाकुहवस्तोरश्विनाकुहाभिपित्वं कत
कुहोषतुः ॥ कोवांरोयुत्राविधवेवदेवरं मर्यनयोषारुणुतेसध
सुआ ॥ प्रातर्जरेथेजरणेवकापयावस्तोर्वस्तोयंतागच्छथोग
हं ॥ कस्यवस्त्राभवथः कस्यवानराराजपुत्रेवसवनावगच्छथः ॥
युवांमृगेववारणा मगन्प्यवोदोषावस्तोर्हं विष्ठा निद्वयामहे ॥

१०

युवांदोत्रामृतुशाजुद्धतेनरेषं जनायवहथः ३ भस्पती ॥ युवां हघोषौ पर्य
श्विनायतीराक्षकचेडहिताप्ले वानरा ॥ नृतं मेजुद्धतभृतमक्तवेश्वा
वतेरथिनेशक्तमवते ॥ १८ ॥ युवंकवीष्टः पर्यश्विनारथं विरोकुस्तो न
जरितुर्नशायथः ॥ युवोर्हमश्नापर्यश्विनामध्यासाभरतनिष्ठतं
नयोषणा ॥ युवरुभुज्युयुवमश्विनावरां युवंशिंजारमुशानामुपा
रथुः युवोररायापरिसरयमासते युवोहमवसासुममाचके ॥ यु
वहृकां युवमश्विनाशायुवेविधंतविधवांमुकथः ॥ युवस
मिभ्यः स्तनयंतमश्विनापव्रजमृणुथः सप्तपास्य ॥ जनिष्ठाष्टयाषा
पतायत्कनीनकोविचारुहवीरुध्यादसनाअनु ॥ आसेरीयतेनिवनव

स०

१०६

सिन्धुवोस्मां अङ्गैः सव तितत्प तित्वनं ॥ जीवंरुदंति विमयं ते अश्वरेदीर्घा
मनुप्रसितिं दी प्रियुर्नरः ॥ वामं पितृभ्यो य इदं समे रिरेमयः पति
भ्योजनयः परिव्रजे ॥ ३९ ॥ नतस्य विघ्नत उषु प्रवोचत युवाह यस्य
वसाः क्षोभतियोनिषु ॥ प्रियो स्त्रियस्य दृषभस्य सरेति नो गृहं गमे
माश्विना त उदं मसि ॥ आ वामं गं सुमतिर्वा जिनी वस्य श्विनाह
सुका मा अयं स त ॥ अ भूतं गो पा मिथुना शुभस्पती प्रिया अ
यं म्णो उ यं अदीमहि ॥ तामं दसानामनुषोडरो ऽऽत्पत्तं
रयिं सह वीरं वचस्य वै ॥ कृतं तीर्थं सुप्रपाणं शुभस्पती रुद्राणु
पश्रेष्ठा मण्डमं तिहंतं ॥ कस्विद्व्यक्तमास्य श्विना विद्वर

स०

१०७

स्रामादयेथे शुभस्पती ॥ कईनिये मेकमतमस्य जग्मतुर्विप्र
स्थवाय जमानस्य वा गृहं ॥ २० ॥ समाभमु संपुरुकृतमु क्कण्ड
रथं त्रिचक्रं सवनागनिगमंतं ॥ परिमानविदथ्यं सुषेवृक्तिं
भिर्वयं व्युष्टा उषसो हवामहे ॥ प्रातयुं जं नास साधितिष्ठथ
प्रातर्या वाणं मधुवाहनं रथं ॥ विशो येन गच्छथो यज्वरीर्नरा
कीरे श्विना त होत मंतमश्विना ॥ अश्वयुं वामं बुपणि सुहसि
समग्निधं वाद्यत दक्षं दभूनसं ॥ विप्रस्य वायत्सवनानिग
छथो त आयातं मधुपेयमश्विना ॥ २२ ॥ अस्ते वस्तु प्रतरंता
यमस्य भूषं निवप्रहरास्तो ममस्मे ॥ नाचा विप्रः सारतवा

स० ता

१०८

चमयो निरामयजरितः सोम इंद्रं ॥ दोहे गामुपशिक्षा सरवायं प्रवो
चयजरितजरिमिंद्रं ॥ कोशेन पूर्णं वस्त्रं नान्युष्टमा च्यावयम
य देवा यश्चरं ॥ किमंगलामयवन्नोजमाहुः रीतिं शीहिमाशि
शयं त्वाष्ट्रं गोमि ॥ अग्रस्वती मम धीरस्तु रीक वस्तु विदं
भगमिंद्रा भरानः ॥ वां जना मम सये धिद्र संतस्ताना विद्रुय
ते समीके ॥ अत्रा युजं द्रुगु ते योह विष्मा नाना सुव ता सरवा व
धिश्चरः ॥ अननस्यं द्रुवत्तं योऽजस्मै तीव्रा सोमा आसुते
ति प्रयस्वान् ॥ तस्मै शत्रु सत्तु कां त्रा तरं क्रो निस्व पून्यव
तिहंति वृत्रं ॥ २२ ॥ यस्मिन्वयं यधिमाः शंसमिंद्रयः शिश्वा
यमश्च वाक्ममममे ॥ आरा त्रिस्तनयता अस्य शत्रु न्यसे

स०

१०८

यु माजं मानमंतां ॥ आरा छत्रुमपवधस्वदूरसुगो यः शं वः
पुरुदुततेन ॥ अस्मे महि यवमक्रो मदिंद्रुक्षीमि यं जरि
त्रे वाजरत्नाः ॥ प्रयमंतर्दपस वा सो अगमंती व्राः सोमा
वद्रुक्ता स इंद्रं ॥ नाह दमानं मयवानि यं निस्फन्वते वहस्मिभ
रिवामं ॥ उत प्रहमति दीमा जयाति रुतं यच्छूची विचिनोति
कात्ते ॥ यो देव कामो न धनारुणद्वि सामितं राया सृजति स्व
धावान् ॥ गोप्तिष्ठरे मा मतिदुरे वां यवेन शुभं पुरुदुत वि
ध्वां ॥ वयं राजभिः प्रथमाधना यस्मा केन वृजने ना जयेम ॥
वृहस्पतिर्नः परिपातु पश्चादुतोत्तरस्मादधरादधा योः ॥ इन्द्रः
पुरुस्ता उत मध्यतो नो सरवा सखिभ्यो वारिवः कृणोतु ॥ २३ ॥

अनुकोवौः॥ अद्यामुद्रं मत्तयः स्वविदः सध्वीचीविश्वाउर
 तीरनुषत॥ परिव्रजंते जनयो यथापतिं मयं नश्चुभ्युमघवा
 नस्तमे॥ नद्यात्तद्विगप्रवेति मे मनस्वे इत्कामं प्ररुहतादिश्र
 य॥ राजेवदं स्म निषदोन्निबहिष्यसिंस्तसोमेव पानमस्तु
 ते॥ विष्णुर्दिशो जमते रुक्मः स इहा यो मघवा वस्व ईदिवे
 तस्येदि मे प्रव० णो सप्तसिंघवो वयोवर्षांते दृष्टभास्यशुष्मि
 णः॥ वयो न दृष्टं रूपं लशमासं दसो मासः इदं मंदिनश्च
 मूषदः॥ जेषामनीकं रावसाद्विद्युतदिदत्स्व२ मं न वेज्योति
 रायं॥ रुक्मं नश्चद्वी विचिनोति कृत्स्न देवने संवर्गं यन्म

घवासूर्यं जयत्॥ नत्ते अन्यो अनुवी र्यं शकं नपुरा णो मघव
 नोत नूतनः॥ २४॥ विशं विशं मघवा य र्यं शायत जनानां धेनाव
 अवनाकेशदृषा॥ यस्याहं शक्रः सवनेषु रण्यति सुतीत्रैः सोमैः
 सह ते दत्तम्यतः॥ आपो न सिन्धुमभियत्समक्षरसोमा स इदं कु
 ल्या इव क्रुदं॥ वहुंति विशा महो अस्य सादने यव न दृष्टि दि मे
 न दानुना॥ दृषान क्रुदुः पतय द्रुत स्वायो अर्घ्यं मलीरकृणो
 दिमा अयः॥ ससुन्वते मद्यवाजी रसानवे विंद्योतिर्मनवे हवि
 षते॥ उज्जायतां परशुज्योतिषा सह भूयः क्रुतस्य सुदुघाप
 विरोचता मरुषो भावुना शुचिः स्व३ र्णं शुक्रं शुचि तसत्पतिः॥

स० त०

१०१०

गोतिष्ठरे०॥ वयंरा०॥ बृहस्पति०॥ इंद्रः पुर०॥ २५॥ आया विं हः स्व
पतिर्मदायघोभार्मणान् तु जानस्तु विष्मान् ॥ प्रवक्ष्यामि अतिवि
श्वासहोस्यपारिणमहतावृष्टेन ॥ सुखामोरथः स्रयेमाहुरितेति
प्यक्षवज्रो नृपते गमस्तौ ॥ सीभं राजस्तु पथायास्यवोडुवध
मतेपुषो वृष्ट्यानि ॥ इंद्रवाहो नृपतिं वज्रबाहुं सुप्रसुग्रा सुसाजि
षास एन ॥ प्रवक्ष्यामि वृषभं सस्यसुषममेमस्मन्नासधमादोवह
तु ॥ एवापतिं द्रोणसाचसचते समुजस्कनधरुणआवृषाय
से ॥ ओजः कृषसमृन्नायलेजप्यसो यथावे निपानमिनो वृष्टे ॥
गमनस्मेवसुमाहि रसिषं स्वाशिषं नरमायाहिसोमिभनः ॥
समीशिषेसास्मिन्नासस्तिवहिष्यानाच्छ्यातवपात्राणि च

स० त०

१०१०

मणा ॥ २६ ॥ एतच्छ्रामन्त्रथमादेवदूतयो कृण्वतश्रवस्यानि
उच्छरा ॥ नये शोक्यं जियां नावमारुमी मेव ते न्यविशंत केपयः ॥
एवैवापागपरे संतुदूळो श्वायेषां दुर्ज आयु युने ॥ इथाय
प्रागुपरे संतिदावने पुस्तुणि यत्र वसुनानि भोजना ॥ गिरिरेज्जा
नेजमाना अयस्यद्योः क्रददतरिक्षाणि कोपयत् ॥ समीचीने
धिषणे विष्कभायति वृष्मः पीत्वामदउक्कानि रंसति ॥ इमं विभ
मिस्तु कृतं ते अंकुशं येनारुजासिमयवच्छ फारुजः ॥ अस्मिंस्त
ते सवने अस्त्वो क्यस्त इष्टो मद्यव-बोध्या भगः ॥ गोतिष्ठ०
वयंरा० बृहस्प० इंद्रः पुर० ॥ २७ ॥ दिवस्पतिप्रथमं जज्ञो अग्नि
रास्मद्वितीयं परिजातवेदाः ॥ त इति यमस्कन्मणा उत्तस

स० ता

१०११

मिंधान एनं रजते स्वाधीः ॥ विधाते जग्ने त्रेधा त्रयाणि विधा
ते धाम विहता पुरुत्रा ॥ विधाते नाम परमगुहाय हि ज्ञातमुत्स
यत उजाजगंथ ॥ समुद्रे खानुमणा जप्स्व ३ तत् च क्षा इधे दिवा
आन ऊधन् ॥ तृतीये त्वारजसितस्त्रि वा समपासु पस्त्रे महिषा
अवधन् ॥ अक्रंददग्निस्त्रयन्निवद्योः क्षामारिहृदी रुचः स
मंजन् ॥ सद्यो हजातो विहिमिह्ये अरय रदरो दसी तानुना भास
तः ॥ श्रीणामुदारो धरुणो रायीणां मनीषाणां प्रार्पणः सोमगो
पाः ॥ वसुः स्रुत सहसो अप्सुरा जाति विस्मय उषसा मिधानः ॥
विश्वस्य केतुर्भुवनस्य गर्भ आरो दसी जटणा ज्ञायमानः ॥
वीरुं विदद्विमत्तिनमरायं जनाय दग्निं मयजंत पंच ॥ २८ ॥ उशि

स० त

१०११

व्यावको अरतिः स्रुमे धामे च ग्निरमृतो निधाधि ॥ इयति ध्रुम
प्ररुषं भरिभ्रु दुच्छक्रेण नो विषाद्यामिन क्षन् ॥ दृशानोरुक्म उर्वि
यद्यो हृदुर्मषमोयुः श्रियेरुचानः ॥ अग्निरमृतो अभवद् यो भि
यदे नंद्यो जनयत्सुरेताः ॥ यस्ते अय कृणवद् स्रुशो वेषूपदेव
ष्टतवंत मग्ने ॥ प्रतं नय प्रतरवस्यो अछा भिसुमन् देव भक्तय
विष्ट ॥ आतं भजसौ श्रवसेष्वग्नु कछु वषजा भजदास्यमानः ॥
प्रियः सूर्ये प्रियो अग्ना भवा स्रुजते न भिनद्दुज्जनिस्त्रैः ॥ ताम
ग्ने यजमाना अचुष्ट निश्वावस्रुदधिरेवा योणि ॥ तया सह द्रवि
णमिच्छमाना व्रजं गोमंत सुदिजो विवदुः ॥ अस्तामग्निनरासु
शो वो वैश्वानरक्रुषितिः सोमगोपाः ॥ अदे वेधा वा दधि वीरुवे

सं०

१०११

मदेवाधत्तरयिमस्मेसुवीरं^{२९} ॥ इति सप्तमाष्टके अष्टमोऽध्यायः ॥ १ ॥
शके १७ ३९ ईश्वरनामसवसरे ॥ दक्षिणा यने ॥ वर्षातो ॥ श्रावणे
मासे शुक्लपक्षे तृयोदश्यातिथौ रवीवासरे ॥ १ ॥ इदं पुस्तकं समा
प्तं ॥ १ ॥ नवाथे इत्युपनामक केशवदेवात्मज वैजनाथे नलिखि
तं ॥ यादृशं पुस्तकं दृष्ट्वा लाट्टिपलिखितमवा ॥ यदि
शुद्धमशुद्धं वा मम दोषो न विद्यते ॥ ७ ७ ७ ७ ७ ७ ७ ७

सं०

१०११